

Fortum Oyj

Tilinpäätöstiedote tammi-joulukuu 2016

2.2.2017

Sisällys

Kohonneet sähkön hinnat, mutta hyvin pienet vesivoiman tuotantomäärät päättivät haastavan vuoden – osingonjakoehdotus 1,10 euroa osakkeelta	3
Fortumin toimitusjohtajan Pekka Lundmarkin kommentti	5
Fortumin uusi visio, strategian kulmakivet ja päivitettyt taloudelliset tavoitteet	6
Uusi liiketoimintarakenne	7
Suomen kirjanpitolain mukainen uusi vaatimus johdannaisten kirjaamisesta	7
Taloudellinen tulos	7
Taloudellinen asema ja rahavirta	9
Markkinatilanne	11
Segmenttikatsaukset	14
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnit	20
Osakkeet ja osakepääoma	22
Konsernin henkilöstö	22
Tutkimus ja kehitys	23
Kestävä kehitys	24
Muutoksia Fortumin johdossa	27
Yhtiökokous 2016	27
Katsauskauden jälkeiset tapahtumat	29
Näkymät	29
Osingonjakoehdotus	32
Yhtiökokous 2017	33

Tilinpäätöstiedotteen taulukot

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma	34
Lyhennetty konsernin tase	36
Lyhennetty laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	37
Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma	38
Nettovelan muutokset ja tunnusluvut	40
Konsernin lyhennetyn osavuosikatsauksen liitetiedot	42
Tunnuslukujen laskentakaavat	63
Markkinatilanne ja saavutetut sähkön tukkumyyntihinnat	65
Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit	66

Fortum on ottanut käyttöön European Securities and Markets Authority'n (ESMA) uuden ohjeistuksen liittyen vaihtoehtoihin tunnuslukuihin vuoden 2016 ensimmäisen neljänneksen osavuosikatsauksessa. Fortum on määritellyt ja julkistanut vaihtoehtoiset tunnusluvut johdonmukaisesti ja kattavasti vuodesta 2005 asti, joten uuden ohjeistuksen käyttöönotolla on vain vähäisiä vaikutuksia Fortumin julkistamiin tietoihin. Lisätietoja Fortumin tammi-maaliskuun 2016 osavuosikatsauksessa.

Tämän tilinpäätöstiedotteen taloudelliset tiedot koskevat Fortumin jatkuvia toimintoja. Distribution-segmentti esitetään lopetettuna toimintona vuodelta 2015 siihen saakka kun Ruotsin sähkönsiirtoliiketoiminnan myynti saatiin päätökseen.

Ellei toisin mainita, sulkeissa esitetyt luvut viittaavat vertailukauteen eli samaan ajanjaksoon edellisenä vuonna.

Kohonneet sähkön hinnat, mutta hyvin pienet vesivoiman tuotantomäärät päättivät haastavan vuoden – osingonjakoehdotus 1,10 euroa osakkeelta

Loka–joulukuu 2016, jatkuvat toiminnot

- Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA), 298 (315) miljoonaa euroa, -5 %
- Vertailukelpoinen liikevoitto oli 188 (243) miljoonaa euroa, -23 %
- Liikevoitto oli 202 (38) miljoonaa euroa, josta vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä oli 14 (-205) miljoonaa euroa
- Osakekohtainen tulos oli 0,16 (0,02) euroa, jossa vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä oli 0,01 (-0,20) euroa
- Liiketoiminnan rahavirta oli yhteensä 150 (332) miljoonaa euroa

Tammi–joulukuu 2016, jatkuvat toiminnot

- Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA), 1 015 (1 102) miljoonaa euroa, -8 %
- Vertailukelpoinen liikevoitto oli 644 (808) miljoonaa euroa, -20 %
- Liikevoitto oli 633 (-150) miljoonaa euroa, josta vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä oli -11 (-958) miljoonaa euroa. Vuoden 2015 liikevoittoa heikensi päätös kahden ydinvoimayksikön ennenaikaisesta sulkemisesta Ruotsissa
- Osakekohtainen tulos oli 0,56 (-0,26) euroa, josta vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä oli -0,02 (-0,97) euroa. Vuonna 2015 vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä mukaan lukien päätös sulkea kaksi ydinvoimayksikköä Ruotsissa ennenaikaisesti vaikutti osakekohtaiseen tulokseen -0,82 euroa osakkeelta
- Liiketoiminnan rahavirta oli yhteensä 621 (1 228) miljoonaa euroa
- Fortumin monivuotinen investointiohjelma Venäjällä valmistui
- Fortum osti Grupa DUONin ja Ekokemin
- Uusi liiketoimintarakenne ja johtoryhmä 1.4.2016 alkaen
- Fortumin hallituksen osingonjakoehdotus vuodelta 2016 on 1,10 euroa osakkeelta

Yhteenveto näkymistä

- Fortum arvioi edelleen, että sähkön kysyntä Pohjoismaissa kasvaa keskimäärin noin 0,5 % vuodessa
- Generation-segmentin suojaukset pohjoismaiselle tuotannolle: vuodeksi 2017 on suojattu noin 60 % hintaan 30 euroa/MWh ja vuodeksi 2018 noin 35 % hintaan 26 euroa/MWh
- Russia-segmentin liikevoittotavoitetaso (EBIT), 18,2 miljardia ruplaa, pyritään saavuttamaan vuosien 2017-2018 aikana. Euromääräinen tulostaso voi vaihdella valuuttakurssimuutoksista johtuen

Tunnuslukuja*	2016	2015
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,0	22,7
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA)	0,0	-1,7

* Tunnusluvut koskien koko Fortumia, sisältää lopetetut toiminnot

Tunnuslukuja	IV/16	IV/15	2016	2015
Liikevaihto, milj. euroa	1 143	964	3 632	3 459
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA), milj. euroa				
Jatkuvat toiminnot	298	315	1 015	1 102
Lopetetut toiminnot	-	-	-	163
Fortum yhteensä	298	315	1 015	1 265
Vertailukelpoinen liikevoitto, milj. euroa				
Jatkuvat toiminnot	188	243	644	808
Lopetetut toiminnot	-	-	-	114
Fortum yhteensä	188	243	644	922
Liikevoitto, milj. euroa				
Jatkuvat toiminnot	202	38	633	-150
Lopetetut toiminnot	-	-	-	4 395
Fortum yhteensä	202	38	633	4 245
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, milj. euroa				
Jatkuvat toiminnot	15	35	131	20
Lopetetut toiminnot	-	-	-	0
Fortum yhteensä	15	35	131	20
Tulos ennen veroja, milj. euroa				
Jatkuvat toiminnot	184	20	595	-305
Lopetetut toiminnot	-	-	-	4 393
Fortum yhteensä	184	20	595	4 088
Tulos/osake, euroa				
Jatkuvat toiminnot	0,16	0,02	0,56	-0,26
Lopetetut toiminnot	-	-	-	4,92
Fortum yhteensä	0,16	0,02	0,56	4,66
Jatkuvien liiketoimintojen rahavirta, milj. euroa	150	332	621	1,228
Oma pääoma/osake, euroa			15,15	15,53
Korollinen nettovelka (kauden lopussa), milj. euroa			-48	-2,195

Fortumin toimitusjohtaja Pekka

Lundmark:

“Vuosi 2016 oli haastava monella tavalla. Hintojen heilunta hyödykemarkkinoilla lisääntyi vuoden alussa ja etenkin hiilen ja öljyn hinnat olivat hyvin alhaalla. Pohjoismaiset vesivarastot olivat selvästi yli pitkänajan keskiarvon luoden painetta sähkön hinnalle. Myös Brexit-äänestys aiheutti jännitettä. Vuoden loppupuolella sähkömarkkinoilla oli kuitenkin havaittavissa joitain positiivisia merkkejä, pääosin kohonneiden hyödyke- ja päästöoikeushintojen ansiosta, mutta yleinen liiketoimintaympäristö pysyi kuitenkin yhä haastavana. Vaikka Euroopan talous on paikoin piristynyt on teollisuuden sähkön kysyntä yhä alamaissa ja hyödykehinnat liian matalat ja epävakautta tukeakseen sähkön hinnan merkittävää nousua.

Vuoden 2016 neljännellä neljänneksellä Fortumin tulos jatkoi laskuaan. Pääasiallisena syynä laskuun oli merkittävästi vähäisempi vesivoimatuotanto, kun vesitilanne erityisesti Ruotsissa jatkui kuivana. Myös Fortumin saavuttama sähkönmyyntihinta oli alempi kuin vuoden 2015 viimeisellä neljänneksellä. Tuloksen laskua vertailukauteen nähden tasoitti osin Russia-segmentin vahva tulos sekä paremman käytettävyyden ansiosta saavutetut suuremmat ydinvoimantuotantomäärät.

Hyvä uutinen vuonna 2016 oli Ruotsin hallituksen syyskuinen budjettiehdotus alentaa asteittain vesivoiman kiinteistövero ja poistaa ydinvoimalta kapasiteettivero kokonaan lähivuosina. Olemme hyvin tyytyväisiä ripeisiin päätöksiin ja julkaistuun aikatauluun, joka luo vakautta laitosten käyttöön ja välttämättömien turvallisuusinvestointien suunnitteluun. Tämä on täysin linjassa myös meidän ehdotustemme kanssa, joiden mukaan eri tuotantomuotojen sääntelyn ja veropolitiikan tulisi olla tasapuolisempaa.

Operatiivisesti vuosi täytti odotuksemme. Laitosten käytettävyys oli hyvä ja meneillään olevat projektit edistyivät suunnitelmien mukaisesti. Saimme päätökseen laajan investointiohjelmamme Venäjällä keväällä ja OAO Fortumin uusi kapasiteetti on ollut Russia-divisioonan tuloskasvun avaintekijä.

Helmikuussa julkaisimme uuden strategiamme kulmakivet. Muokkasimme myös toimintamalliamme, jotta se mahdollistaisi paremman strategian toimeenpanon. Vuoden aikana etsimme uusia strategiamme mukaisia mahdollisuuksia. Puolalaisen sähkön- ja kaasunmyyntiyhtiön DUON:in hankinta, tuulivoimainvestoinnit Ruotsissa, Norjassa ja Venäjällä sekä johtavan pohjoismaisen kiertotalousyhtiö Ekokemin osto ovat kaikki tärkeitä askelia strategiamme toteutuksessa ja tuovat meille uusia tulolähteitä, jotka eivät ole täysin riippuvaisia pohjoismaisesta sähköhinnasta. Lisäksi jatkoimme tuotantorakenteemme optimointia myymällä Tobolskin voimalaitoksen Venäjällä.

Päivitimme visiomme ja missiomme syksyllä 2016. Nyt ne ulottuvat pidemmälle kuin vain puhtaaseen energiantuotantoon ja kuvaavat sitoutumistamme auttaa sidosryhmiämme, asiakkaitamme ja yhteiskuntaa tekemään kestävästä kehityksen mukaisia valintoja. Visiomme “For a cleaner world” kertoo, että haluamme johtaa muutosta kohti vähäpäästöistä energijärjestelmää ja resurssien optimaalista käyttöä. Meidän tehtävämme on vauhdittaa muutosta uudistamalla energijärjestelmää, parantamalla resurssitehokkuutta ja tarjoamalla älykkäitä ratkaisuja.

Odotamme energiasektorin muutoksen kiihtyvän tulevaisuudessa. Samaan aikaan kun pienennämme kustannuksiamme ja parannamme toimintojemme tehokkuutta, pyrimme kasvamaan sekä orgaanisesti että yritysostoin. Uudelleeninvestoinnit toteutetaan kahdessa vaiheessa.

Ensimmäisessä vaiheessa pyrimme hankkimaan ydinosaamisemme piiriin kuuluvia liiketoimintoja, joilla on vahva kassavirta. Tärkein päämäärä on osallistua sähköntuotannon konsolidaatioon Euroopassa. Toiseksi tärkeintä ensimmäisessä vaiheessa on laajentaa City Solution -liiketoimintaa hyödyntämällä jo olemassa olevaa osaamistamme sähkön ja lämmön yhteistuotannossa ja Ekokemissä. Toisessa vaiheessa pyrimme kasvamaan aurinko- ja tuulivoimassa sekä löytämään kasvua sisäisistä tai ulkoisista innovaatioista, jotka ovat keskeisiä pitkäaikaisen kilpailukykyämme kannalta.

Haluan kiittää henkilöstöämme ja yhteistyökumppaneitamme erinomaisesta työstä vuoden 2016 aikana. Erityinen kiitos myös asiakkaillemme ja osakkeenomistajillemme luottamuksestanne.“

Fortumin visio, strategian kulmakivet ja päivitetty taloudelliset tavoitteet

Fortum julkaisi helmikuussa 2016 uuden vision, strategian kulmakivet ja päivitetty taloudelliset tavoitteet. Tavoitteena on kasvaa ja toimia jatkuvasti kannattavasti. Strategian painopistealueita ovat puhdas energia, asiakkaat ja omistaja-arvon luominen.

Sijoitetun pääoman tuoton (ROCE) uusi pitkän aikavälin taloudellinen tavoite on vähintään 10 %. Toinen taloudellinen tavoite, vertailukelpoisen nettovelan suhde käyttökatteeseen, pidettiin ennallaan, noin 2,5:ssä. Myös yhtiön osinkopolitiikka säilyi ennallaan.

Fortumin strategian neljä kulmakiveä ovat: (1) parannamme tuottavuutta ja uudistamme toimialan rakenteita; (2) tarjoamme kaupungeille kestäviä ratkaisuja; (3) kasvamme aurinko- ja tuulivoimassa sekä (4) luomme uusia energialiiketoimintoja.

Marraskuussa järjestetyssä Fortumin pääomamarkkinapäivässä strategian toteutusta avattiin enemmän. Varat uudelleenallokoidaan ja strategia toteutetaan kahdessa vaiheessa. Tavoitteena on tehdä merkittävä osa uudelleenallokoinnista vuoden 2017 aikana.

Vaihe 1: Ensimmäisen vaiheen tavoitteena on maksimoida kassavirta uudelleeninvestoinneilla. Keskeisin keino tämän saavuttamiseksi on osallistua sähköntuotannon konsolidaatioon Euroopassa. Tämän jälkeen, riippuen yhtiön taloudellisesta tilasta, tavoitteena on City Solutions -divisioonan toiminnan laajentaminen pääasiassa Euroopassa organisaation ja/tai yritysostoin. Ensimmäisen vaiheen muodostama kassavirta käytetään: 1) Fortumin osinkopolitiikan toteuttamiseen sekä 2) investointeihin toisessa vaiheessa, kuten jäljempänä kuvataan. Lisäksi Fortum jatkaa kustannus- ja tuotantorakenteensa optimointia kaikissa divisioonissaan ja tiedottaa tapahtumista niiden edistyessä.

Vaihe 2: Toisen vaiheen tavoitteena on turvata Fortumin pitkäaikainen kilpailukyky. Yhtiö on jo edennyt investoimalla tuulivoimaan kotimarkkinoillaan Pohjoismaissa ja Venäjällä sekä aurinkovoimaan Intiassa. Seuraavaksi aiomme keskittyä aurinkovoimaan liittyviin ratkaisuihin, tuottaa entistä enemmän lisäarvoa bio- ja jätepolttoaineista sekä minimoida päästöt fossiilisesta tuotannosta. Toisen vaiheen aikana Fortum aikoo myös tarjota uusia digitaalisia palveluita aktiivisille kuluttajille, kehittää sähköistä liikennettä ja sähkön varastointiratkaisuja sekä muita innovaatioita, jotka vauhdittavat energiasektorin muutosta.

Fortum myös päivitti visionsa ja missionsa kattavimmiksi. "For a cleaner world" kuvastaa missiotamme "Edistämme asiakkaidemme ja yhteiskunnan kanssa muutosta kohti puhtaampaa maailmaa. Meidän tehtävämme on vauhdittaa muutosta uudistamalla energijärjestelmää, parantamalla resurssitehokkuutta ja tarjoamalla älykkäitä ratkaisuja. Näin tuotamme merkittävää lisäarvoa osakkeenomistajillemme."

Uusi liiketoimintarakenne

Fortum uudisti liiketoimintarakenteensa 1.4.2016. Muutoksella mahdollistetaan yhtiön uuden vision ja strategian toteutus. Fortum muodostuu kolmesta liiketoimintadivisioonasta, jotka ovat Generation, City Solutions ja Russia. Lisäksi perustettiin kaksi kehitysyksikköä, jotka keskittyvät uuden liiketoiminnan luomiseen: (1) M&A and Solar & Wind Development ja (2) Technology and New Ventures.

Muutokset Fortumin taloudelliseen raportointiin olivat vähäisiä, ja yhtiöllä on edelleen neljä segmenttiä. Vuoden 2016 toisesta neljänneksestä lähtien segmentit ovat Generation (pääosin entinen Power and Technology), City Solutions (pääosin entinen Heat, Electricity Sales and Solutions), Russia sekä Muut, jonka alla raportoidaan uudet kehitysyksiköt M&A and Solar & Wind Development ja Technology and New Ventures sekä konsernitoiminnot. Uudelleenorganisoinnin seurauksena osa liiketoiminnoista raportoidaan jatkossa eri segmentissä kuin aiemmin. Muutoksen taloudellinen vaikutus on pieni, joten vuoden 2015 vertailutietoja ei muuteta takautuvasti.

Ruotsin sähkönsiirtoliiketoiminnan myynnin toteuduttua Fortumilla ei ole enää sähkönsiirtoliiketoimintaa. Distribution-segmentti esitetään lopetettuina toimintoina vuoden 2015 ensimmäisestä neljänneksestä alkaen.

Tämän tilinpäätöstiedotteen taloudelliset tiedot koskevat Fortumin jatkuvia toimintoja.

Suomen kirjanpitolain mukainen uusi vaatimus johdannaisten kirjaamisesta

Kirjanpitolautakunta julkaisi 13.12.2016 rahoitusjohdannaisten laskentakäytännöstä uuden lausunnon uusine vaatimuksineen. Lausuntoa on sovellettava suomalaisten yhtiöiden vuoden 2016 erillistilinpäätöksissä. Tämän lausunnon perusteella Fortum on valinnut IFRS-periaatteiden soveltamisen rahoitusjohdannaisten laskentakäytännössä Fortum Oyj:ssä sekä sen suomalaisissa tytäryrityksissä.

IFRS-periaatteiden soveltaminen tarkoittaa sitä, että johdannaiset arvostetaan käypään arvoon jokaisena tilinpäätöspäivänä, mikä saattaa aiheuttaa heiluntaa tuloslaskelmassa ja omassa pääomassa. Uuden lausunnon vaatimuksilla ei ollut vaikutusta Fortum-konserniin, mutta niillä oli vähäinen vaikutus Fortum Oyj:n tilikauden tulokseen ja omaan pääomaan vuonna 2016.

Taloudellinen tulos

Liikevaihto segmenteittäin

Milj. euroa	IV/16	IV/15	2016	2015
Generation	435	440	1 657	1 722
City Solutions	530	352	1 424	1 187
Russia	289	266	896	893
Muut	31	28	121	114
Nord Poolissa tehtyjen ostojen ja myyntien netotus	-129	-97	-384	-336
<i>Eliminoinnit</i>	-13	-26	-82	-122
Jatkuvat toiminnot, yhteensä	1 143	964	3 632	3 459
Lopetetut toiminnot	-	-	-	274
<i>Eliminoinnit</i>	-	-	-	-31
Fortum yhteensä	1 143	964	3 632	3 702

Vertailukelpoinen käyttökate segmenteittäin

Milj. euroa	IV/16	IV/15	2016	2015
Generation	116	173	527	680
City Solutions	105	80	238	209
Russia	100	81	312	267
Muut	-23	-18	-61	-53
Jatkuvat toiminnot, yhteensä	298	315	1 015	1 102
Lopetetut toiminnot	-	-	-	163
Fortum yhteensä	298	315	1 015	1 265

Vertailukelpoinen liikevoitto segmenteittäin

Milj. euroa	IV/16	IV/15	2016	2015
Generation	87	142	417	561
City Solutions	63	53	112	108
Russia	66	69	191	201
Muut	-28	-21	-76	-63
Jatkuvat toiminnot, yhteensä	188	243	644	808
Lopetetut toiminnot	-	-	-	114
Fortum yhteensä	188	243	644	922

Liikevoitto segmenteittäin

Milj. euroa	IV/16	IV/15	2016	2015
Generation	77	-65	338	-396
City Solutions	85	54	145	105
Russia	67	69	226	203
Muut	-27	-21	-76	-62
Jatkuvat toiminnot, yhteensä	202	38	633	-150
Lopetetut toiminnot	-	-	-	4 395
Fortum yhteensä	202	38	633	4 245

Loka–joulukuu 2016

Vuoden 2016 neljännellä neljänneksellä konsernin liikevaihto oli 1 143 (964) miljoonaa euroa. Kasvu johtui lähinnä DUONin ja Ekokemin yhdistämisestä Fortum-konserniin. Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 298 (315) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 188 (243) miljoonaa euroa, ja konsernin raportoitu liikevoitto 202 (38) miljoonaa euroa. Raportoituun liikevoittoon vaikuttivat 14 (-205) miljoonan euron vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät sisältäen myyntivoitot, päivitetyt varaukset, sähköntuotantoa pääasiassa suojaavien johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukaisen kirjanpitokäytännön sekä ydinjätehuoltorahastoon liittyvät oikaisut (liitteet 4 ja 6).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli yhteensä 15 (35) miljoonaa euroa, josta Hafslundin osuus oli 9 (8) miljoonaa euroa, TGC-1:n 4 (-2) miljoonaa euroa, Fortum Värmen 25 (24) miljoonaa euroa ja Oskarshamnin (OKG) -28 (-3) miljoonaa euroa. Hafslundin ja TGC-1:n osuudet tuloksesta perustuvat yhtiöiden julkaisemiin vuoden 2016 kolmannen neljänneksen osavuositarkastuksiin (liite 14). OKG:n osuus sisältää ydinjätehuollon uuden teknisen suunnitelman (liite 17).

Tammi–joulukuu 2016

Konsernin liikevaihto 2016 oli 3 632 (3 459) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 1 015 (1 102) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 644 (808) miljoonaa euroa, ja konsernin raportoitu liikevoitto 633 (-150) miljoonaa euroa. Raportoituun liikevoittoon vaikuttivat yhteensä -11 (-958) miljoonan euron vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät sisältäen myyntivoitot, Ekokem-kauppaan liittyvät transaktiokulut, päivitetyt varaukset, sähköntuotantoa pääasiassa suojaavien johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukaisen kirjanpitokäytännön sekä ydinjätehuoltorahastoon liittyvät oikaisut (liite 4 ja 6). Päätös sulkea kaksi ydinvoimayksikköä Ruotsissa ennakkoisesti heikensi liikevoittoa 794 miljoonaa euroa vuonna 2015 (liitteet 4 ja 6).

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli tammi-joulukuussa 131 (20) miljoonaa euroa, josta Hafslundin osuus oli 51 (39) miljoonaa euroa, TGC-1:n 38 (32) miljoonaa euroa, Fortum Värmen 66 (47) miljoonaa euroa ja OKG:n -30 (-107) miljoonaa euroa. Hafslundin ja TGC-1:n osuus tuloksesta perustuu yhtiöiden julkaisemiin vuoden 2015 neljännen vuosineljänneksen sekä vuoden 2016 ensimmäisen, toisen ja kolmannen vuosineljänneksen osavuositarkastuksiin (liite 14). OKG:n osuus sisältää ydinjätehuollon uuden teknisen suunnitelman (liite 17). Päätös sulkea kaksi ydinvoimayksikköä Ruotsissa ennakkoisesti heikensi osakkuusyritysten tulosta -116 miljoonaa euroa (liite 6) vuonna 2015. Fortum Värmen vertailukauden tulosta heikensi lähinnä Fortumille ennakkoisesti maksettujen lainojen jälleenerahoitukseen liittyvät korvaukset.

Konsernin nettorahoituskulut tammi-joulukuussa 2016 olivat -169 (-175) miljoonaa euroa ja ne sisälsivät -2 (-18) miljoonan euron rahoitusinstrumenttien käyvän arvon muutoksen. Vertailukaudella 2015 nettorahoituskulut sisälsivät Fortum Värmeltä saadun 37 miljoonan euron hyvityksen lainojen ennakkoisesta maksusta (liite 14).

Tulos ennen veroja oli 595 (-305) miljoonaa euroa. Vuonna 2015 päätös sulkea kaksi ydinvoimayksikköä Ruotsissa ennakkoisesti heikensi tulosta -910 miljoonaa euroa vuonna 2015.

Kauden verot olivat yhteensä -90 (78) miljoonaa euroa. Tuloslaskelman efektiivinen tuloverokanta oli 15,2 % (25,4 %). Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta, kun osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta ja verovapaita myyntivoittoja ei oteta huomioon, oli 20,0 % (23,5 %) (liite 10).

Kauden tulos jatkuvien toimintojen osalta oli 504 (-228) miljoonaa euroa. Jatkuvien toimintojen osakekohtainen tulos (EPS) oli 0,56 (-0,26) euroa, josta -0,02 (-0,97) liittyi vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin. Vuonna 2015 päätös sulkea kaksi ydinvoimayksikköä Ruotsissa ennenaikaisesti vaikutti osakekohtaiseen tulokseen -0,82 euroa osakkeelta.

Taloudellinen asema ja rahavirta

Rahavirta

Liiketoiminnan rahavirta jatkuvista toiminnoista tammi-joulukuussa 2016 laski 607 miljoonalla eurolla ja oli 621 (1 228) miljoonaa euroa. Muutos syntyi pääosin 87 miljoonaa euroa matalammasta vertailukelpoisesta käyttökatteesta, 151 miljoonaa euroa vertailukautta korkeammista tuloveroista, 182 miljoonaa euroa matalammista toteutuneista valuuttakurssieroista ja 131 miljoonaa euroa korkeammasta käyttöpääomasta. Käyttöpääoman kasvu johtuu pääasiassa siirtymisestä päivittäiseen futuuripositioiden käteissuorittamiseen Nasdaq OMX Europe Commodities:issa (rahavirtalaskelman lisätietoja). Kesäkuussa Fortum maksoi meneillään olevaan verokiistaan liittyen

127 miljoonaa euroa tuloveroja Ruotsissa. Verotuspäätöksen valitusprosessi on käynnissä ja Fortum on lainopillisiin arvioihin ja lausuntoihin perustuen kirjannut veromaksun saataviin, eikä ole tehnyt osavuositulokseen verovarausta (liite 22). Toteutuneet valuuttakurssierot olivat 110 (292) miljoonaa euroa ja ne liittyivät Fortumin ruotsalaisten ja venäläisten tytäryhtiöiden lainoja suojaavien valuutanvaihtosopimusten jatkamiseen.

Käyttöomaisuusinvestoinnit kasvoivat vertailukaudesta 72 miljoonalla eurolla ja olivat 599 (527) miljoonaa euroa. Investointien rahavirta kasvoi 1 701 (35) miljoonaan euroon. Kasvu syntyi lähinnä Ekokemin sekä DUONin 695 (43) miljoonan euron osakehankinnoista. Muiden korollisten saamisten kasvu, 340 miljoonaa euroa, liittyi lähinnä hyödykejohdannaiskaupassa käteisvakuuksina käytettyihin pankkitalletuksiin.

Rahavirta ennen rahoitusta oli -1 080 (7 650) miljoonaa euroa. Vuonna 2015 lopetettujen toimintojen vaikutus oli 6 457 miljoonaa euroa.

Fortum maksoi huhtikuussa 2016 osinkoja 977 (1 155) miljoonaa euroa. Pitkä- ja lyhytaikaisia lainoja maksettiin yhteensä 1 031 (1 040) miljoonaa euroa sisältäen 750 miljoonan euron joukkovelkakirjalainan sekä 115 miljoonan euron Ekokemin lainojen takaisinmaksun. Likvidit varat pienenevät yhteensä 3 064 (kasvu 5 490) miljoonaa euroa.

Yhtiön varat ja sijoitettu pääoma

Taseen loppusumma laski 803 miljoonalla eurolla ja oli 21 964 (22 767) miljoonaa euroa.

Likvidit varat vuoden 2016 lopussa olivat 5 155 (8 202) miljoonaa euroa.

Sijoitettu pääoma laski 1 222 miljoonalla eurolla ja oli 18 648 (19 870) miljoonaa euroa.

Oma pääoma

Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma oli 13 459 (13 794) miljoonaa euroa.

Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus omasta pääomasta laski 335 miljoonaa euroa, mikä johtui pääosin maksetuista osingoista, 977 miljoonaa euroa, ja kauden tuloksesta, 496 miljoonaa euroa.

Rahoitus

Fortum oli vuoden 2016 lopussa nettokassaposiitiivinen. Nettokassa pieneni 2 147 miljoonalla eurolla ja oli 48 (2 195) miljoonaa euroa.

Vuoden 2016 lopussa konsernin likvidit varat olivat 5 155 (8 202) miljoonaa euroa mukaan lukien OAO Fortumin rahat ja pankkisaamiset, joiden yhteenlaskettu arvo oli 105 (76) miljoonaa euroa. Likvidien varojen lisäksi Fortumilla oli käytettävissään 2,0 miljardia euroa nostamattomia valmiusluottoja (liite 16).

Tammi-joulukuussa 2016 konsernin nettorahoituskulut olivat -169 (-175) miljoonaa euroa sisältäen -139 (-152) miljoonaa euroa nettokorkokuluja. Nettorahoituskulut sisältävät myös rahoitusinstrumenttien käyvän arvon muutoksen, joka oli -2 (-18) miljoonaa euroa sekä Fortum Värmeltä vuonna 2015 saadun 37 miljoonan euron hyvityksen lainojen ennakaisesta maksusta.

Kesäkuussa 2016 Fortum allekirjoitti 1 750 miljoonan euron syndikoidun lainasopimuksen. Valmiusluottoa tullaan käyttämään konsernin yleisiin rahoitustarpeisiin ja se korvaa heinäkuussa 2011 allekirjoitetun lainajärjestelyn. Laina-aika on viisi vuotta ja lainaan sisältyy mahdollisuus jatkaa laina-aikaa kahdesti vuoden mittaisella jaksolla.

Fortumin pitkäaikaisissa luottoluokituksissa ei tapahtunut muutoksia raportointikaudella. Fortumin Standard & Poor's'in pitkäaikainen luottoluokitus on BBB+ ja lyhyen ajan luokitus A-2. Näkymät ovat vakaat. Fitchin Fortumin pitkänajan luottoluokitus (IDR) on BBB+ ja lyhyen aikavälin luokitus on F2, näkymät vakaat.

Tunnuslukuja

Vuoden 2016 lopussa vertailukelpoisen nettovelan ja käyttökateen (EBITDA) suhde oli 0,0 (-1,7).

Velkaantumisaste oli 0 % (-16 %) ja omavaraisuusaste 62 % (61 %). Osakekohtainen oma pääoma oli 15,15 (15,53) euroa. Sijoitetun pääoman tuotto vuonna 2016 oli 4,0 % (22,7 %).

Markkinatilanne

Pohjoismaat

Alustavien tilastotietojen mukaan vuoden 2016 neljännellä neljänneksellä Pohjoismaissa kulutettiin sähköä 107 (103) terawattituntia (TWh). Tammi-joulukuussa 2016 sähkön kulutus kasvoi 9 TWh ja oli 390 (381) TWh. Kulutuksen kasvu johtui lähinnä lämpötilasta, joka oli lähellä pitkän aikavälin keskiarvoa (vuosi 2015 oli lämpimämpi), sekä hienoisesta kysynnän kasvusta.

Vuoden 2016 alussa Pohjoismaiden vesivarastot olivat 98 TWh eli 15 TWh pitkän aikavälin keskiarvoa korkeammat ja 18 TWh korkeammat kuin vuotta aiemmin. Vuoden lopussa vesivarastot olivat 8 TWh alle pitkän aikavälin keskiarvon ja 23 TWh vähemmän kuin vastaavana ajankohtana vuonna 2015. Vesivarantoja vuonna 2016 laski tavallista pienempi sadanta ja suuri vesivoimantuotanto lähinnä Norjassa.

Vuoden 2016 neljännellä neljänneksellä sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 34,4 (21,9) euroa megawattitunnilta (MWh). Keskimääräinen sähkön aluehinta Suomessa oli 37,5 (30,6) euroa/MWh ja Ruotsissa SE3-alueella (Tukholma) 36,7 (23,0) euroa/MWh. Keskimääräinen systeemihinta oli selvästi korkeampi kuin vertailukaudella 2015 alhaisesta vesivarastotilanteesta, kylmemmästä säästä sekä hyödykemarkkinoiden vahvasta hintakehityksestä johtuen.

Tammi-joulukuussa 2016 sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 26,9 (21,0) euroa/MWh, aluehinta Suomessa oli 32,4 (29,7) euroa/MWh ja aluehinta Ruotsissa SE3-alueella (Tukholma) 29,2 (22,0) euroa/MWh. Pohjoismaiset vesivarastot laskivat vuoden 2016 aikana 15 TWh:n ylijäämästä 8 TWh:n alijäämään verrattuna pitkän ajan keskiarvoon. Vuosi 2016 oli normaalia lämpimämpi, mutta kuitenkin vuotta 2015 viileämpi.

Saksassa keskimääräinen spot-hinta vuoden 2016 neljännellä neljänneksellä oli 37,6 (33,2) euroa/MWh ja tammi-joulukuussa 29,0 (31,6) euroa/MWh.

CO₂-päästöoikeuksien (EUA = EU Emission Allowance) markkinahinta oli 8,1 euroa/tonni vuoden alussa. Suurimman osan neljättä neljänneistä sekä koko kalenterivuoden 2016 aikana hinta vaihteli 4 ja 6 euron/tonni välillä päättyen 6,5 euroon/tonni vuoden 2016 lopussa.

Russia

Fortum toimii Länsi-Siperiassa Tjumenin ja Hanti-Mansian alueilla, joissa teollinen tuotanto on keskittynyt öljyyn ja kaasuun, sekä Uralilla metalliteollisuuteen keskittyneellä Tšeljabinskin alueella.

Alustavien tilastotietojen mukaan Venäjän sähkönkulutus vuoden 2016 neljännellä neljänneksellä oli 287 (275) TWh. Vastaava luku Fortumin toiminta-alueella, hintavyöhykkeellä 1 (Venäjän Euroopan puoleinen alue ja Uralin alue) oli 220 (211) TWh. Tammi-joulukuussa 2016 Venäjän sähkönkulutus oli 1 027 (1 007) TWh. Vastaava luku Fortumin toiminta-alueella, hintavyöhykkeellä 1, oli 787 (772) TWh.

Keskimääräinen sähkön spot-hinta, kapasiteettihinta pois lukien, kasvoi 2,1 % vuoden 2016 neljännellä neljänneksellä 1 203 (1 178) ruplaan/MWh hintavyöhykkeellä 1. Tammi-joulukuussa 2016 keskimääräinen sähkön spot-hinta, kapasiteettihinta pois lukien, nousi 4,3 % 1 204 (1 154) ruplaan/MWh hintavyöhykkeellä 1.

Tarkemmat markkinatiedot on esitetty taulukoissa katsauksen lopussa (sivu 65-67).

Liiketoimintaympäristö Euroopassa ja päästömarkkinat

Päästöjen hinnoittelu ja päästökauppa

Vuonna 2015 Pariisissa hyväksytty maailmanlaajuinen ilmastopöytäkirja astui voimaan marraskuussa 2016. Toimeenpanosääntöjen valmistelu vie vuosia ja vaikutus energia-alan toimintaan konkretisoituu vasta eri maiden lainsäädännön myötä. EU ratifioi sopimuksen, mutta Venäjän ratifiointia ei ole odotettavissa ennen vuotta 2020. Useissa maissa oli suunnitteilla päästöjen hinnoittelujärjestelmiä. Vuonna 2017 käynnistyvän Kiinan päästökauppajärjestelmän myötä hinnoittelun piirissä olevien päästöjen määrän odotetaan kaksinkertaistuvan maailmanlaajuisesti.

EU-komissio julkisti tiedonannon Pariisin sopimuksen vaikutuksista EU:n ilmastopolitiikkaan. EU päätti olla muuttamatta ilmastotavoitettaan vuodelle 2030. Käytännössä koko EU:n 2030 tavoitteen toteuttamiseen vaadittava ilmastolainsäädäntö oli tarkasteltavana vuonna 2016.

Päästökauppadirektiivin uudistusta käsiteltiin parlamentissa ja neuvostossa, mutta sen hyväksyminen tapahtunee aikaisintaan vuoden 2017 loppupuolella tai vuonna 2018. Fortum ja sähköala ovat korostaneet tarvetta nostaa päästökauppasektorin tavoitetasoa ja vahvistaa markkinavakaumekanismia.

Energiaunionin toteutus eteni

Vuosi 2016 oli EU:n energiaunionin ”toimeenpanovuosi”, jolloin se julkisti kolme suurta lainsäädäntöpakettia. Alkuvuodesta 2016 julkaistu ”talvipaketti” keskittyi sähkön toimitusvarmuuteen ja lämmitys- ja jäähdytyssektoriin (H&C). EU:n uusi H&C-strategia korostaa lämmityksen ja

jäähdytyksen päästöjen vähentämistä sekä energiatehokkuuden parantamista asuntosektorilla. ”Kesäpaketti” sisälsi ehdotuksen taakanjaosta päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla mukaan lukien sitovat kansalliset tavoitteet jäsenmaille CO₂-päästöjen vähentämiseksi liikenteessä, rakennuksissa, maataloudessa ja jätehuollossa vuosina 2021-2030. Kesäpaketti sisälsi myös vähäpäästöistä liikennettä koskevan strategian, joka korostaa voimakkaasti liikenteen sähköistymistä, mutta nostaa esille myös liikenteen biopolttoaineet. Vuoden 2016 lopussa julkaistussa laajassa ”talvipaketissa” (Puhdasta energiaa kaikille eurooppalaisille) saattoi pitkälti päätökseen energiasektorin lainsäädäntötyön. Talvipaketti sisältää ehdotukset sähkön sisämarkkinalainsäädännön, energiatehokkuusdirektiivin ja uusiutuvan energian direktiivien uudistamiseen. Näiden avulla EU pyrkii saavuttamaan 2030 energia- ja ilmastotavoitteensa.

Ruotsin energiapolitiikka ja –verotus

Energiapolitiikkaa hallitsi vuonna 2016 parlamentaarisen energiakomission pitkän aikavälin energiapolitiikan valmistelutyö, joka tähtää vuoden 2030 jälkeiseen aikaan. Hallitus ja osa oppositiosta esittelivät kesäkuussa laaja-alaisen parlamentaarisen sopimuksen Ruotsin pitkän aikavälin energiapolitiikasta. Sopimus tähtää vuoteen 2040 mennessä täysin (100%) uusiutuviin energialähteisiin perustuvaan energijärjestelmään asettamatta kuitenkaan ydinvoimalle rajoituksia. Sähkösertifikaattien järjestelmää jatketaan niin, että uusiutuvilla energialähteillä tuotettua sähköä aikaansaadaan yhteensä 18 TWh vuosina 2020-2030. Energiasopimuksen toteutumista on tarkoitus seurata joka toinen vuosi vuodesta 2018 alkaen.

Sopimuksen keskeisiä asioita olivat eri energiamuotojen verotuskäytännön tasapuolistaminen sekä ydinvoiman ja vesivoimantuotannon verotuksen yhdenmukaistaminen muun tuotantoteknologian kanssa. Ydinvoiman kapasiteettiveroa alennetaan heinäkuusta 2017 alkaen ja vero poistuu kokonaan vuoden 2018 alusta. Ydinjäterahaston varojen sijoitusmahdollisuuksia koskevaa sääntelyä ehdotetaan laajennettaviksi, jotta saadaan aikaan parempi pitkän aikavälin tuotto. Vesivoiman kiinteistöveroa alennetaan neljässä vaiheessa vuoteen 2020 mennessä nykyisestä 2,8 %:sta 0,5 %:iin, joka on kiinteistöveron yleinen taso Ruotsissa. Lisäksi valmistellaan vesilainsäädännön uudistus, joka on tarkoitus antaa parlamentille syksyllä 2017.

Suomen energiapolitiikka ja -verotus

Suomen hallitus julkisti vuoden 2016 lopulla energia- ja ilmastostrategiansa, jolla toteutetaan sekä kansallisen hallitusohjelman että EU:n 2030 energia- ja ilmastotavoitteet. Strategian keskeisiä asioita ovat: uusiutuvan energian osuuden nostaminen vähintään 50 %:iin painopisteenä bioenergia, uuden määräaikaisen uusiutuvan sähköntuotannon tukijärjestelmän laatiminen (vuosina 2018-2020 huutokaupataan 2 TWh uusiutuvaa sähköntuotantoa teknologineutraalissa kilpailutuksessa), 30% sekoitusvelvoite liikenteen biopolttoaineille sekä joitakin kannustimia sähköautoille sekä kivihiilen käytön kieltäminen energiantuotannossa vuoteen 2030 mennessä.

Lisäksi Suomen hallitus päätti korottaa lämmityspolttoaineiden veroa vuodesta 2017 lähtien, siten että sähkön ja lämmön yhteistuotanto maksaa vain 50% veron hiilidioksidikomponentista, kun alkuperäinen tavoite oli korottaa maksuosuus 100%:iin. Hyväksytyssä veromallissa veroa korotetaan nostamalla sekä CO₂- että energiakomponenttia. Hallitus päätti myös selvittää vuoden 2017 aikana mahdollisuudet soveltaa voimalaitosten kiinteistöverokantaa myös tuulivoimaan. Tällä hetkellä alle 3 MW:n tuulivoimaloihin sovelletaan alhaisempaa verokantaa. Hallitus teki myös lopullisen päätöksen jo aiemmin esillä olleesta päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensoinnista energiaintensiiviselle teollisuudelle.

Segmenttikatsaukset

Generation

Generation-segmentti vastaa Fortumin sähköntuotannosta Pohjoismaissa. Siihen kuuluvat ydinvoima-, vesivoima- ja lämpövoimantuotanto, sähköntuotannon optimointi ja sähkökauppa, markkina-analyysi sekä globaalisti ydinvoiman asiantuntijapalvelut.

Milj. euroa	IV/16	IV/15	2016	2015
Liikevaihto	435	440	1 657	1 722
- sähkönmyynti	429	418	1 635	1 625
josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa*	318	390	1 339	1 526
- muu myynti	6	22	22	97
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	116	173	527	680
Vertailukelpoinen liikevoitto	87	142	417	561
Liikevoitto	77	-65	338	-396
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista**	-25	4	-34	-111
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			5 815	5 931
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto %			6,9	9,5
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	80	81	203	203
Henkilöstön lukumäärä			979	1 341

* Sähkön tukkumyyntitulot ja -volymit Pohjoismaissa sisältävät vesi- ja ydinvoimantuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Ne eivät sisällä lämpövoimantuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

** Voimalaitokset rakennetaan usein yhdessä muiden energiantuottajien kanssa ja omistajat ostavat sähköntuotannon hinnalla, joka vastaa tuotannon kustannuksia mukaan lukien korkokulut ja tuotannolliset verot. Osuus tuloksesta koostuu lähinnä IFRS-oikaisuista (eli ydinvoimaan liittyvien varojen ja velkojen kirjanpito) ja poistojen kirjaamisesta alkuperäisistä kauppahinnan kohdistuksista konsernin taseella (liite 20 vuoden 2016 tilinpäätöksessä).

Sähköntuotanto lähteittäin, TWh	IV/16	IV/15	2016	2015
Vesivoima Pohjoismaissa	4,2	5,8	20,7	25,1
Ydinvoima Pohjoismaissa	6,2	5,9	24,1	22,7
Lämpövoima Pohjoismaissa	0,3	0,1	0,5	0,3
Yhteensä	10,7	11,9	45,3	48,1

Pohjoismainen myynti, TWh	IV/16	IV/15	2016	2015
Myynti Pohjoismaissa	13,0	12,6	52,4	50,5
josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa*	10,1	11,4	43,2	46,3

* Sähkön tukkumyyntitulot ja -volymit Pohjoismaissa sisältävät vesi- ja ydinvoimantuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Ne eivät sisällä lämpövoimantuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Myyntihinta, EUR/MWh	IV/16	IV/15	2016	2015
Segmentin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa*	31,5	34,2	31,0	33,0

* Segmentin sähkön tukkuhinta sisältää vesi- ja ydinvoimantuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Se ei sisällä lämpövoimantuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Loka-joulukuu 2016

Vuoden 2016 neljännellä neljänneksellä Generation-segmentin vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 116 (173) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 87 (142) miljoonaa euroa. Lasku johtui pääosin matalammasta vesivoiman tuotannosta sekä alemmasta keskimääräisestä myyntihinnasta. Laskua tasoittivat hyvä ydinvoiman käytettävyyden sekä hieman vertailukautta matalampi kustannustaso.

Liikevoitto oli 77 (-65) miljoonaa euroa ja siihen vaikuttivat sähköntuotantoa pääasiassa suojaavien johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitokäytäntö sekä ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu, yhteensä -10 (-207) miljoonaa euroa (liitteet 4 ja 6).

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista oli -25 (4) miljoonaa euroa (liite14).

Generation-segmentissä saavutettu sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa oli 31,5 (34,2) euroa/MWh eli 2,7 euroa/MWh alempi kuin vertailukaudella, pääasiassa vertailukautta alemmasta suojaushinnasta johtuen. Sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 34,4 (21,9) euroa/MWh. Keskimääräinen aluehinta oli Suomessa 37,5 (30,6) euroa/MWh ja Tukholman alueella (SE3) 36,7 (23,0) euroa/MWh.

Segmentin sähköntuotanto Pohjoismaissa oli 10,7 (11,9) TWh, joka on 1,2 TWh vähemmän kuin vertailukaudella johtuen pienemmästä vesivoimantuotannosta. Tuotanto 97 % (99 %) tuotannosta oli hiilidioksidipäästötöntä.

Tammi-joulukuu 2016

Vuonna 2016 Generation-segmentin vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 527 (680) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 417 (561) miljoonaa euroa. Heikkenemisen aiheutti lähinnä matalampi saavutettu sähkön hinta ja alempi vesivoiman tuotanto, jota hieman kompensoivat suurempi ydinvoiman tuotantomäärä ja pienemmät kiinteät kulut.

Liikevoitto oli 338 (-396) miljoonaa euroa. Liikevoittoon vaikuttivat myyntivoitot, sähköntuotantoa pääasiassa suojaavien johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitokäytäntö ja ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu, yhteensä -79 (-958) miljoonaa euroa (liite 4). Päätös vuonna 2015 sulkea kaksi ydinvoimayksikköä Ruotsissa ennenaikaisesti heikensi liikevoittoa 794 miljoonaa euroa vertailukaudella (liitteet 4 ja 6).

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista oli -34 (-111) miljoonaa euroa (liite14).

Generation-segmentissä saavutettu sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa oli 31,0 (33,0) euroa/MWh eli 2,0 euroa/MWh matalampi kuin vuonna 2015. Sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 26,9 (21,0) euroa/MWh. Keskimääräinen aluehinta Suomessa oli 32,4 (29,7) euroa/MWh ja Ruotsissa Tukholman alueella (SE3) 29,2 (22,0) euroa/MWh.

Segmentin kokonaissähköntuotanto Pohjoismaissa oli 45,3 (48,1) TWh. Lasku johtui pääasiassa alemmasta vesivoiman tuotantomäärästä. Tuotannosta 99 % (99 %) tuotannosta oli hiilidioksidipäästötöntä.

City Solutions

City Solutions-segmentin vastuulla on kehittää kestävästä kaupunkiratkaisuista kasvavaa liiketoimintaa Fortumille. Segmenttiin kuuluvat kaukolämpö ja -kylmä, jätteen energiahyötykäyttö, biopolttoaineet, muut kiertotalouden ratkaisut sekä sähkönmyynti ja siihen liittyvät palvelut. Segmentillä on liiketoimintaa Pohjoismaissa, Baltiassa ja Puolassa. Segmenttiin kuuluu myös Fortumin 50 %:n omistusosuus Fortum Värmestä, joka on yhteisyritys ja konsolidoidaan pääomaosuusmenetelmällä.

Milj. euroa	IV/16	IV/15	2016	2015
Liikevaihto	530	352	1 424	1 187
- lämmönmyynti	156	130	449	423
- sähkönmyynti	206	198	648	682
- muu myynti	168	24	327	83
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	105	80	238	209
Vertailukelpoinen liikevoitto	63	53	112	108
josta sähkön myynti	11	20	44	55
Liikevoitto	85	54	145	105
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	27	25	76	59
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			3 052	2 182
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto %			7,5	7,9
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	57	61	927	128
Henkilöstön lukumäärä			2 314	1 417

Elokuussa Fortum sai päätökseen Ekokem Oyj:n oston. Fortum tiedotti yritysostosta ensimmäistä kertaa toukokuussa 2016. Ekokem on liitetty osaksi Fortumin City Solutions -divisionaa omana liiketoimintonaan ja konsolidoitu Fortumiin vuoden 2016 elokuun lopusta.

Loka-joulukuu 2016

Vuoden 2016 neljännellä neljänneksellä City Solutions -segmentin liikevaihto kasvoi 530 (352) miljoonaan euroon, mikä johtui lähinnä DUONin ja Ekokemin yhdistämisestä Fortum-konserniin. Segmentin lämmönmyynti oli vuoden neljännellä neljänneksellä 3,3 (2,6) TWh. Sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitosten (CHP) sähkönmyynti oli 0,9 (0,8) TWh.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 105 (80) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 63 (53) miljoonaa euroa. Kasvua toi pääasiassa Ekokemin ja DUONin yritysostot. Vuonna 2015 sähkön loppuasiakasmyyntiin vaikutti kertaluonteisesti ja positiivisesti tarkemmat kulutusennusteet.

Liikevoitto oli 85 (54) miljoonaa euroa ja siihen vaikuttivat pääasiassa johdannaisten IFRS-laskentakäytäntö (IAS 39), yhteensä 22 (1) miljoonaa euroa (liite 4).

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista oli 27 (25) miljoonaa euroa, joka koostui lähinnä Fortum Värmen liikevoitosta (liite 14).

Tammi-joulukuu 2016

City Solutions -segmentin liikevaihto tammi-joulukuussa 2016 kasvoi 1 424 (1 187) miljoonaan euroon, mikä johtui pääosin DUON ja Ekokem-yrityskaupoista. Segmentin lämmönmyynti oli 8,7 (7,8) TWh. CHP-laitosten sähkönmyyntimäärät olivat yhteensä 2,8 (2,5) TWh.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) kasvoi ja oli 238 (209) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 112 (108) miljoonaa euroa. Kasvu johtui pääosin DUON ja Ekokem-yrityskaupoista. Tulosta painoivat vuoden alun epäedullinen polttoainejakauma ja matalammat saavutetut sähkön hinnat. Lisäksi vuonna 2015 sähkön loppuasiakasmyyntiin vaikutti positiivisesti kertaluonteisesti tarkemmat kulutusennusteet.

Liikevoitto oli 145 (105) miljoonaa euroa ja siihen vaikuttivat myyntivoitot, Ekokem-yritysostoon liittyvät transaktiokulut ja IFRS-laskentakäytäntö (IAS 39), yhteensä 33 (-3) miljoonaa euroa (liite 4).

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista oli 76 (59) miljoonaa euroa ja se koostui lähinnä Fortum Värmen liikevoitosta (liite14).

Lämmönmyynti maittain, TWh	IV/16	IV/15	2016	2015
Suomi	1,4	1,0	3,6	3,1
Puola	1,4	1,2	3,6	3,4
Muut maat	0,6	0,4	1,5	1,2
Yhteensä	3,4	2,7	8,7	7,8

Sähkönmyynti, TWh	IV/16	IV/15	2016	2015
CHP-laitoksista	0,9	0,8	2,8	2,5
Myynti asiakkaille	3,6	3,9	12,3	14,2
Yhteensä	4,5	4,7	15,1	16,7

Russia

Russia-segmentti koostuu sähkön ja lämmön tuotannosta ja myynnistä Venäjällä. Segmentti sisältää myös Fortumin yli 29 prosentin omistusosuuden TGC-1:ssä. TGC-1 on osakkuusyhtiö, joka raportoidaan pääomaosuusmenetelmän mukaisesti.

Milj. euroa	IV/16	IV/15	2016	2015
Liikevaihto	289	266	896	893
- sähkönmyynti	206	182	691	661
- lämmönmyynti	81	82	199	228
- muu myynti	2	2	6	4
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	100	81	312	267
Vertailukelpoinen liikevoitto	66	69	191	201
Liikevoitto	67	69	226	203
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	4	-2	38	32
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			3 284	2 561
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %			8,0	8,2
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	67	87	201	285
Henkilöstön lukumäärä			3 745	4 126

Maaliskuussa 2016 valmistuneen monivuotisen investointiohjelman jälkeen Fortumilla on 2 268 MW vuoden 2007 jälkeen rakennettua uutta kapasiteettia (CSA, Capacity Supply Agreement). Jokaiselle uudelle laitokselle maksetaan Venäjän valtion takaamaa takuuhintaa 10 vuoden ajan käyttöönotosta lähtien.

Saadut kapasiteettimaksut vaihtelevat voimalaitosten iän, sijainnin, tyyppin ja koon mukaan. Myös sesonkivaihtelut ja käytettävyys vaikuttavat kapasiteettimaksuihin. Kapasiteettimaksut voivat myös vaihdella hieman vuosittain, sillä tuotto on sidottu Venäjän pitkän aikavälin valtionobligaatioihin, joiden maturiteetti on 8-10 vuotta. Sähkön tukkukaupan viranomaisen julkisti maaliskuussa 2016 painotetun pääoman keskimääräisen kustannuksen (WACC) ja kuluttajahintaindeksin (CPI) vuodelle 2015. Näitä tietoja käytettiin CSA-maksujen määrittämiseen vuodelle 2016. Kapasiteettimaksuja korotettiin vuodelle 2016 vastaamaan Venäjän pitkän aikavälin valtionobligaatioiden korkeampaa korkoa. Lisäksi viranomaisen tarkastelee investointivelvoitesopimuksen takaamia kapasiteettimaksuja kolmen ja kuuden vuoden kuluttua laitoksen käyttöönotosta. Tarkastelussa otetaan huomioon sähkönmyyntituotot ja on mahdollista, että sen seurauksena myös uuden kapasiteetin kapasiteettimaksuja muutetaan.

Koko Fortumin ennen vuotta 2008 rakennetulla tuotantokapasiteetilla (yhteensä 2 214 MW joulukuussa 2016) oli oikeus osallistua vanhaa kapasiteettia (CCS) koskevaan huutokauppaan vuodelle 2016. Suurin osa Fortumin huutokaupassa tarjoamista voimalaitoksista tuli valituiksi. Fortumin vanhasta kapasiteetista 175 MW ei tullut valituksi, mutta sille Fortum on saanut forced mode -statuksen eli yhtiö saa maksun myös tästä kapasiteetista.

Loka-joulukuu 2016

Loka-joulukuussa 2016 Russia-segmentin sähkönmyynti oli 7,9 (8,5) TWh ja lämmönmyynti oli 7,7 (8,8) TWh. Suurin syy vertailukautta matalampaan lämmönmyyntiin oli Tobolskin CHP-laitoksen myynti helmikuussa 2016.

Russia-segmentin vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 100 (81) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 66 (69) miljoonaa euroa sisältäen 0 (20) miljoonaa euroa CSA-varauksen purkua. Uusien yksiköiden käyttöönotto sekä pääomakustannuksen (WACC) muutoksen johdosta saadut korkeammat CSA-maksut kasvattivat tulosta. Lisäksi vahvistunut Venäjän rupla kasvatti Russia-segmentin vertailukelpoista tulosta noin 2 miljoonalla eurolla.

Vuoden neljännen neljänneksen liikevoitto oli 67 (69) miljoonaa euroa.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli neljännellä neljänneksellä 4 (-2) miljoonaa euroa (liite14).

Tammi-joulukuu 2016

Tammi-joulukuussa 2016 Russia-segmentin sähkönmyynti oli 29,5 (29,4) TWh ja lämmönmyynti 20,6 (25,4) TWh. Sähkön tuotantomäärät kasvoivat lähinnä Chelyabinskissa käyttöönotettujen kahden uuden yksikön myötä. Tobolskin CHP-laitoksen myynti helmikuussa 2016 vaikutti sekä sähkön että lämmön tuotantomääriin Venäjällä.

Russia-segmentin vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 312 (267) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 191 (201) miljoonaa euroa, mikä sisältää 2 (52) miljoonaa euroa CSA-varauksen purkua. Kasvu johtui hyvästä operatiivisesta toiminnasta ja korkeasta käyttöasteesta, uusien yksiköiden käyttöönotosta sekä korkeammista CSA-maksuista, joihin vaikutti pääomakustannuksen (WACC) muutos. Venäjän ruplan vaikutus Russia-segmentin koko vuoden tulokseen oli -13 miljoonaa euroa.

Liikevoitto oli 226 (203) miljoonaa euroa, mikä sisältää myyntivoittoa 35 (1) miljoonaa euroa (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 38 (32) miljoonaa euroa (liite 14). Russia-segmentin liikevoitto (EBIT) oli 19,5 miljardia ruplaa vuonna 2016. Siihen sisältyy Fortumin osuus TGC-1:n tuloksesta ja 2,6 miljardin ruplan myyntivoitto Tobolskin laitoksen myynnistä.

Fortum on saanut Chelyabinsk GRES:n kakkosyksiköstä Venäjän valtion investointivelvoitesopimusten (CSA) mukaisia kapasiteettimaksuja 1.3.2016 lähtien. Fortumin vuonna 2008 käynnistämä mittava Venäjän investiohjelman saatiin päätökseen keväällä 2016, kun tämä viimeinen ohjelman puitteissa rakennettu voimalaitosyksikkö aloitti kaupallisen tuotannon.

Fortumin keskeiset sähkön kapasiteetin ja kaasun hinnat Venäjällä	IV/16	IV/15	2016	2015
Sähkön spot-hinta (markkinahinta) Uralin alue RUB/MWh	1 063	1 064	1 054	1 047
Keskimääräinen säännelty kaasun hinta Uralin alueella RUB/1000 m3	3 614	3 614	3 614	3 488
Keskimääräinen kapasiteettihinta vanhalle kapasiteetille (CCS) tRUB/MW/kk*	155	157	140	149
Keskimääräinen kapasiteettihinta uudelle kapasiteetille (CSA) tRUB/MW/kk*	924	701	815	641
Keskimääräinen kapasiteettihinta tRUB/MW/kk	556	396	481	359
Fortumin saavuttama sähköhinta Venäjällä RUB/MWh	1 818	1 552	1 734	1 555
Fortumin saavuttama sähköhinta Venäjällä EUR/MWh**	26,2	21,3	23,5	22,5

* Kapasiteettihinnat maksettu kapasiteettivolyyymeille, pois lukien suunnittelemattomat seisokit, huollot ja oma käyttö.

** Muunnettu käyttäen keskimääräistä

Lopetetut toiminnot (Distribution)

Milj. euroa	IV/16	IV/15	2016	2015
Liikevaihto	-	-		274
- jakeluverkot	-	-		229
- alueverkot	-	-		40
- muu myynti	-	-		7
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	-	-		163
Vertailukelpoinen liikevoitto	-	-		114
Liikevoitto	-	-		4 395
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	-	-		44
Henkilöstön lukumäärä	-	-		-

Taulukon luvut sisältävät Ruotsin sähkösiirtoliiketoiminnan tammi-toukokuussa 2015.

Fortumilla ei ole ollut sähkösiirtotoimintaa kesäkuun 2015 jälkeen, jolloin se sai päätökseen Ruotsin sähkösiirtoliiketoiminnan myynnin. Yrityskauppa päätti vuonna 2013 aloitetun Fortumin sähkösiirtoliiketoiminnan myyntiprosessin.

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnit

Investoinnit jatkuvien toimintojen käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin olivat vuoden 2016 neljännellä neljänneksellä 263 (234) miljoonaa euroa. Investoinnit ilman yritysostoja olivat 235 (197) miljoonaa euroa (liite 4).

Tammi-joulukuussa 2016 investoinnit jatkuvien toimintojen käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin olivat 1 435 (625) miljoonaa euroa. Investoinnit ilman yritysostoja olivat 591 (582) miljoonaa euroa (liite 4).

Fortum suunnittelee ottavansa käyttöön uutta sähkön- ja lämmöntuotantokapasiteettia ja suorittavansa perusparannuksia olemassa oleviin laitoksiin seuraavasti:

	Tyyppi	Sähkön- tuotanto- kapasiteetti MW	Lämmön- tuotanto- kapasiteetti MW	Toimitus alkaa
Generation				
Loviisa, Suomi	Ydinvoima	6		Q4 2017
Vesivoimaloita Ruotsissa ja Suomessa	Vesivoima	10		2017 loppu
City Solutions				
Zabrze, Puola	CHP	75	145	2018
Russia				
Uljanovsk	Tuuli	35		2017
Muut				
Bhadla, India	Aurinko	70		2017
Karnataka, Intia	Aurinko	100		2017
Solberg, Ruotsi	Tuuli	75*		2018

* Skellefteå Kraft AB (SKAB) osallistuu projektiin 50%:n (37.5 MW:n) osuudella.

Generation

Fortum osallistuu 1 600 MW:n Olkiluoto 3 -ydinvoimalaitosyksikön rakentamiseen Suomessa Teollisuuden Voima Oyj (TVO) -omistusosuutensa kautta. Laitoksen toimittajan, AREVA-Siemens-yhteenliittymän mukaan yksikön kaupallisen sähköntuotannon odotetaan alkavan loppuvuonna 2018. TVO on nostanut 300 miljoonaa euroa osakaslainaa yhteensä 600 miljoonan euron sitoumuksesta. Fortumin osuus 300 miljoonan euron nostetusta lainasta on noin 75 miljoonaa euroa. Fortumin jäljellä oleva sitoumus OL3-yksikköön on 75 miljoonaa euroa (liite 15).

City Solutions

Helmikuussa Fortum myi 51,4 prosentin omistusosuutensa virolaisessa kaasun tuonti-, myynti- ja jakeluyhtiössä Eesti Gaasissa. Kauppa saatiin päätökseen maaliskuussa 2016.

Maaliskuussa Fortum hankki omistukseensa 93,35 % puolalaisesta sähkön ja kaasun myyntiyhtiöstä DUONista. Huhtikuussa Fortum ilmoitti hankkineensa loput osakkeet pakollisen lunastusmenettelyn kautta, jonka jälkeen DUONin ylimääräinen yhtiökokous päätti yhtiön poistamisesta Varsovan pörssin listalta.

Fortum ja Ekokem Oyj:n neljä suurinta omistajaa, jotka edustivat noin 81 %:a yrityksen osakkeista, allekirjoittivat toukokuussa sopimuksen, jonka mukaan Fortum ostaa heidän osuutensa Ekokemistä noin 470 miljoonalla eurolla. Tämä vastaa noin 700 miljoonan euron velatonta kokonaiskauppahintaa yhtiön koko osakekannalle. Fortum teki saman hintaisen ostotarjouksen Ekokemin lopuista osakkeista (165 euroa osakkeelta). Fortum sai kilpailuviranomaisten hyväksynnän heinäkuussa. Saavutettuaan vaadittavan omistusosuuden Fortum on käynnistänyt vähemmistöosakkeiden lunastusprosessin. Joulukuun 2016 lopussa Fortumin omistusosuus yhtiöstä oli noin 98 %.

Joulukuussa Fortum saattoi päätökseen Turebergs Recycling AB -yhtiön yritystoston Turebergs Åkerilta, 100 % arvo yhtiöstä oli noin 11 miljoonaa euroa. Tureberg Recyckling -yhtiön pääliiketoiminta on ympäristörakentaminen ja jätteenpolttolaitosten tuhkan kierrätys ja prosessointi.

Russia

Fortum myi helmikuussa 100 %:n omistuksensa tytäryhtiössään OOO Tobolsk CHP:ssä. OOO Tobolsk CHP omistaa Tobolskissa, Länsi-Siperiassa sijaitsevan sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksen.

Muut

Fortum voitti tammikuussa käänteisen huutokaupan 70 MW:n aurinkovoimaprojektista Intiassa. Voimalaitoksen tuotetulle sähkölle taataan 25 vuodeksi 4,34 Intian rupian/kWh (noin 60 euroa/MWh) hinnan. Lopullinen sähkönostosopimus allekirjoitettiin huhtikuussa Intian suurimman energiayhtiön, NTPC:n kanssa.

Fortum osti helmikuussa 75 megawatin Solbergin tuulivoimaprojektin. Solberg on täysin luvitettu ja rakentamisvalmis tuulipuistoalue Västernorrlandissa Pohjois-Ruotsissa. Huhtikuussa Fortum teki lopullisen investointipäätöksen Skellefteå Kraft AB:n kanssa, joka osallistuu hankkeeseen 50 %:n osuudella.

Huhtikuussa Fortum voitti käänteisen huutokaupan 100 MW:n aurinkovoimaprojektista Karnatakassa. Aurinkovoimala rakennetaan Karnatakaan ja tuotetulle sähkölle taataan kiinteä 4,79 INR/kWh takuuhinta 25 vuodeksi.

Marraskuussa Fortum osti kolme tuulivoimaprojektia norjalaiselta Nordkraft yhtiöltä. Kauppaan kuuluu Nygårdsfjellet -tuulipuisto, joka on jo toiminnassa, sekä täysin luvitetut Ånstadblåheia- ja Sør fjord-projektit. Fortum ja Nordkraft sopivat yhteistyöstä tuulipuistojen rakentamisesta ja käytössä. Fortum valmistelee Ånstadblåheia- ja Sør fjord-projektien rakentamista, arvioidut valmistumisajat ovat vuodet 2018 ja 2019. Kun kaikki kolme tuulipuistoa ovat valmiita, niiden yhteinen tuotantokapasiteetti on noin 170 MW. Kauppa saatettiin päätökseen tammikuun alussa 2017.

Osakkeet ja osakepääoma

Fortumin osake Nasdaq Helsingissä

Tammi-joulukuu 2016	Osakevaihto kpl	Arvo yhteensä euroa	Korkein euroa	Alin euroa	Keskihinta ¹⁾ euroa	Viimeisin euroa
FUM1V ²⁾	611 571 945	8 295 455 618	15,74	10,99	13,57	14,57

1) kaupankäyntimäärillä painotettu

2) 25.1.2017 alkaen FORTUM

	31.12.2016	31.12.2015
Markkina-arvo, miljoonaa euroa	12 944	12 366
Osakkeenomistajia, kpl	131 882	136 259
Suomen valtion omistusosuus, %	50,8	50,8
Hallintarekisteröityjen ja ulkomaisten omistajien osuus, %	28,1	25,2
Kotitalouksien omistusosuus, %	10,8	11,4
Rahoitus- ja vakuutuslaitosten omistusosuus, %	2,0	2,9
Muiden kotimaisten sijoittajien osuus, %	8,3	9,7

Helsingin pörssin lisäksi Fortumin osakkeita vaihdettiin useilla vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla – esimerkiksi Boat-, BATS Chi-X- ja Turquoise-markkinoilla – sekä OTC-markkinoilla. Tammi-joulukuussa 2016 noin 63 % osakkeiden kokonaisvaihdosta käytiin muilla markkinapaikoilla kuin Nasdaq Helsingissä.

31.12.2016 Fortum Oyj:n osakepääoma oli 3 046 185 953 euroa ja rekisteröityjen osakkeiden kokonaismäärä 888 367 045 kappaletta. Fortum ei omistanut omia osakkeitaan.

Yhtiökokous päätti 5. huhtikuuta 2016 valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja luovuttamisesta. Hankittavien tai luovutettavien omien osakkeiden lukumäärä voisi kummankin osalta olla enintään 20 000 000 osaketta, mikä vastaa noin 2,25 prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Vuoden 2016 loppuun mennessä hallitus ei ollut käyttänyt valtuutustaan.

Konsernin henkilöstö

Fortumin toiminta on keskittynyt pääasiassa Pohjoismaihin, Venäjälle, Puolaan ja Baltiaan. Vuoden 2016 lopussa Fortumin henkilöstömäärä oli 8 108 (7 835).

Vuoden 2016 lopussa Generation-segmentissä oli 979 (1 341) työntekijää; City Solutions -segmentissä 2 314 (1 417); Russia-segmentissä 3 745 (4 126) ja Muut-segmentissä 1 070 (951). Generation-segmentin henkilöstömäärä laski lähinnä Fortumin uuden liiketoimintarakenteen myötä, City Solutions -segmentin henkilöstömäärä kasvoi lähinnä DUON- ja Ekokem-yritysostoista johtuen ja Russia-segmentin henkilöstömäärä laski Tobolskin voimalaitoksen myynnin myötä. Other-segmentin henkilöstömäärä kasvoi Fortumin uudesta rakenteesta johtuen. Henkilöstömäärä on kasvanut uusissa liiketoiminnoissa, kuten "Solar and Wind Development", "Technology and New Ventures" sekä "Nuclear Services". Ulkoistukset vähensivät voimalaitosten käyttö- ja kunnossapitohenkilöstön määrää.

Lisäksi Fortum uudisti organisaatiotaan vuoden 2016 aikana vastaamaan uutta strategiaansa keskittyen työkiertoon ja vastuunjakamiseen nuorille kyvyille, jotta he saisivat vaativia ja näkyviä tehtäviä.

Syksyllä 2016 hyvänolon-ohjelma "Energise Your Day" lanseerattiin Suomessa. Ohjelma rohkaisee työntekijöitä ylläpitämään ja parantamaan heidän yleistä hyvinvointiaan ja tarjoaa ideoita ja työkaluja itseohjautuvuuteen, stressin hallintaan, palautumiseen, ravitsemukseen ja fyysiseen aktiivisuuteen. Ohjelma alkoi kyselyllä ja vastausprosentti oli lähes 80 %. Kyselyn jälkeen työntekijät saivat räätälöidyt ehdotukset, kuinka parantaa hyvinvointiaan ja ohjelma tarjoaa myös luentoja ja henkilökohtaista ohjausta. Ohjelma lanseerataan muihin maihin vuoden 2017 aikana.

Tutkimus ja kehitys

Kestävä kehitys on olennainen osa Fortumin strategiaa ja nykyisten liiketoimintojensa rinnalla Fortum tutkii ja kehittää uusia uusiutuvaan energiaan liittyviä kasvuratkaisuja.

Fortumin tavoitteena on olla energiateknologian ja sovelluskehityksen kärjessä. Kiihdyttääkseen innovaatiotoimintaa ja uusien ratkaisujen kaupallistamista Fortum vahvistaa omaa kehitystyötään ja digitalisaation hyödyntämistä sekä solmii kumppanuuksia maailman johtavien toimittajien, tutkimuslaitosten ja nousevien teknologiarytysten kanssa. Fortum investoi suoraan ja välillisesti lupaavia uusia innovaatioita kehittäviin kasvuyrityksiin. Yhtiö keskittyy teknologioihin, jotka tarjoavat älykkäitä ratkaisuja tulevaisuuden hajautetun energijärjestelmän tarpeisiin ja joissa on potentiaalia muuttaa nykyistä energijärjestelmää ratkaisevasti sekä vauhdittaa siirtymää kiertotalouteen. Fortum investoi myös teknologioihin, jotka tukevat , nykyisen tuotannon ja järjestelmien parempaa hyödyntämistä ja jotka voivat luoda uusia markkinoita ja tuotteita Fortumille. Fortum pyrkii jatkuvasti kehittämään puhtaan energian ratkaisuja ja ratkaisuja, jotka kasvattavat resurssi- ja systeemitehokkuutta.

Vuonna 2016, Fortumin tutkimus ja kehitys keskittyi uuteen kaupunki-, maaseutu- ja teollisuusliiketoimintojen konseptointiin sekä biopolttoaineiden kestävyteen, laatuun, käsittelyyn ja saatavuuteen. Toinen erittäin tärkeä osa-alue oli kuinka kasvattaa energijärjestelmän joustavuutta koko arvoketjussa, energian tuotannosta asiakkaalle sekä asiakkaan ratkaisuihin. Osana tätä työtä Fortum toteutti virtuaalivoimalaitoksen pilottihankkeen, jossa järjestelmää optimoidaan käyttämällä kotitalouksien lämminvesivaraajia ja aurinkopaneeleita ja akkuja sähkövarastoina.

Ydinvoiman tutkimuksessa ja tuotekehityksessä tärkein tavoite on mahdollistaa ydinvoimaan liittyvien palveluliiketoimintojen kasvu. Vuonna 2016 keskityttiin myös tulevaisuuden ydinvoimateknologioihin, kuten pieniin modulaarireaktoreihin, ja kehitettiin turvallisuus- ja tehokkuusasioita Fortumin ydinvoimayksiköille. Virtuaalista todellisuutta kehitettiin valvomosuunnittelua ja säteilyturvallisuusharjoituksia varten. Radioaktiivisten nesteiden puhdistamiseen tarkoitettua NURES-tuotetta kehitettiin edelleen sen kilpailukyvyyn varmistamiseksi.

Lisäksi Fortum investoi suomalaiseen biojalostamoteknologiayhtiöön (Chempolis Oy), joka on erikoistunut tuottamaan innovatiivisia ja kestäviä hiilineutraaleja biojalostamoteknologioita biomassasta, energia-, öljy-, paperi-, alkoholi-, sokeri- ja kemianteollisuudelle. Fortum on merkittävä biomassan käyttäjä omissa prosesseissaan, ja on korostanut resurssitehokkuuden tärkeyttä sekä yhteisiä kestävyyskriteerejä biomassalle. Fortum uskoo, että biomassaa voisi käyttää huomattavasti

nykyistä tehokkaammin korkeamman jalostusarvon tuotteissa. Fortum investoi myös ruotsalaiseen aurinkoteknologiayhtiöön nimeltä Exeger Sweden AB (Publ), joka on erikoistunut kehittämään ja tuottamaan uudenlaisia tulostettavia aurinkokennosoluja käytettäväksi kuluuttajatuotteissa, rakennuksissa ja muissa ratkaisuisa.

Fortum raportoi tutkimus- ja kehitykseen menot vuositasolla. Vuonna 2016 Fortumin T&K-menot olivat 52 (47) miljoonaa euroa eli 1,4 % (1,4 %) liikevaihdosta.

Kestävä kehitys

Fortum pyrkii ottamaan huomioon liiketoiminnassaan tasapainoisesti taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun. Fortumin kestävä kehitys tavoitteet muodostuvat konsernitason avainmittareista ja divisioonatason mittareista.

Konsernin kestävä kehitys tavoitteet painottavat Fortumin yhteiskunnallista roolia ja mittaavat ympäristö- ja turvallisuustulosten lisäksi yhtiön mainetta, asiakastyytyvää, henkilöstön hyvinvointia sekä sähkön- ja lämmöntuotannon varmuutta. Vuoden 2016 alussa konsernitason tavoitteita muutettiin. Työhyvinvointi sairauspoissaoloprosentilla mitattuna on uusi konsernitason tavoite. Tuotannon hiilidioksidin ominaispäästöjen (gCO₂/kWh) osalta Fortum keskittyy mittaamaan koko energiantuotannon ominaispäästöjä.

Kestävä kehitys tavoitteiden saavuttamista seurataan kuukausi-, neljännesvuosi- ja vuosiraportoinnin avulla. Kestävä kehitys tavoiteasetanta ja tulosten seuranta, samoin kuin Fortumin kestävä kehitys politiikan hyväksyminen ja kestävä kehitys raportoinnin katselmointi kuuluvat Fortumin hallituksen työjärjestykseen. Fortum raportoi kestävä kehitys toiminnastaan kattavasti yhtiön Kestävä kehitys raportissa.

Yhtiö on listattuna Nasdaq Helsingissä sekä mukana STOXX Global ESG Leaders, OMX GES Sustainability Finland ja ECPI® -indekseissä. Fortum on myös arvioitu energiasektorin parhaaksi toimijaksi luokituksella A- CDP:n (aikaisemmin Carbon Disclosure Project) vuosittaisessa pohjoismaisessa arvioinnissa vuonna 2016. Fortum on saanut Prime Status (B-) -luokituksen saksalaiselta oekom research AG:ltä.

Vuonna 2016 aloitettiin Ekokemin ja Duonin toimintojen integrointi Fortumin kestävä kehitys toimintatapoihin ja tiedonkeruujärjestelmiin. Ekokemin toimintoihin liittyvät kestävä kehitys tiedot sisältyvät Fortumin kestävä kehitys raportointiin 1.9.2016 alkaen ja Duonin toimintoihin liittyvät tiedot 1.4.2016 alkaen.

Fortumin kestävän kehityksen tavoitteet ja tulokset

Tavoitteet		IV/16	2016	Viiden vuoden keskiarvo
Maineindeksi, perustuu One Fortum -tutkimukseen	72.0	-	72.5	-
Asiakastyytyväisyysindeksi (CSI), perustuu One Fortum -tutkimukseen	taso hyvä, 70-74	-	67-79	-
Energian kokonaistuotannon CO ₂ -ominaispäästö (sähkö ja lämpö), viiden vuoden keskiarvo, g/kWh	< 200	198	184	188
Energiatehokkuuden parantuminen vuoteen 2020 mennessä vuoteen 2012 verrattuna, GWh/a	> 1 400	-	1 372	-
Merkittävien EHS-poikkeamien lukumäärä, kpl	≤ 23	7	22	-
CHP-laitosten energiakäytettävyys, %	> 95	95,0	97,4	-
Lääkinnällistä hoitoa vaatineiden työtapaturmien taajuus (TRIF), oma henkilöstö	≤ 2,5	2	1,9	-
Poissaoloon johtaneiden työtapaturmien taajuus (LWIF), oma henkilöstö	≤ 1,0	1,1	1,0	-
Poissaoloon johtaneiden työtapaturmien taajuus (LWIF), urakoitsijat	≤ 3,0	3,7	3,0	-
Vakavien tapaturmien lukumäärä, kpl	≤ 8	3	13	-
Sairauspoissaolot, %	≤2,4	2,7	2,4	-

Taloudellinen vastuu

Fortumille taloudellinen vastuu tarkoittaa kilpailukykyä, vahvaa suoritustasoa ja markkinalähtöistä tuotantoa, jotka luovat arvoa sidosryhmillemme pitkällä aikavälillä ja mahdollistavat kannattavan kasvun. Tyytyväiset asiakkaat ovat Fortumille tärkeä menestystekijä. Fortum pyrkii hallitsemaan toimitusketjuaan vastuullisesti.

Fortumin tavoitteena on erinomainen taloudellinen menestys strategisesti valituilla keskeisillä alueilla vahvan osaamisen ja vastuullisten toimintatapojen avulla. Fortum mittaa taloudellista menestystään tunnusluvulla, joita ovat sijoitetun pääoman tuotto (tavoite: 10 %) ja pääomarakenne (tavoite: vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate eli EBITDA noin 2,5). Lisäksi Fortum on käyttänyt Global Reporting Initiativen (GRI) G4-indikaattoreita soveltuvin osin taloudellisesta vastuusta raportointiin 1.1.2014 lähtien.

Yhtiön mainetta ja asiakastyytyväisyyttä koskevia tavoitteita seurataan vuositasolla. Vuoden 2016 One Fortum -tutkimuksessa yhtiön maine keskeisten sidosryhmien joukossa nousi 72,5 pisteeseen asteikolla 1-100 ja oli yli tavoitetason 72,0 pistettä. Yhtiön tavoitetaso asiakastyytyväisyydelle (70-74 pistettä) saavutettiin kaikilla liiketoiminta-alueilla lukuun ottamatta sähkönmyyntitoimintaa yritysasiakkaille.

Fortum edellyttää liiketoimintakumppaniensa toimivan vastuullisesti ja noudattavan Fortumin Toimintaohjetta sekä Toimintaohjetta palvelun- ja tavarantoimittajille. Fortum arvioi liiketoimintakumppaneidensa toiminnan tasoa esivalinnan ja toimittaja-auditointien avulla. Vuonna 2016 auditoimme 13 (9) toimittajaa Kiinassa, Intiassa, Puolassa, Latviassa, Liettuassa ja Suomessa. Syyskuussa 2016 Fortum solmi ulkoisen toimittajan kanssa sopimuksen kestävän kehityksen auditointien suorittamisesta.

Ympäristövastuu

Fortumin tavoitteena on tarjota asiakkaille ympäristömyönteisiä tuotteita ja palveluita. Kiertotalous, resurssi- ja energiatehokkuus sekä jätteistä ja biomassasta saatavan lisäarvon maksimoiminen ovat Fortumin ympäristövastuussa ensisijaisen tärkeitä. Lisäksi Fortumin ympäristövastuussa painottuvat ilmastomuutoksen hillintä ja ympäristövaikutusten vähentäminen. Hiilidioksidipäästöttömän vesi- ja ydinvoimatuotannon sekä energiatehokkaan sähkön ja lämmön yhteistuotannon osaaminen, panostukset aurinko- ja tuulivoimaan sekä kestävien ratkaisujen tarjoaminen kaupungeille ovat tässä avainasemassa.

Fortumin konsernitason ympäristötavoitteet liittyvät hiilidioksidipäästöihin, energiatehokkuuteen ja merkittävien ympäristö-, työterveys- ja turvallisuuspoikkeamien (EHS-poikkeamat) hallintaan. Vuoden 2016 lopussa 99,9 % Fortumin sähkön- ja lämmöntuotannosta oli ISO 14001 -ympäristösertifioitu.

Fortumin ilmastotavoite seuraavalle viidelle vuodelle on: kokonaisenergiantuotannon (sähkö ja lämpö) hiilidioksidin ominaispäästöt alle 200 g/kWh kattaen kaikki toimintamaat. Tavoite on laskettu viiden vuoden keskiarvona. Vuoden 2016 lopussa kokonaisenergiantuotannon hiilidioksidin ominaispäästön viiden vuoden keskiarvo oli 188 (191) g/kWh, eli parempi kuin tavoitetaso.

Fortumin kokonaishiilidioksidipäästöt vuonna 2016 olivat 18,6 (19,2) miljoonaa tonnia (Mt), josta 2,7 (2,1) Mt kuului EU:n päästökauppajärjestelmän (ETS) piiriin. Fortumin arvioidaan saavan 1,0 Mt ilmaisia päästöoikeuksia vuodelle 2016.

Fortumin hiilidioksidipäästöt (miljoonaa tonnia, Mt)	IV/16	IV/15	2016	2015
Kokonaispäästöt	5,8	5,7	18,6	19,2
Päästökauppajärjestelmän alaiset päästöt	1,1	0,7	2,7	2,1
Myönnetyt päästöoikeudet	-	-	1,0	1,3
Päästöt Venäjällä	4,5	5,0	15,5	17,0

Fortumin tavoitteena on saavuttaa yli 1 400 GWh:n vuotuinen energiansäästö vuoteen 2020 mennessä verrattuna vuoteen 2012. Vuoden 2016 lopussa tästä tavoitteesta oli saavutettu noin 1 372 GWh. Vuonna 2016 toteutettuja hankkeita olivat muun muassa ydinvoiman perusparannus Suomessa, vesivoiman perusparannukset Suomessa ja Ruotsissa sekä kaasuturbiinilaitoksen peruskorjaus Venäjällä.

Fortumin tavoitteena on alle 23 merkittävää EHS-poikkeamaa vuodessa. Vuonna 2016 Fortumin toiminnoissa tapahtui 22 (18) merkittävää EHS-poikkeamaa: 11 poikkeamaa ympäristöluvan ehdoista, seitsemän tulipaloa, yksi vuoto ja kolme räjähdystä. Poikkeamilla ei ollut merkittäviä ympäristö- tai taloudellisia vaikutuksia.

Sosiaalinen vastuu

Fortumin sosiaalisessa vastuussa painottuvat sähkön ja lämmön toimitusvarmuus, kaupungeille tarjottavat kestävät ratkaisut, laitos- ja työturvallisuus, henkilöstön hyvinvointi sekä liiketoiminnan eettisyys ja määräystenmukaisuus. Vuoden 2016 lopussa OHSAS 18001 -sertifiointi kattoi 99,9 % Fortumin sähkön ja lämmön tuotantotoiminnasta maailmanlaajuisesti.

Vuonna 2016 Fortumin CHP-laitosten energiakäytettävyys oli 97,4 % (96,4 %), mikä ylittää selvästi vuotuisen tavoitetason 95 %.

Vuonna 2016 omien työntekijöiden lääkinnällistä hoitoa vaatineiden työtapaturmien taajuus oli 1,9 (1,6) miljoonaa työtuntia kohti, mikä oli parempi kuin konsernin tavoitetaso ($\leq 2,5$). Fortumin tavoite omien työntekijöiden poissaoloon johtaneiden työtapaturmien taajuudelle (LWIF) oli 1,0 (1,1) ja se saavutettiin. Urakoitsijoiden vastaava työtapaturmataajuus oli 3,0 (2,7), joka oli myös tavoitetaso. Vakavia työtapaturmia tapahtui 13 (14).

Sovittuja toimenpiteitä turvallisuuden parantamiseksi jatketaan painottaen erityisesti urakoitsijoiden turvallisuutta sekä Ekokemin ja Duonin toimintojen integrointia. Fortum on muuttanut työtapaturmien vakavuuden määritelmää 1.1.2017 ja keskittyy nyt sairauspoissaolon pituuden sijasta seuramaan tapaturmia, joilla on vakavia seurauksia tai joista olisi mahdollisesti aiheutunut vakavia seurauksia. Konsernitavoite vuodelle 2017 on ≤ 5 vakavaa tapaturmaa. Fortumin tavoite on päästä eroon vakavista tapaturmista vuoteen 2020 mennessä.

Sairauspoissaoloprosentti tammi-joulukuussa 2016 oli 2,4 (2,4), eli sama kuin tavoitetaso.

Muutoksia Fortumin johdossa

Helmikuussa 2016 Fortum kertoi uusivansa liiketoimintarakenteensa 1.4.2016 alkaen. Muutoksella mahdollistetaan yhtiön 3.2.2016 julkistetun uuden vision ja strategian toteutus. Fortum muodosti kolme liiketoimintadivisioonaa, jotka ovat Generation, City Solutions ja Russia. Lisäksi perustettiin kaksi kehitysyksikköä, jotka keskittyvät uuden liiketoiminnan kasvattamiseen: M&A and Solar & Wind Development ja Technology and New Ventures. Uudessa organisaatiossa on neljä esikuntatoimintoa: Finance; Legal; Strategy, People and Performance ja Corporate Affairs and Communications.

Fortumin johtoryhmä 1.4.2016 alkaen:

Pekka Lundmark, toimitusjohtaja

Matti Ruotsala, varatoimitusjohtaja kesällä 2017 tapahtuvaan eläköitymiseensä saakka

Timo Karttinen, talousjohtaja

Tiina Tuomela, Generation-divisioonan johtaja

Markus Rauramo, City Solutions -divisioonan johtaja

Alexander Chuvaev, Russia-divisioonan johtaja

Per Langer, Technology and New Ventures -yksikön johtaja

Kari Kautinen, M&A and Solar & Wind Development -yksikön johtaja

Sirpa-Helena Sormunen, Fortumin lakiasiainjohtaja

Risto Penttinen, Strategy, People and Performance -toiminnon johtaja

Arto Rätty, Corporate Affairs and Communications -toiminnon johtaja

Johtoryhmän jäsenet raportoivat toimitusjohtajalle lukuun ottamatta lakiasiainjohtajaa, joka raportoi hallinnollisesti talousjohtajalle.

Yhtiökokous 2016

Fortum Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin Helsingissä 5.4.2016. Yhtiökokous vahvisti emoyhtiön tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tilikaudelta 1.1. - 31.12.2015 ja myönsi vastuuvapauden vuodelta 2015 kaikille hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajille ja toimitusjohtajan sijaiselle.

Yhtiökokous päätti maksaa 31.12.2015 päättyneeltä tilikaudelta osinkoa 1,10 euroa osakkeelta. Osingon täsmäytyspäivä oli 7.4.2016 ja osingon maksupäivä 14.4.2016.

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenmääräksi kahdeksan; puheenjohtajaksi valittiin uudelleen Sari Baldauf ja varapuheenjohtajaksi Kim Ignatius. Minoo Akhtarzand, Heinz-Werner Binzel, Eva Hamilton, Tapio Kuula ja Jyrki Talvitie valittiin uudelleen jäseniksi, ja Veli-Matti Reinikkala valittiin uutena jäsenenä hallitukseen.

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenten palkkioiksi tulevalle toimikaudelle puheenjohtajalle 75 000 euroa vuodessa, varapuheenjohtajalle 57 000 euroa vuodessa, jäsenelle 40 000 euroa vuodessa, sekä tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtajana toimivalle hallituksen jäsenelle 57 000 euroa vuodessa siinä tapauksessa, että hän ei samalla toimi hallituksen puheenjohtajana tai varapuheenjohtajana. Kokouspalkkiota maksetaan 600 euroa kokoukselta. Kokouspalkkio maksetaan sekä hallituksen että valiokuntien kokouksista, kaksinkertaisena Suomen ulkopuolella Euroopassa asuville hallituksen jäsenille ja kolminkertaisena Euroopan ulkopuolella asuville jäsenille. Suomessa asuville kokouspalkkio maksetaan sekä hallituksen että valiokuntien kokouksista kaksinkertaisena Suomen ulkopuolella ja kolminkertaisena Euroopan ulkopuolella pidettävistä kokouksista. Puhelinkokouksista maksetaan kaikille sekä hallituksen että valiokuntien jäsenille yksinkertainen palkkio. Päätöksistä, jotka vahvistetaan erillistä kokousta pitämättä, ei makseta palkkiota.

Lisäksi Tilintarkastusyhteisö Deloitte & Touche Oy valittiin uudelleen tilintarkastajaksi ja tilintarkastajan palkkio maksetaan yhtiön hyväksymän laskun perusteella.

Yhtiökokous päätti myös valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta sekä luovuttamisesta. Hankittavien tai luovutettavien omien osakkeiden lukumäärä voisi olla kummin osalta enintään 20 000 000 osaketta, mikä vastaa noin 2,25 prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Omia osakkeita voitaisiin hankkia tai luovuttaa käytettäväksi hankintojen, investointien tai muiden liiketoimintajärjestelyiden yhteydessä taikka säilytettäväksi tai mitätöitäväksi. Omia osakkeita ei voitaisi hankkia tai luovuttaa käytettäväksi yhtiön kannustin- ja palkitsemisjärjestelmissä. Valtuutukset ovat voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien.

Fortumin hallitus valitsi keskuudestaan hallituksen nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan jäseniksi Sari Baldaufin (puheenjohtaja), Eva Hamiltonin, Tapio Kuulan ja Veli-Matti Reinikkalan.

Tarkastus- ja riskivaliokunnan jäseniksi valittiin Kim Ignatius (puheenjohtaja), Minoo Akhtarzand, Heinz-Werner Binzel ja Jyrki Talvitie.

Syyskuussa 2016 Fortumin osakkeenomistajien nimitystoimikuntaan nimettiin osastopäällikkö Eero Heliövaara, Valtioneuvoston kanslia (puheenjohtaja), toimitusjohtaja Timo Ritakallio, Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen sekä pääjohtaja Liisa Hyssälä, Kansaneläkelaitos. Lisäksi Fortumin hallituksen puheenjohtaja Sari Baldauf on nimitystoimikunnan jäsen. Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan Liisa Hyssälän jäätyä eläkkeelle hänen seuraajansa pääjohtaja Elli Aaltonen (synt. 1953, YTT, dosentti) korvasi hänet osakkeenomistajien nimitysvaliokunnan jäsenenä 1.1.2017 lähtien.

Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

25.1.2017 Fortum Oyj muutti kaupankäynti- ja liikkeeseenlaskijatunnuksensa. Fortum Oyj:n osakkeen kaupankäyntitunnus muuttui FUM1V:stä FORTUM:ksi, ja samalla myös yhtiön liikkeeseenlaskijatunnus muuttui FUM:sta FORTUM:ksi.

27.1.2017 Fortumin osakkeenomistajien nimitystoimikunta antoi ehdotuksensa varsinaiselle yhtiökokoukselle 2017. Hallitus koostuisi kahdeksasta (8) jäsenestä ja että seuraavat henkilöt valitaan hallituksen jäseniksi tulevaksi toimikaudeksi, joka päättyy vuoden 2018 yhtiökokouksen päättyessä: uudelleenvalittaviksi ehdotetaan Sari Baldauf, hallituksen puheenjohtajaksi, jäseniksi Heinz-Werner Binzel, Eva Hamilton, Kim Ignatius Tapio Kuula, ja Veli-Matti Reinikkalaa, ja uusiksi jäseniksi ehdotetaan Matti Lievonen, varapuheenjohtajaksi ja Anja McAlister.

Lisäksi, osakkeenomistajien nimitystoimikunta tulee ehdottamaan että hallituksen jäsenille maksettavat palkkiot säilyvät muuttumattomina ja ovat tulevana toimikautena seuraavat: puheenjohtaja: 75 000 euroa vuodessa, varapuheenjohtaja: 57 000 euroa vuodessa ja jäsen: 40 000 euroa vuodessa sekä tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtaja: 57 000 euroa vuodessa siinä tapauksessa, ettei hän samalla toimi hallituksen puheenjohtajana tai varapuheenjohtajana.

Näkymät

Avaintekijät ja riskit

Fortumin taloudellinen tulos on altis useille taloudellisille, strategisille, poliittisille, yritystaloudellisille sekä operatiivisille riskeille.

Fortumin liiketoiminnan tuloksen kannalta yksi tärkeimmistä tekijöistä on sähkön tukkuhinta Pohjoismaissa. Tukkuhinnan kehityksen avaintekijöitä Pohjoismaissa ovat kysynnän ja tarjonnan tasapaino, polttoaineiden ja CO₂-päästöoikeuksien hinnat sekä vesitilanne.

Jatkuva epävarmuus maailman ja Euroopan taloudesta ovat pitäneet talouden kasvunäkymät arvaamattomina. Yleinen talouden epävarmuus vaikuttaa raaka-aineiden ja CO₂-päästöoikeuksien hintoihin, ja tämä saattaa ylläpitää sähkön tukkuhinnan laskupainetta Pohjoismaissa. Fortumin Venäjän liiketoiminnan osalta keskeisiä tekijöitä ovat talouden kasvu, ruplan kurssi, lämmöntuotannon säätely sekä sähkön tukku- ja kapasiteettimarkkinoiden kehitys. Polttoaineiden hinnat ja voimalaitosten käytettävyys vaikuttavat kannattavuuteen kaikilla alueilla. Lisäksi talouden turbulenssin aiheuttamilla suuremmilla valuuttakurssivaihteluilla on sekä muunto- että transaktiovaikutuksia Fortumin tulokseen erityisesti Venäjän ruplan ja Ruotsin kruunun osalta.

Pohjoismaissa energiatoimialan lainsäädännöllinen ja verotuksellinen ympäristö on lisännyt sähköyhtiöiden riskejä. Suurin strateginen riski on se, että säätely ja markkinaympäristö kehittyvät suuntaan, jota emme ole ennakoineet ja johon emme ole valmistautuneet. Varautuakseen näihin epävarmuuksiin Fortum on analysoinut ja arvioinut lukuisia tulevaisuuden energiamarkkinaskenaarioita ja niiden vaikutuksia eri tuotantomuotoihin ja teknologioihin. Tämän työn seurauksena Fortumin strategia uudistettiin vuonna 2016. Strategia uudistuksen painopistealueina olivat tulopohjan laajentaminen uusiin lähteisiin sekä toiminnan suuntaaminen uusiin liiketoimintoihin, teknologioihin ja markkinoihin.

Pohjoismaiset markkinat

Makrotalouden epävarmuudesta huolimatta sähkön osuuden energian kokonaiskulutuksesta odotetaan jatkavan kasvuaan. Sähkönkulutuksen odotetaan kasvavan Pohjoismaissa keskimäärin noin 0,5 % vuodessa ja tulevien vuosien kasvu riippuu hyvin paljon Euroopan ja Pohjoismaiden talouskasvusta.

Vuonna 2016 öljyn ja kaasun hinnat nousivat ja päästöoikeuksien (EUA) hinnat laskivat. Sähkönhinnat seuraaville 12 kuukaudelle nousivat sekä Pohjoismaissa että Saksassa ja ovat korkeammalla tasolla kuin vuoden 2015 lopussa.

Tammikuun 2017 puolivälissä hiilen termiinihintaa (ICE Rotterdam) loppuvuodelle 2016 oli noin 74 Yhdysvaltain dollaria tonnilta ja CO₂-päästöoikeuksien markkinahinta vuodelle 2017 noin 5 euroa hiilidioksiditonniä kohti. Pohjoismainen sähkön termiinihintaa Nasdaq Commodities -markkinapaikalla oli loppuvuodelle 2017 noin 26 euroa/MWh ja vuodelle 2018 noin 23 euroa/MWh. Saksassa sähkön termiinihintaa loppuvuodelle 2017 oli noin 34 euroa/MWh ja vuodelle 2018 noin 30 euroa/MWh. Pohjoismaiden vesivarannot olivat 9 TWh pitkänajan keskiarvotason alapuolella ja 19 TWh alle vuoden 2016 vastaavan ajanjakson.

Generation

Generation-segmentin saavutettuun sähkönhintaan Pohjoismaissa vaikuttavat suojausasteet, suojaushinta, spot-hinnat, Fortumin joustavan tuotantorakenteen käytettävyys ja käyttö sekä valuuttakurssivaihtelut. Mikäli sähköntuotantolähteiden suhteellisten osuuksien muutoksista mahdollisesti johtuvia vaikutuksia ei oteta huomioon, 1 euron muutos megawattituntia kohti segmentin saavuttamassa sähkön tukkumyyntihinnassa Pohjoismaissa tarkoittaisi noin 45 miljoonan euron muutosta Fortumin vuotuisessa vertailukelpoisessa liikevoitossa. Lisäksi segmentin vertailukelpoiseen liikevoittoon vaikuttaa mahdollinen lämpövoimatuoannon määrä ja siitä saatava tuotto.

EU:ssa tehtävien stressitestien perusteella Ruotsin ydinvoimaviranomainen, SSM on päättänyt esittää uutta sääntelyä ruotsalaisiin ydinreaktoreihin. Asian käsittely on kesken. Fortum pitää korkeatasoista ydinvoimaturvallisuutta ensiarvoisen tärkeänä, mutta painottaa EU-tasojen ydinturvallisuusvaatimusten yhtenäistämisen merkitystä.

Ruotsin hallitus nosti ydinjättemaksua noin 0,022 SEK/kWh:sta 0,04 SEK/kWh:iin kolmivuotiskaudelle 2015-2017. Kustannusvaikutus Fortumille on vuositasolla noin 25 miljoonaa euroa. Ydinjättemaksuja tarkistetaan kolmen vuoden välein. The Swedish Nuclear Fuel and Waste Management Co (SKB) päivittää uuden teknisen suunnitelman vuoden 2017 alussa Ruotsin ydinvoimaviranomaisen (SSM) tarkistettavaksi. Lopullisen päätöksen ydinjättemaksuista tekee Ruotsin hallitus joulukuussa 2017. SSM on kuitenkin laskenut uudelleen Oskarshamnin ja Ringhalsin voimalaitosten ydinjättemaksut reaktoreiden ennenaikaisesta sulkemispäätöksestä johtuen.

Syyskuussa 2016 Ruotsin hallitus esitteli budjettiehdotuksensa tuleville vuosille. Sopimuksen keskeisiä asioita olivat eri energiamuotojen verotuskäytännön tasapuolistaminen sekä ydinvoiman ja vesivoimantuotannon verotuksen yhdenmukaistaminen muun tuotantoteknologian kanssa. Budjetin mukaan ydinvoiman kapasiteettiveroa pienennetään 1 500 kruunuun/MW kuukaudessa 1.7.2017 alkaen ja 1.1.2018 vero poistetaan kokonaan. Vuonna 2017 vero pienenee noin 32 miljoonalla eurolla 52 miljoonaa euroon alemman verokannan vuoksi ja 5 miljoonalla eurolla Oskarshamnin ydinvoimayksikkö 1:n ennenaikaisen sulkemisen vuoksi. Vuonna 2018 kapasiteettiveroa ei enää peritä.

Vesivoiman kiinteistövero päätettiin myös laskea neljän vuoden aikana vuodesta 2017 alkaen nykyisestä 2,8 prosentista 0,5 prosenttiin. Budjettiehdotuksen mukaan veroa lasketaan joka vuoden

tammikuussa seuraavasti: 2017 2,2 prosenttiin, 2018 1,6 prosenttiin, 2019 1,0 prosenttiin ja 2020 0,5 prosenttiin. Vuonna 2017 vero pienenee arviolta noin 20 miljoonalla eurolla noin 95 miljoonaan euroon.

Verotusasteen laskun lisäksi sähkön hinnoista riippuvaa vesivoiman kiinteistöveron verotusarvoa päätettiin tarkistaa kuuden vuoden välein vuodesta 2019 alkaen. Tämän hetkisillä matalilla sähkön hinnoilla arvioituna olisi verotusarvo vuonna 2019 selvästi nykyistä matalampi. Myös olemassa olevien vesivoimalaitosten lupaprosessia päätettiin uudistaa.

Verohelpotukset rahoitetaan kasvattamalla sähkön kulutusveroa, mikä vaikuttaa pääasiassa kotitalouksiin. Paljon sähköä käyttävä teollisuus vapautetaan verosta.

Lokakuussa 2016 Ruotsin energiamarkkinaviranomainen julkisti konkreettisen ehdotuksensa siitä, miten uusiutuvaa energiantuotantoa lisätään sähkön sertifiointijärjestelmän tuella 18 TWh:lla vuosien 2020-2030 aikana. Hallituksen odotetaan päättävän ehdotuksesta maaliskuun 2017 lopussa.

OKG AB päätti vuonna 2015 lopettaa sähköntuotannon Oskarshamn 1 -ydinvoimalayksikössä ja aloittaa yksikön alasajon saatuaan ympäristöluvat Ruotsin viranomaisilta. Tuotannon pysäyttämisen ja alasajon aloittamisen ajankohdaksi on asetettu 30.6.2017. Mittavien turvallisuutta parantavien uudistustöiden vuoksi kesäkuusta 2013 suljettuna ollut Oskarshamn 2 -yksikkö ei palaa toimintaan. Sulkemisprosessin arvioidaan kestävän useita vuosia.

City Solutions

Suomen hallitus päätti toukokuussa 2016 nostaa lämmityspolttoaineiden veroa vuoden 2017 alusta 90 miljoonalla eurolla. Veronkorotuksen negatiivinen vaikutus Fortumiin on noin 5 miljoonaa euroa vuodessa.

Russia

Fortumin Russia-segmentin vuoden 2007 jälkeen rakennettu uusi kapasiteetti (CSA) on keskeinen yhtiön tulokasvuun vaikuttava tekijä Venäjällä. Uusien laitosten myötä tuotannon ja sen seurauksena myyntitulojen odotetaan kasvavan, ja uudelle tuotantokapasiteetille maksetaan myös huomattavasti korkeampia kapasiteettimaksuja kuin vanhalle kapasiteetille. Uudelle tuotantokapasiteetille maksetaan takuuhintaa 10 vuoden ajan, ja näin Fortum tulee saamaan investointiensa taattua kapasiteettimaksua 10 vuotta laitoksen käyttöönotosta alkaen. Kapasiteettimaksut vaihtelevat voimalaitosten iän, sijainnin, tyyppin ja koon mukaan. Myös sesonkivaihtelut ja käytettävyyden vaikutukset. Kapasiteettimaksut (CSA) voivat myös vaihdella hieman vuosittain johtuen siitä, että tuotto on sidottu Venäjän pitkän aikavälin valtionobligatioihin, joiden maturiteetti on 8-10 vuotta. Lisäksi viranomaisen tarkastelee investointivelvoitesopimuksen takaamia kapasiteettimaksuja kolmen ja kuuden vuoden kuluttua laitoksen käyttöönotosta.

Sääntöjen mukaan CCS-huutokaupat (koskien voimalaitoksia, jotka rakennettu ennen vuotta 2008) suoritetaan vuosittain. Pitkän aikavälin CCS-huutokaupat vuosille 2017-2019 pidettiin vuoden 2015 lopussa ja vuodelle 2020 syyskuussa 2016. Suurin osa Fortumin huutokaupassa tarjoamista voimalaitoksista tuli myös valituiksi. 175 MW Fortumin "vanhasta" kapasiteetista (kokonaisuudessaan 2 214 MW) ei tullut valituksi ja sille Fortum hankki nk. forced mode -statuksen ja tulee saamaan maksun myös tästä kapasiteetista.

Joulukuussa 2016 Venäjän hallituksen vuonna 2014 hyväksymä lakiehdotus, joka sisältää lämpöreformin pääperiaatteet, läpäisi ensimmäisen kuulemisen Venäjän eduskunnassa. Luonnos on ristiriidassa etenemissuunnitelman kanssa joiltain oleellisilta osin, se ei esimerkiksi sisällä koko maata kataavaa hintaliberalisointia. Se sen sijaan vaatii, että järjestelmän käyttöönotto edellyttää kullakin pilottialueella sekä alueellisen että kunnallisen viranomaisen hyväksynnän. Voimaantullessaan reformi liberalisoi lämmön hinnan 5-10 vuoden kuluessa, riippuen hallituksen asettamista kriteereistä.

Fortumin tavoitteena on saavuttaa Russia-segmentin liikevoittotavoitetaso (EBIT), 18,2 miljardia ruplaa, vuosien 2017-2018 aikana. Segmentin tulokseen vaikuttaa sähkön kysyntä Venäjällä, kaasun hintakehitys ja muun sääntelyn kehittyminen. Taloudelliset pakotteet, valuuttakriisi, öljyn hinta ja inflaatio ovat vaikuttaneet yleiseen kysyntätilanteeseen. Tästä johtuen kaasun ja sähkön hinnat eivät ole kehittyneet suotuisasti ja odotetusti. Vuonna 2016 keskimääräinen kaasun hinnan nousu Venäjällä oli 3,6 %. Fortum arvioi kaasun hinnan nousevan Venäjällä keskimäärin 2,0 % vuonna 2017.

Valuuttakurssimuutoksista johtuen euromääräinen tulostaso vaihtelee. Muiden kuin euroissa raportoivien tytäryhtiöiden tuloslaskelmat muunnetaan euromääräisiksi käyttämällä keskimääräisiä valuuttakursseja. Segmentin tulos vaihtelee kausittain myös lämpöliiketoiminnan luonteesta johtuen; ensimmäinen ja viimeinen neljännes ovat selvästi vahvimmat.

Käyttöomaisuusinvestoinnit ja myynnit

Fortum arvioi investointien ilman yritysostoja olevan noin 800 miljoonaa euroa vuonna 2017. Vuosittaisten kunnossapitoinvestointien arvioidaan vuonna 2017 olevan alle 300 miljoonaa euroa eli selkeästi alle poistojen tason.

Verotus

Fortumin vuoden 2017 efektiiviseksi veroasteeksi arvioidaan 19–21 %, kun osakkuus- ja yhteisyritysten tulosta, verovapaita myyntivoittoja ja kertaluonteisia eriä ei oteta huomioon.

Suojaukset

Vuoden 2016 lopussa noin 60 % Generation-segmentin arvioidusta sähkön tukkumyynnistä Pohjoismaissa oli suojattu hintaan 30 euroa/MWh vuodelle 2017. Vastaavat luvut vuodelle 2018 olivat noin 35 % hintaan 26 euroa/MWh.

Raportoidut suojausasteet voivat vaihdella huomattavasti Fortumin sähköjohdannaismarkkinoilla tekemien toimenpiteiden mukaan. Suojaukset tehdään pääasiassa johdannaissopimuksilla, joista suurin osa on Nasdaq Commoditiesin termiinejä.

Osingonjakoehdotus

Emoyhtiön voitonjakokelpoiset varat 31.12.2016 olivat 5 203 674 879,03 euroa sisältäen tilikauden 2016 voiton 779 867 542,66 euroa. Tilikauden päättymisen jälkeen yhtiön taloudellisessa asemassa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia.

Hallitus esittää yhtiökokoukselle, että Fortum Oyj jakaa vuodelta 2016 osinkona 1,10 euroa osaketta kohti.

1.2.2017 rekisteriin merkittyjen osakkeiden lukumäärän perusteella kokonaisuutena ehdotetaan jaettavaksi yhteensä 977 203 749,50 euroa. Hallitus esittää, että jäljellä oleva osuus voitonjakokelpoisista varoista jätetään omaan pääomaan.

Yhtiökokous 2017

Fortumin yhtiökokous on suunniteltu pidettäväksi 4.4.2017 kello 14.00 Finlandia-talossa osoitteessa Mannerheimintie 13, Helsinki.

Espoo, 1.2.2017

Fortum Oyj
Hallitus

Lisätietoja:

Pekka Lundmark, toimitusjohtaja, puh. 010 452 4112
Timo Karttinen, talousjohtaja, puh 010 453 6555

Sijoittajasuhteet ja talousviestintä, Sophie Jolly, puh. 010 453 2552, Rauno Tiihonen, puh. 010 453 6150, Måns Holmberg 010 452 1111, Pirjo Lifländer 040 643 3317 ja investors@fortum.com

Media, Corporate Press Officer, Pauliina Vuosio, puh. 050 453 2383

Hallitus on hyväksynyt Fortumin tilinpäätöksen vuodelta 2016 ja tilintarkastajat ovat 1.2.2017 antaneet vakimuotoisen tilintarkastuskertomuksen vuodelta 2016. Tilinpäätös on laadittu EU:ssa hyväksytyyn IAS (International Accounting Standards) 34 Osavuositarkastukset-standardin mukaisesti.

Tapahtumakalenteri 2017

- Tammi-maaliskuun osavuositarkastus 27.4.2017 noin klo 9.00
- Tammi-kesäkuun puolivuositarkastus 20.7.2017 noin klo 9.00
- Tammi-joulukuun osavuositarkastus 26.10.2017 noin klo 9.00

Fortumin vuoden 2016 tilinpäätös ja toimintakertomus julkaistaan viimeistään viikolla 10.

Fortumin varsinainen yhtiökokous on suunniteltu pidettäväksi 4.4.2017 ja mahdolliseen osingonjakoon liittyvät päivämäärät ovat:

- osingon irtoamispäivä 5.4.2017
- osingon täsmäytyspäivä 6.4.2017
- osingon maksupäivä 13.4.2017

Jakelu:

Nasdaq Helsinki
Keskeiset tiedotusvälineet
www.fortum.com/fi

Osavuositarkastukseen liittyvää lisätietoa vuosineljänneksitaulukot mukaan lukien löytyvät Fortumin verkkosivuilta www.fortum.com/sijoittajat.

Fortum Oyj

Tammi-joulukuu 2016

Osavuosikatsaustiedot perustuvat vuoden 2016 tilintarkastettuun tilinpäätökseen, jonka hallitus vahvisti 1.2.2017.

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma

milj. euroa	Liite	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Jatkuvat toiminnot:					
Liikevaihto	4, 9	1 143	964	3 632	3 459
Muut tuotot		7	9	34	38
Materiaalit ja palvelut		-600	-408	-1 830	-1 515
Henkilöstökulut		-99	-95	-334	-351
Poistot	4, 12, 13	-110	-92	-373	-346
Muut kulut		-153	-135	-485	-477
Vertailukelpoinen liikevoitto	4	188	243	644	808
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		14	-205	-11	-958
Liikevoitto	4	202	38	633	-150
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	4, 14	15	35	131	20
Korkokulut		-37	-47	-169	-203
Korkotuotot		7	10	30	51
Johdannaisten käyvän arvon muutokset		-2	-5	-2	-18
Muut rahoituserät - netto		-2	-10	-29	-4
Rahoituskulut - netto		-34	-52	-169	-175
Voitto ennen veroja		184	20	595	-305
Tuloverot	10	-37	-2	-90	78
Jatkuvien toimintojen kauden voitto		147	19	504	-228
Lopetettujen toimintojen kauden voitto	7	-	-	-	4 369
Kauden voitto		147	19	504	4 142
Jakautuminen:					
Emoyhtiön omistajille		145	14	496	4 138
Määräysvallattomille omistajille		3	5	8	4
		147	19	504	4 142
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta konsernin voitosta laskettu osakekohtainen tulos (euroa per osake)					
Fortum yhteensä		0,16	0,02	0,56	4,66
Jatkuvat toiminnot		0,16	0,02	0,56	-0,26
Lopetetut toiminnot	7	-	0,00	-	4,92

Laimennetut osakekohtaiset tulokset ovat samat kuin normaalit osakekohtaiset tulokset yllä, koska Fortumilla ei tällä hetkellä ole ulkona olevia laimentavia instrumentteja.

milj. euroa	Liite	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Vertailukelpoinen liikevoitto		188	243	644	808
Arvonalentumiset	4, 6	27	-119	27	-918
Myyntivoitot ja muut	4, 8	2	1	38	22
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	4	-1	-95	-65	-78
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	4	-14	7	-11	16
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		14	-205	-11	-958
Liikevoitto		202	38	633	-150

OKG AB:n ylimääräisen yhtiökokouksen päätös lokakuussa 2015 sulkea Oskarshamnin 1- ja 2-ydinvoimayksiköt Ruotsissa vaikutti emoyhtiön omistajille kuuluvaan vuoden 2015 tulokseen -729 miljoonaa euroa ja se on kirjattu usealle tuloslaskelman riville. Pääosa vaikutuksesta sisältyy erään Arvonalentumiset, joka raportoidaan osana Vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä. Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Arvonalentumiset.

Distribution segmentti on esitetty lopetettuna toimintona IFRS 5 mukaisesti vuonna 2015. Katso lisätietoja liitetiedosta 7 Lopetetut toiminnot.

Lyhennetty konsernin laaja tuloslaskelma

milj. euroa	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Kauden voitto	147	19	504	4 142
Muut laajan tuloksen erät				
Erät, jotka siirretään tai saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi:				
Kassavirran suojaukset				
Käyvän arvon muutokset	-43	30	-142	124
Siirrot tuloslaskelmaan	-9	-8	-85	-48
Siirrot vaihto-omaisuuteen/aineellisiin hyödykkeisiin	-1	-1	-10	-6
Laskennalliset verot	11	-3	51	-14
Nettosijoitusten suojaus				
Käyvän arvon muutokset	-36	4	-2	-8
Laskennalliset verot	7	0	0	2
Muuntoerot	263	-87	342	-191
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten muista laajan tuloksen eristä	3	0	-9	3
Muut muutokset	1	0	0	3
	196	-65	145	-135
Erät, joita ei myöhemmin tulla siirtämään tulosvaikutteisiksi:				
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot	16	33	-7	76
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot osakkuus- ja yhteisyrityksissä	5	0	12	0
	21	33	5	76
Jatkuvien toimintojen muut laajan tuloksen erät, laskennallisten verojen jälkeen	217	-32	150	-59
Lopetettujen toimintojen muut laajan tuloksen erät, laskennallisten verojen jälkeen	-	0	-	0
Laaja tulos yhteensä	365	-13	654	4 082
Laajan tuloksen jakautuminen				
Emoyhtiön omistajille	359	-16	639	4 081
Määräysvallattomille omistajille	6	2	15	1
	365	-13	654	4 082

Lyhennetty konsernin tase

milj. euroa		Liite	31.12.2016	31.12.2015
VARAT				
Pitkäaikaiset varat				
Aineettomat hyödykkeet		12	467	222
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet		13	9 930	8 710
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä		4, 14	2 112	1 959
Osuus valtion ydinjätehuoltorahastosta		17	830	810
Muut pitkäaikaiset sijoitukset			113	93
Laskennalliset verosaamiset			66	80
Johdannaisinstrumentit		5	415	509
Pitkäaikaiset korolliset saamiset		15	985	773
Pitkäaikaiset varat yhteensä			14 918	13 157
Lyhytaikaiset varat				
Vaihto-omaisuus			233	231
Johdannaisinstrumentit		5	130	355
Lyhytaikaiset korolliset saamiset		15	395	0
Verosaamiset			290	124
Myyntisaamiset ja muut saamiset			844	698
Talletukset ja arvopaperit (erääntyminen yli kolme kuukautta)			3 475	4 913
Rahat ja pankkisaamiset			1 679	3 289
Likvidit varat		16	5 155	8 202
Lyhytaikaiset varat yhteensä			7 046	9 610
Varat yhteensä			21 964	22 767
OMA PÄÄOMA				
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma				
Osakepääoma			3 046	3 046
Ylikurssirahasto			73	73
Kertyneet voittovarot			10 369	10 507
Muut oman pääoman erät			-29	168
Yhteensä			13 459	13 794
Määräysvallattomat omistajat			84	69
Oma pääoma yhteensä			13 542	13 863
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma				
Korollinen pitkäaikainen vieras pääoma		16	4 468	4 965
Johdannaisinstrumentit		5	262	290
Laskennalliset verovelat			616	483
Ydinvoimaan liittyvät varaukset		17	830	810
Muut varaukset		18	116	81
Eläkevelvoitteet			76	65
Muu pitkäaikainen vieras pääoma			179	168
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä			6 546	6 863
Lyhytaikainen vieras pääoma				
Korollinen lyhytaikainen vieras pääoma		16	639	1 042
Johdannaisinstrumentit		5	396	121
Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma			841	879
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä			1 876	2 042
Vieras pääoma yhteensä			8 422	8 904
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä			21 964	22 767

Lyhennetty laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

milj. euroa	Osake- pääoma	Ylikurssi- rahasto	Kertyneet voittovarot		Muut oman pääoman erät			Emo- yhtiön omistajat	Määräys- vallat- tomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
			Kertyneet voitto- varat	Muunto- erot	Kassavirta- suojaus- erät	Muut laajan tuloksen erät	Muut laajan tuloksen erät osakkuus- ja yhteis- yrityksissä			
Oma pääoma 31.12.2015	3 046	73	12 663	-2 156	74	67	27	13 794	69	13 863
Kauden tulos			496					496	8	504
Muuntoerot				339	-2	1	-3	335	7	342
Kauden muut laajan tuloksen erät			1		-186	-10	3	-192		-192
Laaja tulos yhteensä			497	339	-188	-9	0	639	15	654
Osingonjako			-977					-977		-977
Muut			3					3	-1	2
Oma pääoma 31.12.2016	3 046	73	12 186	-1 817	-115	58	27	13 459	84	13 542
Oma pääoma 31.12.2014	3 046	73	9 676	-1 968	19	-5	22	10 864	71	10 935
Kauden tulos			4 138					4 138	4	4 142
Muuntoerot				-189	-1	-1	2	-188	-3	-191
Kauden muut laajan tuloksen erät			0		55	73	3	132		132
Laaja tulos yhteensä			4 139	-189	54	72	5	4 081	1	4 082
Osingonjako			-1 155					-1 155		-1 155
Muut			3					3	-2	1
Oma pääoma 31.12.2015	3 046	73	12 663	-2 156	74	67	27	13 794	69	13 863

Muuntoerot

Muuntoerot vaikuttivat emoyhtiön omistajille kuuluvaan osuuteen omasta pääomasta 335 miljoonaa euroa vuoden 2016 aikana (2015: -188) johtuen pääosin Venäjän ruplan ja Ruotsin kruunun vaikutuksesta. Osa tästä translaatiopositioista on suojattu ja suojaustuloksen kurssivaikutus, 5 miljoonaa euroa (2015: 8), sisältyy muihin laajan tuloksen eriin.

Ulkomaisten tytäryritysten tilinpäätöstiedot muunnetaan euroiksi käyttäen tuloslaskelman osalta keskimurssia ja taseen osalta tilinpäätöspäivän kurssia. Kurssiero, joka syntyy muunnosta euroiksi, kirjataan omaan pääomaan. Katso lisätietoja käytetyistä kursseista liitetiedosta 2 Laadintaperiaatteet.

Kassavirtasuojaukset

Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus kassavirtasuojauksen käyvän arvon muutoksista oli -188 miljoonaa euroa vuoden 2016 aikana (2015: 54), ja se liittyi lähinnä sähkön hinnan kassavirtasuojaukseen, johon sovelletaan suojauslaskentaa. Kun sähkön hinta on alhaisempi/korkeampi kuin suojaushinta, vaikutus omaan pääomaan on positiivinen/negatiivinen.

Osingonjako

Vuoden 2015 osingonjaosta päätettiin yhtiökokouksessa 5.4.2016. Lisätietoja liitetiedossa 11 Osakekohtainen osinko.

Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma

milj. euroa	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Liiketoiminnan rahavirta				
Jatkuvien toimintojen kauden voitto	147	19	504	-228
Oikaisuerät:				
Tuloverot	37	2	90	-78
Rahoitustuotot ja -kulut	34	52	169	175
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	-15	-35	-131	-20
Poistot	110	92	373	346
Liikevoitto ennen poistoja (Käyttökate)	312	130	1 006	196
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	-14	205	11	958
Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus	0	-20	-2	-52
Vertailukelpoinen käyttökate	298	315	1 015	1 102
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	12	2	-49	-15
Saadut korot	8	15	39	52
Maksetut korot	-26	-33	-214	-263
Saadut osingot	0	0	54	52
Toteutuneet kurssierot	-2	43	110	292
Maksetut välittömät verot	-5	10	-216	-65
Muut erät	0	10	-18	43
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	286	363	723	1 199
Käyttöpääoman muutos	-136	-31	-102	29
Jatkuvien toimintojen liiketoiminnan rahavirta	150	332	621	1 228
Lopetettujen toimintojen liiketoiminnan rahavirta	-	0	-	154
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	150	331	621	1 381
Investointien rahavirta				
Investoinnit käyttöomaisuuteen	-232	-180	-599	-527
Hankitut osakkeet	-29	-37	-695	-43
Käyttöomaisuuden myynnit	3	2	10	28
Myydyt osakkeet	0	0	39	27
Osakaslainat osakkuusyrityksille ja yhteisyrityksille	-43	180	-117	481
Muutos muissa korollisissa saamisissa	38	0	-340	-1
Jatkuvien toimintojen investointien rahavirta	-263	-35	-1 701	-35
Lopetettujen toimintojen investointien rahavirta	-	-	-	6 303
Investointien rahavirta yhteensä	-263	-35	-1 701	6 268
Rahavirta ennen rahoitusta	-113	296	-1 080	7 650
Rahoituksen rahavirta				
Pitkäaikaisten lainojen nostot	5	-1	32	37
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	-35	-76	-934	-956
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-34	-46	-97	-84
Osingonjako emoyhtiön omistajille	0	0	-977	-1 155
Muut rahoituserät	0	-2	-8	-2
Jatkuvien toimintojen rahoituksen rahavirta	-64	-124	-1 984	-2 160
Lopetettujen toimintojen rahoituksen rahavirta	-	-	-	0
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-64	-124	-1 984	-2 160
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos	-177	173	-3 064	5 490
Likvidit varat kauden alussa	5 322	8 032	8 202	2 766
Valuuttakurssierot likvideissä varoissa	9	-3	18	-54
Likvidit varat kauden lopussa	5 155	8 202	5 155	8 202

Toteutuneet kurssierot

Toteutuneet kurssierot aiheutuivat pääasiassa Fortumin venäläisten ja ruotsalaisten tytäryritysten rahoituksesta sekä siitä, että konsernin ulkoinen rahoitus on pääasiassa euroissa. Toteutuneet kurssierot johtuvat näiden konsernin sisäisiä lainoja suojaavien valuuttatermiinien jatkamisesta ja siitä, että suurin osa näistä termeistä erääntyy 12 kk sisällä.

Rahavirtalaskelman lisätietoja (jatkuvat toiminnot)

Käyttöpääoman muutos

milj. euroa	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Korottomien saamisten muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	-323	-320	-54	-121
Vaihto-omaisuuden muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	11	24	14	24
Korottomien velkojen muutos, vähennys(-)/lisäys(+)	177	265	-62	126
Yhteensä	-136	-31	-102	29

Fortum suojaa sähkön tuotanto- ja vähittäismyyntisalkkuja pääsääntöisesti johdannaisopimuksilla Nasdaq OMX:ssä. Nasdaq vaatii vakuuksia tästä kaupankäynnistä.

Vuonna 2016 Nasdaq siirtyi vakuuksien osalta pankkitakauksista käteisvakuuksiin EMIR-asetuksen johdosta. Pantatut rahavarat sisältyi lyhytaikaisiin korollisiin saamisiin, katso liitetieto 15.

Vuoden 2016 lopussa Nasdaqin markkinatakaus termiinisopimuksille päättyi ja kaupankäynti siirtyi termiineistä päivittäin selvitettäviin futuureihin. Fortumin rahavirtalaskelmassa futuurien päivittäinen selvitys näytetään käyttöpääoman muutoksessa, kun taas pantattujen rahavarojen muutokset esitetään korollisten saamisten muutoksena.

Nasdaqin futuurien selvityksellä oli 94 miljoonan euron negatiivinen vaikutus käyttöpääomaan viimeisellä neljänneksellä ja 139 miljoonan euron negatiivinen vaikutus vuonna 2016.

Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit

milj. euroa	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen	235	197	591	582
Muutokset maksamattomissa investoinneissa, vähennys(+)/lisäys(-)	3	-8	24	-11
Vieraan pääoman menot	-6	-9	-16	-44
Yhteensä	232	180	599	527

Käyttöomaisuusinvestoinnit aineettomiin ja aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin vuoden 2016 aikana oli 591 miljoonaa euroa (2015: 582). Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit, 599 miljoonaa euroa (2015: 527), sisältävät aikaisemmalta vuodelta maksamattomia investointeja, toisin sanoen investointeihin liittyvien ostovelkojen muutosta määrältään 24 miljoonaa euroa (2015: -11) mutta ei aktivoituja vieraan pääoman menoja määrältään -16 miljoonaa euroa (2015: -44). Aktivoituiden vieraan pääoman menot on esitetty maksetuissa koroissa.

Hankitut osakkeet rahavirtalaskelmassa

Osakehankintojen nettovaikutus oli vuoden 2016 aikana 695 miljoonaa euroa (2015: 43) sisältäen pääasiassa Ekokem Oyj:n osakehankinnan, 553 miljoonaa euroa, ja Grupa DUON S.A.:n osakehankinnan, 98 miljoonaa euroa. Katso lisätietoja liitetiedosta 8 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Myydyt osakkeet rahavirtalaskelmassa

milj. euroa	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Myydyt tytäryritysosakkeet pl. myytyjen yritysten rahavarat	0	0	6	0
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet	0	0	34	27
Yhteensä	0	0	39	27

Osakkeiden bruttodivestoinnit, 161 miljoonaa euroa (2015: 27), sisältää vielä saamatta olevan tytäryhtiöosakkeiden myyntihinnan 131 miljoonaa euroa (2015: 0) liittyen OOO Tobolsk CHP:n osakkeiden myyntiin. Katso lisätietoja liitetiedosta 15 Korolliset saamiset.

Nettovelan muutokset, Fortum yhteensä

milj. euroa	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Nettovelka kauden alussa	-137	-1 936	-2 195	4 217
Muuntoerot	0	34	-70	89
Käyttökate	312	130	1 006	4 640
Maksetut rahoituskulut ja verot sekä muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-27	233	-283	-3 330
Käyttöpääoman muutos	-136	-32	-102	71
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-232	-180	-599	-592
Yrityshankinnat	-29	-37	-695	-43
Yritys- ja käyttöomaisuusmyynnit	3	2	49	6 217
Tulot myytyjen yhtiöiden korollisista saamisista	0	0	0	207
Osakslainat osakkuusyrietyksille	-43	180	-117	481
Muutos muissa korollisissa saamisissa	38	0	-340	-1
Osingot	0	0	-977	-1 155
Muut rahoitustoiminnot	0	-2	-8	-2
Nettorahavirta (- nettovelan kasvu)	-113	294	-2 065	6 493
Joukkovelkakirjojen käypien arvojen muutos, arvostus jaksotettuun hankintamenuun, hankitut tytäryhtiölainat ja muut muutokset	-23	0	152	-8
Nettovelka kauden lopussa	-48	-2 195	-48	-2 195

Pääomarakenne

Fortumin tavoitteena on varovainen ja tehokas pääomarakenne, joka samalla mahdollistaa strategian toteuttamisen. Vahva tase ja joustava pääomarakenne ovat prioriteetteja. Fortum valvoo pääomarakennettaan perustuen Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA) -tunnuslukuun. Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamisista, määrältään 1 380 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 773). Käyttökate (EBITDA) lasketaan lisäämällä poistot liikevoittoon. Vertailukelpoinen käyttökate lasketaan vähentämällä vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät ja tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus. Fortumin vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate -tavoitesuhde on noin 2,5.

Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate tunnusluku, Fortum yhteensä

milj. euroa	2016	2015
Korolliset velat	5 107	6 007
Vähennetään: Likvidit varat	5 155	8 202
Nettovelka	-48	-2 195
Liikevoitto	633	4 245
Lisätään: Poistot	375	395
Käyttökate	1 006	4 640
Vähennetään: Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	-11	3 323
Vähennetään: Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus	2	52
Vertailukelpoinen käyttökate	1 015	1 265
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	0,0	-1,7

Tunnusluvut

Tunnuslukujen laskentakaavat ovat esitetty liitetiedossa 25.

	31.12.2016	31.12.2015
Vertailukelpoinen käyttökate, Fortum yhteensä, milj. euroa	1 015	1 265
Jatkuvien toimintojen vertailukelpoinen käyttökate, milj. euroa	1 015	1 102
Tulos/osake (laimentamaton), Fortum yhteensä, euroa	0,56	4,66
Jatkuvien toimintojen tulos/osake (laimentamaton), euroa	0,56	-0,26
Lopetettujen toimintojen tulos/osake (laimentamaton), euroa	-	4,92
Sijoitettu pääoma, milj. euroa	18 649	19 870
Korollinen nettovelka, milj. euroa	-48	-2 195
Käyttöomaisuus- ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin, Fortum yhteensä, milj. euroa	1 435	669
Käyttöomaisuusinvestoinnit, Fortum yhteensä, milj. euroa	591	626
Jatkuvien toimintojen käyttöomaisuus- ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin, milj. euroa	1 435	625
Jatkuvien toimintojen käyttöomaisuusinvestoinnit, milj. euroa	591	582
Sijoitetun pääoman tuotto, Fortum yhteensä, %	4,0	22,7
Oman pääoman tuotto, Fortum yhteensä, %	3,7	33,4
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate, Fortum yhteensä	0,0	-1,7
Korkokate, Fortum yhteensä	4,6	27,6
Korkokate sisältäen aktivoituidut vieraan pääoman menot, Fortum yhteensä	4,1	21,5
Rahavirta ennen käyttöomaisuuden muutosta/korollinen nettovelka, Fortum yhteensä, %	-1 503,4	-59,7
Velkaantumisaste, %	0	-16
Oma pääoma/osake, euroa	15,15	15,53
Omavaraisuusaste, %	62	61
Jatkuvien toimintojen henkilöstön lukumäärä	8 108	7 835
Jatkuvien toimintojen henkilöstö keskimäärin	7 994	8 009
Osakkeiden lukumäärä keskimäärin, 1 000 osaketta	888 367	888 367
Laimennettu osakkeiden keskimääräinen lukumäärä, 1 000 osaketta	888 367	888 367
Rekisteröityjen osakkeiden lukumäärä, 1 000 osaketta	888 367	888 367

Konsernin lyhennetyn osavuositarkastuksen liitetiedot

1. Laadintaperusta

Konsernin lyhennetty osavuositarkastus on laadittu EU:ssa käytöön otettua kansainvälistä (IAS) 34 Osavuositarkastukset -standardia noudattaen. Osavuositarkastusta tulee lukea yhdessä vuoden 2015 konsernitilinpäätöksen kanssa.

Osavuositarkastuksessa esitetyt luvut on pyöristetty, joten yksittäisten esitettyjen lukujen yhteenlaskettu summa voi poiketa esitetystä summaluvusta. Tunnusluvut on laskettu käyttäen tarkkoja arvoja.

2. Laadintaperiaatteet

Noudatetut laadinta- ja esittämisperiaatteet ovat yhtenevät konsernitilinpäätöksessä 2015 noudatettujen periaatteiden ja esitystavan kanssa.

Fortum ottaa seuraavat uudet IFRS-standardit käyttöön vuosien 2018-2019 aikana

Standardi	Muutoksen luonne	Vaikutus	Käyttöönottopäivä
IFRS 9 Rahoitusinstrumentit	Uusi standardi. Standardi sisältää uusia säännöksiä rahoitusvarojen luokittelua ja arvostamista sekä suojauslaskentaa koskien ja se korvaa IAS 39 ja IFRS 7 -standardit. Lisäksi se sisältää uuden arvonalentumismallin ennakoituille luottotappioille.	Projektin eroanalyysi- ja suunnitteluvaiheessa Fortum on tunnistanut avainmuutokset ja tehnyt alustavat tulkinnot/suunnitteluratkaisut seuraavissa osa-alueissa: - Rahoitusvarojen luokittelu ja arvostaminen - Arvonalennusmalli käyttäen odotetun luottotappion menetelmää ("ECL") - Suojauslaskenta Joitain tarkasteltuja alueita: - Fortum arvioi pystyvänsä soveltamaan suojauslaskentaa laajemmin ja siten pienentämään tuloksen heilahtelua - Fortum arvioi parhaillaan odotetun luottotappiomenetelmän vaikutuksia rahoitusvarojen arvonalentumisiin - Fortum on päättänyt soveltaa siirtymäsäännösten vaihtoehtoa, jossa vertailukausia ei oikaista soveltamisen aloittamisajankohtana.	1.1.2018
IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista	Uusi standardi. Standardi keskittyy tuloutusmalleihin ja se korvaa IAS 11 ja IAS 18 -standardit.	IFRS 15 –standardin vaikutusten analyysi on käynnissä ja saadaan päätökseen vuoden 2017 aikana. Analyysi sisältää: - Fortumin tulonmuodostusprosessien tunnistuksen ja analyysin - Uudesta liikevaihtostandardista aiheutuvien mahdollisten laskentaperiaatemuutosten määrittämisen - Sopimusten analysoinnin valitun otoksen osalta Tähän asti tehdyn analyysin perusteella ei ole havaittu tarvetta olennaisille muutoksille myynnin tuloutusperiaatteissa. Koska Fortumin liiketoiminnassa ei ole merkittäviä pitkäkestoisia myyntisopimuksia tai projekteja, käyttöönoton vaikutusten ei odoteta olevan olennaisia. Vaikutusten arviointi jatkuu ja lisätietoja käyttöönotosta annetaan vuonna 2017 projektin edetessä. Fortum tulee soveltamaan siirtymäsäännösten vaihtoehtoa, jossa vertailukausia ei oikaista soveltamisen aloittamisajankohtana.	1.1.2018
IFRS 16 Vuokrasopimukset	Uusi standardi vuokrasopimusten laskentaan liittyen, joka korvaa IAS 17 standardin. Uuden standardin myötä melkein kaikki vuokrasopimukset kirjataan taseeseen kun jako operatiivisiin- ja rahoitusleasingiin poistuu.	Fortum arvioi parhaillaan uuden standardin vaikutuksia.	1.1.2019

Kauden lopun valuuttakurssit perustuvat Euroopan keskuspankin julkaisemiin tilinpäätöshetken kursseihin. Keskimääräinen valuuttakurssi on laskettu kunkin kuukauden lopun Euroopan keskuspankin kurssien ja edellisen vuoden viimeisen päivän kurssien keskiarvona. Keskeisimmät Fortum-konsernissa käytetyt kurssit ovat:

Keskimääräinen valuuttakurssi	1-12/2016	1-9/2016	1-6/2016	1-3/2016	1-12/2015	1-9/2015	1-6/2015	1-3/2015
Ruotsi (SEK)	9,4496	9,3673	9,2813	9,2713	9,3414	9,3656	9,3260	9,3534
Norja (NOK)	9,2888	9,3614	9,4060	9,5016	8,9953	8,8749	8,6949	8,7883
Puola (PLN)	4,3659	4,3570	4,3621	4,3289	4,1909	4,1682	4,1521	4,1796
Venäjä (RUB)	73,8756	75,8412	77,2497	80,6173	69,0427	67,6327	65,9096	70,9755

Kauden lopun valuuttakurssi	31.12.2016	30.9.2016	30.6.2016	31.3.2016	31.12.2015	31.9.2015	30.6.2015	31.3.2015
Ruotsi (SEK)	9,5525	9,6210	9,4242	9,2253	9,1895	9,4083	9,2150	9,2901
Norja (NOK)	9,0863	8,9865	9,3008	9,4145	9,6030	9,5245	8,7910	8,7035
Puola (PLN)	4,4103	4,3192	4,4362	4,2576	4,2639	4,2448	4,1911	4,0854
Venäjä (RUB)	64,3000	70,5140	71,5200	76,3051	80,6736	73,2416	62,3550	62,4400

3. Kriittiset tilinpäätösarvot ja harkinnat

Osavuositiedon laatiminen edellyttää, että yhtiön johto tekee arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat raportoitujen varojen ja velkojen sekä tuottojen ja kulujen määriin. Toteutuneet erät saattavat olla erilaisia näihin arvioihin verrattuna. Varausten kirjaaminen olemassa olevista velvoitteista edellyttää johdon parasta arviota menoista, joita olemassa olevan velvoitteen täyttäminen edellyttää raportointikauden päättymispäivänä.

Tämän osavuositiedon laatimisen yhteydessä johdon tekemät merkittävät konsernin laadintaperiaatteisiin ja keskeisiin epävarmuustekijöihin liittyneet arviot ovat samoja, joita sovellettiin konsernitiilinpäätöksessä 2015.

4. Tiedot segmenteistä

Fortum uudisti liiketoimintarakenteensa 1.4.2016 alkaen. Vuoden 2016 toisesta neljänneksestä lähtien segmentit ovat Generation (pääosin entinen Power and Technology), City Solutions (pääosin entinen Heat, Electricity Sales and Solutions), Russia ja Muut, jonka alla raportoidaan kehitysyritykset M&A and Solar & Wind Development ja Technology and New Ventures sekä konsernitoiminnot. Muutoksen taloudellinen vaikutus on pieni, joten vuoden 2015 vertailutietoja ei ole muutettu takautuvasti. Segmenttitiedot vuoden 2016 ensimmäisen neljänneksen osalta uuden rakenteen mukaisesti julkaistaan Fortumin englanninkielisellä internetsivustolla sijoittajaosion kohdassa Quarterly information.

Fortumin segmenttitiedoissa esitetään taloudelliset tunnusluvut, joita käytetään taloudellisessa tavoiteasetannassa, ennustamisessa, johdon tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa konsernin suoritusjohtamisprosessissa. Näitä tunnuslukuja, kuten Vertailukelpoista liikevoittoa ja Vertailukelpoista sidotun pääoman tuottoa, on käytetty johdonmukaisesti vuodesta 2005 alkaen. Katso lisätietoja liitetiedosta 25 Tunnuslukujen laskentakaavat.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät esitetään erikseen Fortumin tuloslaskelmalla, jotta liiketoiminnan tuloksen vertailu esitettävän kauden ja aiempien kausien välillä helpottuisi. Erät sisältävät kirjanpitovaikutuksia IFRS:n mukaisista arvostuksista, joka eivät johdu liiketoiminnan tuloksesta. Tällaisiin eriin kuuluvat käyvän arvon muutokset johtuen suojauslaskennan ulkopuolelle IAS 39 -standardin mukaisesti jäävistä tulevia kassavirtoja suojaavista rahoitusinstrumenteista sekä kirjanpitovaikutuksen siitä, että taseen saamiin kirjattu Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ei voi ylittää vastaavaa varausta IFRIC 5 tulkinnan mukaisesti.

Liiketoimintojen tulosta ei voi vertailla eri raportointikausien välillä huomioimatta kertaluonteisia eriä, kuten myyntivoittoja, olennaisia arvonalentumisiin liittyviä eriä sekä yrityshankintojen transaktiokuluja. Tämän vuoksi edellä kuvatut erät on käsitelty vertailukelpoisuuteen vaikuttavina erinä. Ennen vuotta 2015 Fortum ei ole esittänyt arvonalentumisia vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä, koska näillä ei ole ollut merkittävää vaikutusta segmenttitietoihin. Tilikaudella 2015 tällaiset erät on esitetty vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä, sillä arvonalentumisilla on ollut tilikaudella olennainen vaikutus. Muutokset näissä erissä esitetään myös vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä. Vuodesta 2016 lähtien yrityshankinnoista johtuvat transaktiokulut sisällytetään Myyntivoitot ja muut -erään Vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä. Uudistetun IFRS 3:n mukaisesti transaktiokulut sisällytetään tuloslaskelmaan, mutta Fortumilla ei ole ollut tällaisia kuluja vuonna 2009 uudistetun standardin implementoinnin jälkeen.

Sähkösiirtoliiketoiminta on esitetty lopetettuna toimintona vuoden 2015 ensimmäisestä osavuositiedosta eteenpäin. Lopetetut toiminnot on esitetty yhdellä rivillä. Tässä liitetiedossa esitetyt segmenttitiedot liittyvät vain Fortumin jatkuviin toimintoihin eivätkä siten pidä sisällään lopetettujen toimintojen tulosta. Lopetettujen toimintojen tulos on esitetty liitetiedossa 7 Lopetetut toiminnot.

Segmenttitiedot vuosineljänneksittäin		Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Russia		Muut		Yhteensä	
milj. euroa	Liite	IV/2016	IV/2015	IV/2016	IV/2015	IV/2016	IV/2015	IV/2016	IV/2015	IV/2016	IV/2015
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin											
Ulkoinen liikevaihto		440	422	531	360	289	266	12	12	1 272	1 061
Sisäinen liikevaihto		-5	18	0	-8	0	0	18	16	13	26
Nord Pool netotus ²⁾										-129	-97
Eliminoinnit ²⁾										-13	-26
Liikevaihto		435	440	530	352	289	266	31	28	1 143	964
Vertailukelpoinen käyttökate											
Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus	18					0	20			0	20
Poistot		-30	-31	-42	-27	-34	-31	-4	-2	-110	-92
Vertailukelpoinen liikevoitto		87	142	63	53	66	69	-28	-21	188	243
Arvon alentumiset	6	27	-116	0	-3	0	0	0	0	27	-119
Myyntivoitot ja muut	8	0	0	-1	0	1	0	2	0	2	1
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		-23	-98	23	4	0	0	-1	0	-1	-94
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	17	-14	7							-14	7
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-10	-207	22	1	1	0	1	0	14	-205
Liikevoitto		77	-65	85	54	67	69	-27	-21	202	38
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	14	-25	4	27	25	4	-2	10	8	15	35
Rahoitustuotot ja -kulut										-34	-52
Tuloverot										-37	-2
Kauden voitto										147	19
Investoinnit / divestoinnit segmenteittäin											
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin		2	11	13	22	0	0	14	4	29	37
Investoinnit käyttöomaisuuteen		78	70	44	39	67	87	46	2	235	197
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja		3	1	0	0	2	8	1	0	6	9
Osakkeiden bruttodivestoinnit		0	0	0	0	3	0	0	0	3	0

Segmenttitiedot vuoden alusta		Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Russia		Muut		Yhteensä	
milj. euroa	Liite	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin											
Ulkoinen liikevaihto		1 643	1 639	1 429	1 200	896	893	49	39	4 016	3 771
Sisäinen liikevaihto		15	83	-5	-13	0	0	72	75	82	145
Nord Pool netotus ²⁾										-384	-336
Eliminoinnit ²⁾										-82	-122
Liikevaihto		1 657	1 722	1 424	1 187	896	893	121	114	3 632	3 459
Vertailukelpoinen käyttökate											
Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus	18					2	52			2	52
Poistot		-110	-118	-126	-101	-123	-117	-15	-10	-373	-346
Vertailukelpoinen liikevoitto		417	561	112	108	191	201	-76	-63	644	808
Arvon alentumiset	6	27	-915	0	-3	0	0	0	0	27	-918
Myyntivoitot ja muut	8	1	18	0	3	35	1	2	0	38	22
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		-96	-76	33	-4	0	1	-2	1	-65	-78
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	17	-11	16							-11	16
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-79	-958	33	-3	35	2	0	1	-11	-958
Liikevoitto		338	-396	145	105	226	203	-76	-62	633	-150
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	14	-34	-111	76	59	38	32	51	40	131	20
Rahoitustuotot ja -kulut										-169	-175
Tuloverot										-90	78
Kauden voitto										504	-228
Investoinnit / divestoinnit segmenteittäin											
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin		7	16	815	23	0	0	22	4	844	43
Investoinnit käyttöomaisuuteen		196	187	112	105	201	285	83	6	591	582
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja		3	3	1	0	10	41	2	0	16	44
Osakkeiden bruttodivestoinnit		0	0	34	27	127	0	0	0	161	27

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Netotus ja eliminoinnit sisältää sisäisten erien eliminoinnit jatkuvien toimintojen osalta ja Nord Pool netotuksen. Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitason ja esitetään joko tuotona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tiettyä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

Varat ja velat segmentteittäin

milj. euroa	Generation		City Solutions		Russia		Muut		Yhteensä	
	31.12. 2016	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2015
Korottomat varat	6 206	6 391	2 948	1 929	2 967	2 347	321	135	12 442	10 802
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	711	758	573	559	436	316	392	346	2 112	1 979
Eliminoinnit									-28	-43
Segmenttien varat yhteensä	6 917	7 150	3 521	2 488	3 402	2 663	713	481	14 526	12 738
Korolliset saamiset									1 380	773
Laskennalliset verosaamiset									66	80
Muut varat									838	974
Likvidit varat									5 155	8 202
Varat yhteensä									21 964	22 767
Segmenttien velat	1 102	1 219	469	306	119	102	223	222	1 913	1 849
Eliminoinnit									-28	-43
Segmenttien velat yhteensä									1 885	1 806
Laskennalliset verovelat									616	483
Muu vieras pääoma									814	608
Sijoitettuun pääomaan sisältyvä vieras pääoma									3 315	2 898
Korollinen vieras pääoma									5 107	6 007
Oma pääoma									13 542	13 863
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä									21 964	22 767
Henkilöstön lukumäärä	979	1 341	2 314	1 417	3 745	4 126	1 070	951	8 108	7 835
Henkilöstö keskimäärin	1 064	1 389	2 043	1 458	3 814	4 180	1 073	983	7 994	8 009

Henkilöstö keskimäärin lasketaan käyttäen koko raportointikauden kuukausittaisia keskiarvoja.

Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sekä Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Russia		Muut	
		31.12. 2016	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2015
Vertailukelpoinen liikevoitto		417	561	112	108	191	201	-76	-63
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	14	-34	-111	76	59	38	32	51	40
Oikaisu erään Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	6	16	112	0	0	0	0	0	0
Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		399	563	188	167	229	233	-25	-23
Segmenttien varat kauden lopussa		6 917	7 150	3 521	2 488	3 402	2 663	713	481
Segmenttien velat kauden lopussa		1 102	1 219	469	306	119	102	223	222
Vertailukelpoinen sidottu pääoma ¹⁾		5 815	5 931	3 052	2 182	3 284	2 561	489	258
Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin ^{1) 2)}		5 820	5 945	2 523	2 124	2 857	2 831	391	269
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %		6,9	9,5	7,5	7,9	8,0	8,2	-6,4	-8,5

1) Vuoden 2016 ensimmäisestä osavuositiedosta eteenpäin Fortum esittää Vertailukelpoisen sidotun pääoman Sidotun pääoman sijaan. Sidottu pääoma-tunnusluku vuoden 2015 viimeiseen neljännekseen asti on saatavilla aiemmin julkaistuissa osavuositiedoksissa sekä Fortumin englanninkielisellä internetsivustolla sijoittajaosion kohdassa Quarterly information.

2) Keskimääräinen sidottu pääoma on laskettu käyttäen vuoden alun ja jokaisen vuosineljänneksen lopun arvoja.

5. Rahoitusriskien hallinta

Konsernin riskienhallinnan periaatteisiin ei ole tehty merkittäviä muutoksia katsauskaudella. Riskienhallinnan tavoitteet ja periaatteet ovat yhdenmukaisia vuoden 2015 konsernitilinpäätöksessä esitettyjen tietojen kanssa.

Käypien arvojen hierarkiatasot

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit on esitetty seuraavien käyvän arvon määrittämiseen perustuvien hierarkiatasojen mukaisesti:

Taso 1: täysin samanlaisten varojen tai velkojen noteeratut (oikaisemattomat) hinnat toimivilla markkinoilla;

Taso 2: muut tiedot kuin tasoon 1 sisältyvät noteeratut hinnat, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle on todettavissa joko suoraan (ts. hintana) tai epäsuorasti (ts. hinnoista johdettuina);

Taso 3: omaisuuserää tai velkaa koskevat tiedot, jotka eivät perustu todettavissa olevaan markkinatietoon (ei todettavissa olevat tiedot).

Katso myös laadintaperiaatteet konsernitilinpäätöksen 2015 liitetiedossa 17 Rahoitusvarat ja -velat käypään arvoon.

Rahoitusvarat

milj. euroa	Taso 1		Taso 2		Taso 3		Netotus ²⁾		Yhteensä	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Pitkäaikaisissa varoissa										
Myytavissa olevat rahoitusvarat ¹⁾	0	1			58	42			58	43
Johdannaisinstrumentit										
Sähköjohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			4	40			-3	-9	1	30
Ei sovelleta suojauslaskentaa	0		98	175			-31	-70	67	105
Korko- ja valuuttajohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			240	254					240	254
Ei sovelleta suojauslaskentaa			103	115					103	115
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit										
Ei sovelleta suojauslaskentaa	7	7	0				-2	-2	5	5
Pitkäaikaisissa varoissa yhteensä	7	8	445	584	58	42	-36	-81	473	552
Lyhytaikaisissa varoissa										
Johdannaisinstrumentit										
Sähköjohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			9	117			-9	-16	0	101
Ei sovelleta suojauslaskentaa	0	1	381	251			-293	-196	88	55
Korko- ja valuuttajohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			16	67					16	67
Ei sovelleta suojauslaskentaa			7	114					7	114
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit										
Ei sovelleta suojauslaskentaa	106	47	2				-90	-31	18	16
Lyhytaikaisissa varoissa yhteensä	106	48	415	549	0	0	-392	-243	130	355
Yhteensä	113	56	860	1 133	58	42	-428	-324	603	907

Rahoitusvelat

milj. euroa	Taso 1		Taso 2		Taso 3		Netotus ²⁾		Yhteensä	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Pitkäaikaisissa veloissa										
Korolliset velat ³⁾			1 280	1 268					1 280	1 268
Johdannaisinstrumentit										
Sähköjohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			51	13			-3	-9	48	4
Ei sovelleta suojauslaskentaa			121	192			-31	-70	90	122
Korko- ja valuuttajohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			70	93					70	93
Ei sovelleta suojauslaskentaa			51	60					51	60
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit										
Ei sovelleta suojauslaskentaa	5	14	0				-2	-2	3	12
Pitkäaikaisissa veloissa yhteensä	5	14	1 573	1 626	0	0	-36	-81	1 542	1 559
Lyhytaikaisissa veloissa										
Johdannaisinstrumentit										
Sähköjohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			92	18			-9	-16	83	1
Ei sovelleta suojauslaskentaa	0	1	448	277			-293	-196	155	81
Korko- ja valuuttajohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			10	4					10	4
Ei sovelleta suojauslaskentaa			130	28					130	28
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit										
Ei sovelleta suojauslaskentaa	106	37	2				-90	-31	18	6
Lyhytaikaisissa veloissa yhteensä	106	38	682	327	0	0	-392	-243	396	121
Yhteensä	111	52	2 255	1 953	0	0	-428	-324	1 938	1 680

1) Myytävissä olevat rahoitusvarat, jotka ovat muita kuin osakkuus- ja yhteisyritysosakkeita, koostuvat pääosin liistaamattomien yhtiöiden osakkeista, arvoltaan 58 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 42). Osakkeiden käypää arvoa ei pystytä määrittelemään luotettavasti. Nämä sisältävät myös Fortumin omistuksen Fennovoimassa, 18 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 11). Nämä sijoitukset ovat arvostettu hankintamenoonsa vähennettynä arvonalentumistappioilla.

2) Kun sähkö-, öljy ja muiden hyödykeperossien kanssa tehdyillä standardijohdannaisinstrumenteilla on samanaikainen toimitus, saamiset ja velat netotetaan.

3) Osuus joukkovelkakirjalainoista, joihin sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

Korko- ja valuuttajohdannaisien netto käypä arvo on 105 miljoonaa euroa, varat 366 miljoonaa euroa ja velat 261 miljoonaa euroa. Fortumilla on käteisvakuuksia perustuen Credit Support Annex sopimuksiin, joita Fortumilla on joidenkin vastapuolten kanssa. Joulukuun 2016 lopussa Fortum oli saanut 135 miljoonaa euroa näistä Credit Support Annex sopimuksista. Saatua rahaa on kirjattu lyhytaikaisiin velkoihin.

Lisätietoja korollisista veloista on liitetiedossa 16 Korollinen nettovelka sekä liitetiedossa 21 Pantatut varat ja vastuut.

6. Arvon alentumiset

Vuonna 2016 ei tehty arvonalentumisia. Ruotsalainen osakkuusyhtiö OKG Aktiebolag (OKG AB) pienensi vuonna 2015 tekemäänsä varausta. Positiivinen vaikutus, 22 miljoonaa euroa, on esitetty neljännen neljänneksen vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä.

Arvon alentumiset Generation-segmentissä vuonna 2015, -915 miljoonaa euroa, sisältää pääasiassa ruotsalaisen ydinvoimayhtiö OKG Aktiebolagin (OKG AB) vaikutuksen -794 miljoonaa euroa, Inכון hiilivoimalan käytöstäpoistamisvarauksen, arvonalentumisen liittyen Fortumin osuuteen Meri-Porin hiilivoimalaitoksessa, sekä -15 miljoonaa euroa liittyen Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO) päätökseen lopettaa Olkiluoto 4 projekti.

OKG:n yksiköiden ennenaikaisten sulkemisten vaikutus

Taloudelliset vaikutukset, jotka aiheutuvat Ruotsin Oskarshamnin 1 ja 2 -ydinvoimayksiköiden ennenaikaisesta sulkemis päätöksestä OKG AB:n ylimääräisessä yhtiökokouksessa 14.10.2015, kirjattiin Fortumin vuoden 2015 kolmanteen osavuositarkastukseen. Viimeisen vuosineljänneksen aikana saadun tiedon perusteella tehtiin vielä ylimääräinen alaskirjaus. E.ON on OKG:n enemmistöomistaja ja voi siten yksipuolisesti päättää näiden yksiköiden sulkemisesta.

OKG on omakustannusperiaatteella toimiva yhtiö, joka myy tuotetun sähkön omistajilleen tuotantokustannuksia vastaavaan hintaan näiden omistusosuuksien suhteessa. OKG on täysin omistajiensa rahoittama. Fortumin osuus rahoituksesta on kirjattu pitkäaikaisiin korollisiin saamisiin, joiden määrä kasvaa kun OKG tarvitsee lisärahoitusta ja pienenee, kun OKG laskuttaa Fortumia tuotetusta sähköstä.

OKG:n arvonalentumiset Fortumin tuloslaskelmassa				
milj. euroa			2016	2015
Vertailukelpoinen liikevoitto			0	0
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät - Arvon alentumiset			22	-794
Liikevoitto			22	-794
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta			0	-116
Voitto ennen veroja			22	-910
Tuloverot			-5	175
Jatkuvien toimintojen kauden voitto			17	-735
Jakautuminen:				
Emoyhtiön omistajille			17	-729
Määräysvallattomille omistajille			0	-5
Vaikutus osakekohtaiseen tulokseen oli -0,82 euroa vuonna 2015.				

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät sisälsivät vuonna 2015 -566 miljoonaa euroa, joka liittyy pääasiassa OKG:n olemassa olevien varojen alaskirjauksiin. Arvon alentumiskirjaukset sisältävät myös -228 miljoonan euron varauksen, joka liittyy 1 ja 2 -yksiköiden ennenaikaisesta sulkemisesta aiheutuviin tuleviin lisäkustannuksiin sekä investointisitoumuksiin. Nämä tulevat kustannukset ja investoinnit vaikuttavat Fortumin kassavirtaan, kun ne toteutuvat. Näiden yhteissumma, -794 miljoonaa euroa, on vähennetty OKG:lle annetuista osakaslainoista. Suurin osa vähennyistä osakaslainoista on jo laskutettu Fortumilta, loppuosa laskutetaan, kun kulut toteutuvat.

Fortumin konsernitilinpäätöksen erä Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sisältää OKG:n 1 ja 2 -yksiköihin liittyvien IFRS-oikaisujen arvonalennuksen, joka koostuu pääasiassa käytöstä poistamiseen liittyvien veloitteiden sekä aktivoitujen vieraan pääoman menojen alaskirjauksista. Nämä oikaisut on kirjattu verovaikutuksella vähennettynä. Käytöstä poistamiseen liittyvät veloitteet muodostuvat tulevista ydinvoimalaitoksen purkamisesta aiheutuvista kustannuksista. Alkuperäinen käytöstäpoistamiseen liittyvän varauksen nettoarvo (ydinvoimalan käyttöönoton yhteydessä) on kirjattu osaksi investointia ja sitä poistetaan ydinvoimalaitoksen arvioidun käyttöajan kuluessa.

Tuloverot liittyvät vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin.

7. Lopetetut toiminnot

Vuoden 2016 aikana ei ollut lopetettuja toimintoja.

Fortum sai kesäkuussa 2015 päätökseen Ruotsin sähkönsiirtoliiketoiminnan myynnin. Suomen ja Norjan sähkönsiirtoliiketoiminnot divestoititiin 2014. Ruotsin sähkönsiirtoliiketoiminnan myynnin jälkeen Fortumilla ei ole enää sähkönsiirtoliiketoimintaa, mistä johtuen Distribution-segmentti on esitetty lopetettuna toimintona tilikauden 2015 raportoinnissa IFRS 5 -standardin Myytäväinä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot mukaisesti.

Lopetetut toiminnot esitetään tuloslaskelmassa yhdellä rivillä veroilla vähennettynä. Rahavirtalaskelmassa lopetettujen toimintojen nettorahavirrat on esitetty erillisinä liiketoiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirroista.

Seuraavassa taulukossa esitetään yhteenveto lopetettujen toimintojen vaikutuksesta vertailuvuoden 2015 lukuihin koko Fortumissa. Lisätietoja vuoden 2015 lopetetuista toiminnoista löytyy 2015 konsernitilinpäätöksestä sekä 2015 ensimmäisen vuosineljänneksen osavuositiedosta. Lisätietoa Ruotsin sähkönsiirtoliiketoiminnan myynnistä on esitetty liitetiedossa 8 Yrityshankinnat ja myynnit.

Lopetettujen toimintojen tulos		
milj. euroa	2016	2015
Liikevaihto	-	243
Muut tuotot	-	2
Materiaalit ja palvelut	-	-34
Henkilöstökulut	-	-14
Poistot	-	-50
Muut kulut	-	-34
Vertailukelpoinen liikevoitto	-	114
Johdannaisten käyvän arvon muutokset	-	-1
Myyntivoitot ¹⁾	-	4 282
Liikevoitto	-	4 395
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	-	0
Rahoitustuotot ja -kulut	-	-1
Voitto ennen veroja	-	4 393
Tuloverot	-	-24
Lopetettujen toimintojen emoyhtiön omistajille kuuluva kauden voitto	-	4 369

1) Sisältää osakkeiden verovapaat myyntivoitot Ruotsin sähkönsiirtoliiketoiminnoista.

Lopetettujen toimintojen lisätiedot		
milj. euroa	2016	2015
Vertailukelpoinen käyttökate	-	163
Investoinnit käyttöomaisuuteen	-	44
Osakkeiden bruttodivestoinnit	-	6 369

Lopetettujen toimintojen rahavirrat		
milj. euroa	2016	2015
Liiketoiminnan rahavirta	-	154
Investointien rahavirta	-	6 303
Rahoituksen rahavirta	-	0
Likvidien varojen lisäys yhteensä	-	6 457

8. Yrityshankinnat ja -myynnit

Yrityshankinnat

milj. euroa	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Hankitut tytäryhtiöosakkeet (brutto)	12	0	813	1
Hankitut osakkuus- ja yhteisyrittöosakkeet (brutto)	7	22	17	27
Hankitut myytävissä olevat rahoitusvarat	9	14	14	15
Osakehankinnat (brutto), Fortum yhteensä	29	37	844	43

Yrityshankinnat vuoden 2016 aikana

Fortum ja Ekokem Oyj:n neljä suurinta omistajaa, jotka edustavat noin 81 %:a yrityksen osakkeista, allekirjoittivat 27.5.2016 sopimuksen, jonka mukaan Fortum osti heidän osuutensa pohjoismaisesta kiertotalousyhtiöstä Ekokemistä. Kauppa saatettiin päätökseen 31.8.2016. Fortum teki myös ostotarjouksen loppuista osakkeista samaan 165 euron osakekohtaiseen hintaan. Joulukuun lopussa Fortumin omistusosuus Ekokemistä oli 98,2 %. Fortum on käynnistänyt vähemmistöosakkeiden lunastusprosessin hankkiakseen loput osakkeet. Velaton kokonaiskauppahinta yhtiön koko osakekannalle on yhteensä noin 680 miljoonaa euroa.

Vähemmistöosakkaiden lunastusprosessi on käynnissä ja sen kautta maksettavaksi tuleva osa sisältyy kokonaiskauppahintaan. Alustava liikearvo elokuun lopun taseesta tehdyn hankintamenolaskelman perusteella on 141 miljoonaa euroa. Liikearvo aiheutuu pääsääntöisesti tulevaisuuden kasvuodotuksista ja synergiaeduista. Hankinnan kirjanpitoikäsihtely on vielä alustava, koska kaikkia arvonmäärytyksiä, erityisesti varauksiin liittyen, ei ole vielä saatu valmiiksi.

Ekokem on yhdistelty Fortum-konserniin vuoden 2016 elokuun lopusta lähtien osana City Solutions -segmenttiä. Ekokemin yhdistely aiheutti liikevaihtoon 105 miljoonan euron kasvun, vertailukelpoiseen liikevoittoon 7 miljoonan euron kasvun ja vertailukelpoiseen käyttökateeseen 26 miljoonan euron kasvun. Liikevoittoa pienensivät yhteensä 12 miljoonan euron transaktiokulut (joista varainsiirtoveron osuus on 9 miljoonaa euroa), ja ne on kirjattu vuoden 2016 kolmannen neljänneksen tulokseen, tarkemmin Vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin (Myyntivoitot ja muut). Ekokemin hankinnan vaikutus vuoden viimeisellä neljänneksellä oli 81 miljoonaa euroa liikevaihtoon, 9 miljoonaa euroa vertailukelpoiseen liikevoittoon ja 24 miljoonaa euroa vertailukelpoiseen käyttökateeseen.

Fortum teki 8.1.2016 Puolassa julkisen ostotarjouksen Varsovan pörssissä listatun sähkön ja kaasun myyntiyhtiö Grupa DUON S.A.:n kaikista osakkeista. Tarjousaika päättyi 26.2.2016, ja Fortum sai merkintäajan päättymiseen mennessä myyntisitoumuksen osakkeenomistajilta 93,35 prosentista yhtiön osakkeista. Tarjottu osakohtainen hinta oli 3,85 Puolan zlotya. Loput osakkeet hankittiin osakkeenomistajilta pakollisen lunastusmenettelyn kautta samaan osakekohtaiseen hintaan. Huhtikuussa Fortum hankki 100 %:n omistusosuuden ja kesäkuussa osakkeet poistettiin pörssistä.

Tähän osavuositiedon sisältyy Grupa Duon S.A.:n konsernin tulosvaikutus 1.4.2016 lähtien. City Solutions segmenttiin sisältyy neljännen vuosineljänneksen konsolidoitu liikevaihto 66 miljoonaa euroa, vertailukelpoinen liikevoitto 3 miljoonaa euroa ja vertailukelpoinen käyttökate 4 miljoonaa euroa (2016 liikevaihto 155 miljoonaa euroa, vertailukelpoinen liikevoitto 4 miljoonaa euroa ja vertailukelpoinen käyttökate 8 miljoonaa euroa). Hankintamenolaskelma perustuu taseeseen per 31.3.2016. Hankitun konsernin alustava liikearvo on 22 miljoonaa euroa ja se edustaa tulevaisuuden näkymiä ja kasvumahdollisuuksia. Hankinta on kirjattu alustavana koska kaikkia arvonmäärytyksiä ei ole vielä loppuunsaatettu, erityisesti liittyen mahdollisiin velvoitteisiin.

Muut tytäryhtiöhankinnat sisältää Info24 AB:n ja Turebergs Recycling AB:n osakkeet. Fortum hankki 1.4.2016 ruotsalaisen IT-yrityksen Info24:n koko osakekannan. Info24 on teollisen internetin palvelujen kehittämiseen erikoistunut yritys. Fortum hankki 21.12.2016 ruotsalaisen Turebergs Recycling AB:n koko osakekannan. Tureberg Recycling AB:n pääliiketoimintaa ovat ympäristörakentaminen, kierrätys ja jätteenpolttolaitosten pohjatuhkan käsittely.

milj. euroa	Ekokem Oyj	Grupa Duon S.A.	Muut	Fortum yhteensä
Maksettu vastike	570	106	15	691
Maksamaton vastike	10		3	13
Vastike yhteensä	580	106	17	703
Hankittujen varojen käypä arvo	440	86	17	543
Kurssierot	0	2	0	2
Liikearvo	141	22	0	163

milj. euroa	Ekokem Oyj			Grupa Duon S.A.			Fortum yhteensä ¹⁾		
	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä
Rahavarat	17		17	8		8	26		26
Käyttöomaisuus	315	387	702	49	34	83	366	438	804
Muut varat	67		67	37		37	108		108
Laskennalliset verovelat	-34	-77	-112	-1	-7	-7	-35	-88	-123
Muu koroton vieras pääoma	-117		-117	-16		-16	-135		-135
Korollinen vieras pääoma	-117		-117	-19		-19	-136		-136
Hankitut nettovarot	131	309	441	58	28	86	194	351	545
Määräysvallattomat omistajat	1	0	1	1		1	2		2
Yhteensä	131	309	440	58	28	86	192	351	543
Bruttoinvestoinnit									
Rahana suoritettu vastike			570			106			691
Rahavarat hankituissa tytäryrityksissä			17			8			26
Hankinnan rahavirta			553			98			664
Maksamaton vastike			10						13
Korollinen velka hankituissa tytäryrityksissä			117			19			136
Bruttoinvestoinnit hankittuihin tytäryrityksiin			680			117			813

1) Sisältää Info24 AB:n ja Turebergs Recycling AB:n hankitut kirjanpitoarvot ja niille allokoituiden käyvät arvot.

Fortum sai päätökseen kolmen tuulipuiston hankinnan norjalaiselta yhtiöltä Nordkraftilta tammikuussa 2017. Kauppa sisältää Nygårdsfjellin tuulipuiston, joka on jo toiminnassa, kuten myös täysin luvitetut Ånstadblåheian ja Sørfjordin projektit. Fortum valmistelelee Ånstadblåheian ja Sørfjordin rakentamista ja arvioi käyttöönoton tapahtuvan vuosina 2018 ja 2019. Valmiina kolmen tuulipuiston kapasiteetin arvioidaan olevan 170 MW.

Vuoden 2016 aikana ei ollut muita olennaisia yrityshankintoja.

Yrityshankinnat vuoden 2015 aikana

Fortum päätti vuonna 2015 osallistua 6,6 prosentin osuudella Fennovoiman ydinvoimahankkeeseen. Investointi Fennovoimaan on luokiteltu Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin.

Yritysmyyntit

milj. euroa	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Myydyt tytäryhtiöosakkeet (brutto) ^{1) 2)}	3	0	127	6 369
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	0	0	34	27
Myydyt osakkeet (brutto), Fortum yhteensä	3	0	161	6 395

Myydyt tytäryhtiöosakkeet - Vaikutus rahoitusasemaan, Fortum yhteensä

milj. euroa	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Myydyt tytäryhtiöosakkeet (brutto) ^{1) 2)}	3	0	127	6 369
Tulot korollisista lainasaamisista	0	0	0	207
Osakkeiden myyntihinta (ilman likvidejä varoja)	3	0	127	6 162
Likvidit varat myydyissä tytäryrityksissä	1	0	10	12
Myyntihinta sisältäen likvidit varat myydyissä tytäryrityksissä	4	0	137	6 174
Aineettomat hyödykkeet sekä aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	3	0	92	2 577
Muut pitkä- ja lyhytaikaiset varat	1	0	15	120
Likvidit varat	1	0	10	12
Korolliset lainat	0	0	0	-207
Muut velat ja varaukset	-2	0	-15	-611
Myydyt nettovarot	3	0	102	1 891
Myyntivoitto	1	0	35	4 282

1) Vuoden 2015 osakkeiden kauppahinnan ja myydyt tytäryhtiön korollisten lainojen takaisinmaksusta saatujen yhteensä 6,4 miljardin euron tulojen lisäksi Ruotsin sähkönsiirtoliiketoiminta maksoi konserniavustusvelan netotettuna kassavaroina (0,1 miljardia euroa) osana liiketoiminnan kokonaiskauppahintaa.

2) Vuoden 2016 viimeisen neljänneksen aikana ei ole myyty tytäryhtiöosakkeita. Muutos viimeisellä neljänneksellä aiheutuu OOO Tobolsk CHP:n myynnin ruplan keskiarvosimuutoksista.

Yritysmyyntit vuoden 2016 aikana

Maaliskuussa 2016 Fortum sai päätökseen 51,4 prosentin omistusosuutensa myynnin virolaisessa kaasun tuonti-, myynti- ja jakeluyhtiössä AS Eesti Gaasissa. Fortum myi omistusosuutensa Trilini Energy OÜ:lle. Fortum kirjasi kaupasta City Solutions -segmenttiin vuoden 2016 ensimmäiselle neljännekselle noin 11 miljoonan euron kertaluonteisen myyntivoiton ennen veroja.

Helmikuussa 2016 Fortum myi 100 %:n omistuksensa tytäryhtiössään OOO Tobolsk CHP:ssä SIBURille, joka on Venäjän suurin integroitu petrokemian- ja kaasunjalostusyhtiö. OOO Tobolsk CHP omistaa Tobolskissa, Länsi-Siperiassa sijaitsevan sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksen (CHP). Fortum kirjasi kaupasta Russia -segmenttiin 35 miljoonan euron kertaluonteisen myyntivoiton ennen veroja.

Vuoden 2016 aikana ei ollut muita olennaisia yritysmyyntejä.

Yritysmyyntit vuoden 2015 aikana

Fortum allekirjoitti maaliskuussa 2015 sitovan kauppasopimuksen Ruotsin sähkönsiirtoliiketoiminnan myynnistä yhteenliittymälle, johon kuuluvat ruotsalaiset kansalliset eläkerahastot Första AP-Fonden (12,5 %) ja Tredje AP-Fonden (20,0 %), ruotsalainen eläke- ja vahinkovakuutusyhtiö Folksam (17,5 %) sekä kansainvälinen infrastruktuurisijoittaja Borealis Infrastructure Management Inc. (50 %). Myynti saatettiin päätökseen 1. kesäkuuta 2015. Ruotsin sähkönsiirtoliiketoiminnan velaton kauppahinta oli 60,6 miljardia Ruotsin kruunua (noin 6,4 miljardia euroa). Fortum kirjasi kaupasta noin 4,3 miljardin euron myyntivoiton eli 4,82 euroa osaketta kohden. Myyntivoitto raportoitiin osana lopetettujen toimintojen vuoden 2015 toisen neljänneksen tulosta. Distribution-segmentti on esitetty lopetettuna toimintona vuoden 2015 ensimmäisestä neljänneksestä lähtien.

Vuoden 2015 ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum myi 51,4 % omistusosuutensa osakkuusyhtiö AS Võrguteenus Valduksessa virolaiselle sähkönsiirtoyhtiö Elering AS:lle.

9. Liikevaihto

milj. euroa	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Sähkönmyynti ilman välillisiä veroja	721	692	2 587	2 582
Lämmön myynti	238	212	648	651
Muut myynnit	185	61	398	226
Jatkuvat toiminnot yhteensä	1 143	964	3 632	3 459

10. Tuloverot

Tuloverot vuonna 2016 olivat -90 miljoonaa euroa (2015: 78). Efektiiivinen tuloverokanta tuloslaskelman mukaan oli 15,2 % (2015: 25,4 %). Vertailukelpoinen efektiiivinen tuloverokanta, ilman osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta ja verovapaita myyntivoittoja, oli 20,0 % (2015: 23,5 %).

Kesäkuussa Fortum maksoi Ruotsissa tuloveroja 127 miljoonaa euroa liittyen meneillään olevaan verokiistaan. Fortum on myös maksanut veroja Belgiassa liittyen keskeneräisiin verokiistoihin. Valitusprosessit ovat kesken ja lainopillisen arvion ja sitä tukevan lausunnon perusteella maksut on kirjattu saamiseksi, 237 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 98), sisältyen Verosaamisiin. Katso lisätietoja liitetiedosta 22 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt.

11. Osakekohtainen osinko

Vuoden 2015 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti ja yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 5.4.2016. Osinko maksettiin 14.4.2016.

Vuoden 2014 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti, sekä lisäosingosta, 0,20 euroa osaketta kohti, yhteensä 1 155 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 31.3.2015. Osingot maksettiin 14.4.2015.

12. Aineettomien hyödykkeiden muutos

milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
Kirjanpitoarvo kauden alussa	222	276
Yrityshankinnat	216	1
Käyttöomaisuusinvestoinnit	3	8
Päästöoikeuksien muutokset	0	-8
Poistot ¹⁾	-19	-22
Myynnit	0	-30
Uudelleenryhmittelyt	4	14
Muuntoerot ja muut muutokset	39	-16
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	467	222

Josta liikearvon osuus

milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
Kirjanpitoarvoon sisältyvä liikearvo kauden alussa	152	170
Muuntoerokirjausten vaikutus liikearvon määrään	38	-18
Liikearvon muutos tytäryhtiöhankinnoista ²⁾	163	0
Kirjanpitoarvoon sisältyvä liikearvo kauden lopussa	353	152

1) Vertailukausi 2015 sisältää lopetettujen toimintojen poistot. Katso liitetieto 7 Lopetetut toiminnot.

2) Katso lisätietoja liitetiedosta 8 Yrityshankinnat ja -myynnit

13. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden muutos

milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
Kirjanpitoarvo kauden alussa	8 710	11 195
Tytäryhtiöhankinnat	747	1
Käyttöomaisuusinvestoinnit	588	619
Ydinvoiman käytöstäpoistamiskulut	-6	0
Vähennykset	-7	-6
Poistot ¹⁾	-355	-416
Myynnit	-92	-2 533
Uudelleenryhmittelyt	-4	-14
Muuntoerot ja muut muutokset	348	-135
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	9 930	8 710

1) Vertailukausi 2015 sisältää lopetettujen toimintojen poistot (Katso liitetieto 7 Lopetetut toiminnot) sekä vuoden 2015 viimeisellä neljänneksellä kirjatun arvonalentumisen Fortumin osuudessa Meri-Porin hiilivoimalaitoksessa.

14. Muutokset osuuksissa osakkuus- ja yhteisyrityksissä

milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
Kirjanpitoarvo kauden alussa	1 959	2 027
Osakkuusyritysten hankinnat	17	27
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta ¹⁾	131	20
Saadut osingot	-54	-52
Osakkuusyritysten muut laajan tuloksen erät	0	5
Myynnit	-22	-26
Muuntoerot ja muut muutokset	81	-41
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	2 112	1 959

1) Sisältää vuoden 2015 lopussa arvonalentumisia -116 miljoonaa euroa.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä oli 15 miljoonaa euroa (IV/2015: 35), josta Hafslundin osuus oli 9 miljoonaa euroa (IV/2015: 8), Territorial Generating Companyn 1 (TGC-1) osuus 4 miljoonaa euroa (IV/2015: -2) ja Fortum Värmen osuus 25 miljoonaa euroa (IV/2015: 24). Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta vuoden 2015 viimeisellä neljänneksellä sisältää arvonalentumisia -12 miljoonaa euroa liittyen ruotsalaiseen ydinvoima-osakkuusyritykseen OKG AB:een. Katso lisätietoja liitetiedosta 6.

Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti Hafslundin ja TGC-1:n tulos sisältyy Fortumin lukuihin edellisen neljänneksen julkaistujen lukujen perusteella, sillä tavallisesti viimeisin osavuositiedon ei ole vielä saatavilla.

Fortumin osuus osakkuusyritysten tuloksesta 2016 oli 131 miljoonaa euroa (2015: 20), josta Hafslundin osuus oli 51 miljoonaa euroa (2015: 39), Territorial Generating Companyn 1 (TGC-1) osuus 38 miljoonaa euroa (2015: 32), Fortum Värmen osuus 66 miljoonaa euroa (2015: 47) ja OKG:n osuus -30 miljoonaa euroa (2015: -107). Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sisältää vuonna 2015 arvonalentumisia -116 miljoonaa euroa liittyen ruotsalaiseen ydinvoima-osakkuusyritykseen OKG AB:een. Katso lisätietoja liitetiedosta 6.

Saadut osingot

Vuoden 2016 aikana Fortum sai osakkuusyhtiöltään osinkoa 54 miljoonaa euroa (2015: 52), josta Fortum Värmeltä saatu osinko oli 21 miljoonaa euroa (2015: 21) ja Hafslundilta saatu osinko oli 21 miljoonaa euroa (2015: 18).

15. Korolliset saamiset

milj. euroa	Tasearvo	Käypä arvo	Tasearvo	Käypä arvo
	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2015
Pitkäaikaiset lainasaamiset osakkuusyrityksiltä	704	744	601	616
Pitkäaikaiset lainasaamiset yhteisyrityksiltä	182	206	172	196
Muut pitkäaikaiset korolliset saamiset	99	99	1	1
Pitkäaikaiset korolliset saamiset yhteensä	985	1 049	773	813
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	395	395	0	0
Korolliset saamiset yhteensä	1 380	1 444	773	813

Pitkäaikaisiin lainasaamisiin sisältyy saamisia osakkuus- ja yhteisyrityksiltä yhteensä 886 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 773). Näihin sisältyy saamisia 686 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 582) ruotsalaisilta ydinvoima-osakkuusyrityksiltä OKG AB:lta ja Forsmarks Kraftgrupp AB:lta, joita rahoitetaan pääsääntöisesti osakaslainoilla osakkaiden omistussuhteissa.

TVO:n rakentamaa Olkiluoto 3 -ydinvoimalaa rahoitetaan ulkoisilla lainoilla, osakeanneilla ja osakaslainoilla TVO:n osakkeenomistajien välisten osakassopimusten perusteella. Fortumin osakassaaminen liittyy Olkiluoto 3 -ydinvoimalan rakentamiseen oli 31.12.2016 120 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 120). Tämän lisäksi yhtiö on sitoutunut antamaan projektille korkeintaan 75 miljoonaa euroa lisärahoitusta.

Korolliset saamiset sisältää myös 131 miljoonan euron saamisen venäläiseltä kaasunjalostus- ja petrokemianyhtiöltä SIBURilta liittyen myyntiin OOO Tobolsk CHP:n osakkeisiin.

Lyhytaikaiset korolliset saamiset sisältää 360 miljoonaa euroa pantattuja rahavaroja, jotka on pääasiassa annettu vakuudeksi hyödykeohjannaispörsseille. Pantattujen varojen määrä on kasvanut johtuen siitä, että uusi EMIR-asetus edellyttää täysimääräisiä vakuuksia. Kasvu johtuu pääasiassa Nasdaq OMX:lle annetuista pantatuista rahavaroista arvoltaan 339 miljoonaa euroa (katso Rahavirtalaskelman lisätiedot).

16. Korollinen nettovelka

Nettovelka		
milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
Korolliset velat	5 107	6 007
Likvidit varat	5 155	8 202
Nettovelka	-48	-2 195

Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamisia, määrältään 1 380 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 773). Korolliset saamiset sisältävät pääasiassa pitkäaikaiset osakaslainat osittain omistetuille ydinvoimayhtiöille. Katso lisätietoja liitetiedosta 15 Korolliset saamiset.

Korolliset velat	Tasearvo		Käypä arvo	
	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2015
milj. euroa				
Joukkovelkakirjalainat	3 329	3 609	4 094	4 375
Lainat rahoituslaitoksilta	393	425	490	531
Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 094	1 156	1 074	1 132
Muut pitkäaikaiset korolliset velat ¹⁾	151	157	145	155
Pitkäaikaiset korolliset velat yhteensä ²⁾	4 967	5 348	5 803	6 193
Lyhytaikaiset korolliset velat	140	140	204	204
Yhteensä	5 107	5 488	6 007	6 397

1) Sisältää lainat suomalaisilta eläkelaitoksilta 58 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 68) ja muita lainoja 93 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 77).

2) Tasearvot sisältävät pitkäaikaisen lainan lyhytaikaisen osuuden 499 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 838).

Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta sisältää Loviisan ydinvoimalaitokseen liittyvän osan sekä lainauksen TVO:n kautta.

Vuoden 2016 ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum lisäsi takaisinlainaustaan Valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Teollisuuden Voimalta 20 miljoonalla eurolla yhteensä 1 094 miljoonaa euroon. Toisen neljänneksen aikana Fortum Oyj allekirjoitti uuden 1,75 miljardin euron valmiusluoton samalla kun edellinen lainasopimus vuodelta 2011 päätettiin. Uutta valmiusluottoa tullaan käyttämään konsernin yleisiin rahoitustarpeisiin. Laina-aika on viisi vuotta ja lainaan sisältyy mahdollisuus jatkaa laina-aikaa yhteensä kaksi vuotta. Kesäkuussa Fortum maksoi takaisin 750 miljoonan euron joukkovelkakirjalainan. Viimeisen neljänneksen aikana ei ollut merkittäviä muutoksia.

Lyhytaikainen rahoitus sisälsi joulukuun 2016 lopussa 135 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 202) Credit Support Annex sopimuksia. Korollinen velka väheni viimeisen neljänneksen aikana 78 miljoonaa euroa 5 185 miljoonasta eurosta 5 107 miljoonaa euroon.

Pääasiassa euro- ja Ruotsin kruunumääräisistä lainoista koostuvan lainasalkun keskimääräinen korkokulu tilinpäätöspäivänä oli 2,1 % (vuoden 2015 lopussa: 2,6 %). Osa ulkoisista lainoista, 805 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 641), on vaihdettu johdannaisopimuksilla Venäjän ruplamääräisiksi. Näiden lainojen keskimääräinen korkokulu kauden lopussa oli 11,4 % sisältäen Venäjän ruplasuojauksen kulut (vuoden 2015 lopussa: 12,8 %). Koko lainasalkun keskimääräinen korkokulu johdannaisineen oli kauden lopussa 3,5 % (vuoden 2015 lopussa: 3,7 %).

Korollisten lainojen erääntyminen	
milj. euroa	31.12.2016
2017 ¹⁾	639
2018	582
2019	803
2020	69
2021	539
2022 ja myöhemmin	2 475
Yhteensä	5 107

1) Sisältäen käteisvakuuksia 135 miljoonaa euroa perustuen Credit Support Annex sopimuksiin. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin velkoihin.

Likvidit varat		
milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
Talletukset ja arvopaperit, joiden maturiteetti yli 3 kuukautta	3 475	4 913
Rahat ja pankkisaamiset	1 679	3 289
Yhteensä	5 155	8 202

Likvidit varat vähenivät vuoden kolmannen neljänneksen aikana 167 miljoonaa euroa, 5 322 miljoonasta eurosta 5 155 miljoonaa euroon.

Likvidit varat sisältävät talletuksia ja rahaa pankkitileillä 4 544 miljoonaa euroa ja yritystodistuksia 611 miljoonaa euroa. Talletukset ja arvopaperit koostuvat määräaikaista talletuksista ja yritystodistuksista, joiden maturiteetti on yli 3 mutta alle 12 kuukautta. Sijoitusten keskikorko ilman Venäjän talletuksia 31.12.2016 oli -0,01 % (vuoden 2015 lopussa: 0,1 %). OAO Fortumissa likvidien varojen määrä oli 105 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 76), joiden keskimääräinen korkotuotto tilinpäätöspäivänä oli 9,0 %.

Likvideistä varoista 4 663 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 7 521) on talletettu sellaisten vastapuolien kanssa, joilla on hyvä (investment grade) luottoluokitus. Lisäksi 377 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 628) on talletettu sellaisten vastapuolien kanssa, jotka konsernin luotonvalvonta on erikseen arvioinut ja hyväksynyt.

17. Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat

Fortum omistaa Suomessa Loviisan ydinvoimalaitoksen. Fortumin konsernitaseen erät Osuus valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Ydinvoimaan liittyvät varaukset liittyen ydinjätehuoltoon koskevat Loviisan ydinvoimalaa.

Fortumilla on myös vähemmistöosuuksia ydinvoimayhtiöissä, joita ovat Teollisuuden Voima Oyj (TVO) Suomessa sekä omistukset OKG Aktiebolagissa (OKG) ja Forsmarks Kraftgrupp AB:ssa (Forsmark) Ruotsissa. Vähemmistöosuudet on luokiteltu osakkuus- ja yhteisyrityksiksi ja konsolidoidaan pääomaosuusmenetelmällä. Yhtiöt Suomessa ja Ruotsissa toimivat omakustannusperiaatteella. Omistajat ostavat sähköä paikallisen kirjanpitoikäntönnön mukaisesti lasketulla tuotantokustannushinnalla, joka sisältää myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot.

Sekä Suomessa että Ruotsissa ydinvoimaoperaattorit ovat lakisääteisesti velvollisia huolehtimaan laitosten käytöstäpoistamisesta ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta (ydinjätehuolto). Molemmissa maissa ydinvoimaoperaattorit ovat veloitettuja turvaamaan ydinjätehuollon rahoittamisen suorittamalla maksuja viranomaisten hallinnoimiin ydinjäterahastoihin. Ydinvoimaoperaattoreiden pitää myös antaa vakuuksia taatakseen riittävät varat laitosten tulevista käytöstäpoistoista ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

17.1 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat kokonaan omistetuissa ydinvoimalaitoksissa, Loviisa

milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
Taseeseen sisältyvät erät		
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	830	810
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	830	810
Lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta		
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergialain mukaan	1 141	1 094
Rahastotavoite	1 125	1 094
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 094	1 083
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	264	273

Loviisan ydinvoimalaitoksen lainmukainen vastuu

Työ- ja elinkeinoministeriön joulukuussa 2016 tekemään päätökseen perustuva lainmukainen vastuu 31.12.2016 oli yhteensä 1 141 miljoonaa euroa.

Lainmukainen vastuu perustuu vuosittain tehtävään kustannusarvioon sekä joka kolmas vuosi tehtävään tekniseen suunnitelmaan. Uusi tekninen suunnitelma valmistui vuonna 2016. Uuden teknisen suunnitelman myötä lainmukainen vastuu kasvoi johtuen käytetyn ydinpoltoaineen välivarastointiin ja loppusijoittamiseen liittyvien kustannusarvioiden päivityksestä. Lainmukainen vastuu määritetään olettaen, että laitoksen käytöstäpoisto tapahtuisi arviointivuotta seuraavan vuoden alussa.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastossa

Suomen ydinenergialain mukaisesti Fortumilla on veloitte kattaa lainmukainen vastuunsa kokonaisuudessaan Valtion ydinjätehuoltorahaston kautta. Viranomaiset päättävät Fortumin rahastotavoitteen Valtion ydinjätehuoltorahastossa samassa yhteydessä, kun lainmukaisen vastuun määrä päätetään vuosittain joulukuussa. Fortum suorittaa ydinjätehuoltomaksuja Valtion ydinjätehuoltorahastoon kyseisten päätösten mukaisesti. Nykyinen rahastotavoite perustuu joulukuun 2016 päätökseen ja on yhteensä 1 125 miljoonaa euroa.

IFRS-standardin mukainen ydinvoimaan liittyvä varaus ja rahasto-osuus

Ydinvoimaan liittyvät varaukset sisältävät käytöstäpoistamista ja käytetyn polttoaineen loppusijoittamista varten tehdyt varaukset. IAS 37:n mukaan lasketut ydinvoimaan liittyvät varaukset kasvoivat 20 miljoonaa euroa vuoden 2015 lopusta ja olivat 830 miljoonaa euroa 31.12.2016. Varaukset perustuvat samoihin tulevien kustannusten kassavirtoihin kuin lainmukainen vastuu, mutta lainmukaista vastuuta ei diskontata nykyarvoon.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta 31.12.2016 oli 1 094 miljoonaa euroa, kun taas rahasto-osuuden tasearvo vastaavalla hetkellä oli 830 miljoonaa euroa. Fortumin rahasto-osuuden tasearvo ei saa ylittää IFRS:n mukaisesti laskettua varauksen määrää taseessa. Rahasto on IFRS:n näkökulmasta yllärahoitettu yhteensä 264 miljoonaa euroa. Niin kauan kuin ydinjätehuoltorahasto pysyy IFRS:n näkökulmasta yllärahoitettuna, kirjataan positiivinen vaikutus liikevoittoon, kun varaus kasvaa enemmän kuin nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon. Negatiivinen kirjaus kirjataan liikevoittoon aina, kun nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon ovat suuremmat kuin varauksen kasvu. Edellä mainittua kirjausta ei sisällytetä Fortumin vertailukelpoiseen liikevoittoon, katso liitetieto 4 Tiedot segmenteittäin.

Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum on käyttänyt oikeuttaan lainata rahastolta ja pantannut Kemijoki Oy:n osakkeita vakuudeksi. Lainat uusitaan vuosittain. (Katso liitetieto 16 Korollinen nettovelka sekä liitetieto 21 Pantatut varat ja vastuut).

17.2 Ydinvoimalaitokset osakkuus- ja yhteisyrityksissä

OKG, Forsmark ja TVO ovat omakustannusperiaatteella toimivia yrityksiä, joista omistajat ostavat sähköä tuotantokustannuksia vastaavaan hintaan sisältäen myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot. Fortum kirjaa laskutetut kustannukset paikallisten kirjanpitosäännösten mukaisina. Laskutetun sähköntuotantokustannuksen lisäksi Fortum kirjaa IFRS-oikaisuja Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti. Oikaisut sisältävät myös Fortumin osuudet yhtiöiden ydinjäterahastoista ja ydinvoimaan liittyvistä varauksista.

Alla olevissa taulukoissa on esitetty yhtiöiden ydinjäterahastojen ja -varausten määrät (100%) sekä Fortumin osuudet näistä.

TVO:n ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)		
milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
TVO:n taseeseen sisältyvät erät		
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	955	971
TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	955	971
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	0	0
TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta		
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergiain mukaan	1 450	1 369
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 380	1 358
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	425	387

TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus rahastosta perustuvat samoihin periaatteisiin kuin yllä on kuvattu Loviisan ydinvoimalan osalta.

TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta Suomessa on IFRS-näkökulmasta yllärahoitettu 425 miljoonaa euroa (josta Fortumin osuus on 113 miljoonaa euroa), koska TVO:n osuus rahastosta 31.12.2016 oli 1 380 miljoonaa euroa ja tasearvo 955 miljoonaa euroa.

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum käyttää oikeuttaan lainata rahastolta TVO:n kautta omistusosuutensa mukaisesti. Katso lisätietoja liitetiedosta 16 Korollinen nettovelka.

OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)		
milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat ¹⁾		
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	3 297	3 210
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	3 068	3 025
Nettomäärä	-229	-185
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	-106	-71

1) Kirjattu Fortumin laadintaperiaatteiden mukaan. Yhtiöiden erillisiin päätöksiksi ei laadita IFRS-standardien mukaan.

Ydinvoimaoperaattorien omistama Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) huolehtii Ruotsissa kaikesta ydinjätehuollosta ydinvoimaoperaattorien puolesta. SKB:n toimintaa rahoittaa Ruotsin Valtion Ydinjätehuoltorahasto, joka puolestaan on ydinvoimaoperaattoreiden rahoittama.

Ydinjätehuoltomaksujen lisäksi ydinvoimayhtiöt antavat takauksia kattamattomien vastuiden ja ennakoimattomien tapahtumien vakuudeksi. Fortumin antamat takaukset ydinvoima-osakkuusyritysten puolesta esitetään liitetiedossa 21 Pantatut varat ja vastuut.

Ydinjätehuoltomaksujen ja -vastuiden tarkistus tehdään kolmen vuoden välein viranomaispäätöksellä Ruotsin ydinturvallisuusviranomaisen (Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM) esityksestä. Esitys perustuu SKB:n laatimaan kustannusarvioon. Nykyiset maksut ja vakuudet on päätetty vuosille 2015-2017. SKB on tehnyt uuden teknisen suunnitelman vuonna 2016. Vuonna 2017 SKB lähettää ehdotetun teknisen suunnitelman SSM:lle, jonka jälkeen Ruotsin hallitus päättää ydinjätemaksuista ja vastuista vuosille 2018-2020. Ydinjätemaksut perustuvat tulevaisuuden kustannusennusteisiin olettaen että ydinvoimalan yksiköiden käyttöikä 40 vuotta.

18. Muut varaukset

milj. euroa	Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvä varaus		Muut varaukset	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Varaukset kauden alussa	8	56	91	26
Yrityshankinnat	0	0	48	0
Varausten lisäys	0	0	15	84
Käytetyt varaukset	-7	0	-19	-16
Käyttämättömien varausten purku	-2	-50	-7	-3
Diskonttauksen purkautuminen	0	1	0	0
Kurssierot	1	1	1	-1
Varaukset kauden lopussa	0	8	129	91
Lyhytaikaiset varaukset ¹⁾		8	13	9
Pitkäaikaiset varaukset		0	116	81

1) Sisältyy tase-erään ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma.

Fortumin investointiohjelma Venäjällä saatiin päätökseen vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä Chelyabinsk GRES 2 yksikön aloitettua kaupallisen tuotannon. Vuoden 2016 lopussa tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvää varausta ei enää ole. Maksetut sakot liittyen Chelyabinsk GRES 1 ja 2 yksiköihin olivat ensimmäisellä neljänneksellä 7 miljoonaa euroa ja jäljellä ollut varaus 2 miljoonaa euroa purettiin tulokseen.

Muiden varausten kasvu vuonna 2016 liittyy Ekokemin hankinnassa siirtyneisiin ympäristövarauksiin (liite 8). Muiden varausten kasvu vuonna 2015 liittyy pääasiassa Inkoon hiilivoimalaitoksen käytöstäpoistamisvarauksen kirjaamiseen.

19. Vuokrasopimukseen liittyvät sitoumukset

milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
Vuoden sisällä erääntyvät	16	14
Yli vuoden, mutta viiden vuoden sisällä erääntyvät	31	23
Yli viiden vuoden kuluttua erääntyvät	27	24
Yhteensä	74	60

20. Investointisitoumukset

milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	467	426
Aineettomat hyödykkeet	0	2
Yhteensä	467	428

Lisäksi Fortum on sitoutunut rahoittamaan enintään 100 miljoonalla eurolla (vuoden 2015 lopussa: 107) Voimaosakeyhtiö SF:ää liittyen sen osuuteen Fennovoiman ydinvoimahankkeeseen Suomessa.

Lisätietoa osakkuus- ja yhteisyritysten sitoumuksista, katso liitetieto 15 Korolliset saamiset.

21. Pantatut varat ja vastuut

milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
Omasta puolesta pantatut varat		
Lainoista		
Pantit	291	294
Kiinteistökiinnitykset	137	137
Muista sitoumuksista		
Pantit	379	0
Kiinteistökiinnitykset	99	118
Vastuut omasta puolesta		
Muut vakuudet ja vastuut	205	192
Vastuut osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta		
Takaukset	603	624

Lainojen vakuudeksi pantatut varat

Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastosta. Fortumilla on tätä lainaa varten vakuutena Kemijoki Oy:n osakkeita. Pantattuina olevien osakkeiden arvo 31.12.2016 oli 269 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 269).

Virolainen Fortum Tartu (Fortumin omistusosuus 60 %) on antanut kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 96 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 96) lainan vakuudeksi. Fortumin eläkesäätiön myöntämän lainan vakuudeksi on annettu 41 miljoonan euron (vuoden 2015 lopussa: 41) kiinteistökiinnitykset.

Lisätietoja näihin kiinnityksiin liittyvistä korollisista veloista on liitetiedossa 16 Korollinen nettovelka.

Muiden sitoumusten vakuudeksi pantatut varat

Pantit -erään sisältyy myös pantattuja rahavaroja 345 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 6), jotka on annettu Nasdaq OMX Commodities Euroopassa, kansainvälisissä ICE- ja EEX-pörssissä sekä Puolan sähköpörssissä (TGE) käytävän sähkö- ja maakaasukaupan sekä hiilidioksidipäästöoikeuksilla käytävän kaupan vakuudeksi ja 21 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 0) tuulipuiston rakentamista varten Venäjällä. Katso myös liitetieto 15 Korolliset saamiset.

Fortum on antanut Valtion ydinjätehuoltorahastolle vakuudeksi suomalaisiin voimalaitoksiin liittyviä kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 99 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 118). Vakuudet on annettu turvaamaan kattamattomat lainmukaiset vastuut ja mahdolliset odottamattomat tapahtumat liittyen Loviisan ydinvoimalan käytöstäpoistosta ja ydinjätteen loppusijoituksesta aiheutuviin tuleviin kustannuksiin. Suomen ydinenergialain mukaan Fortum on veloitettu maksamaan tarvittavat varat Valtion ydinjätehuoltorahastoon kattaakseen lainmukaiset vastuut. Mahdollinen kattamaton lainmukainen vastuu liittyy rahastolle suoritettavien maksujen jaksottamiseen, katso lisää liitetiedosta 17 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat. Kiinnitysten arvo tarkistetaan vuosittain toisen neljänneksen aikana perustuen edellisvuoden vaihteessa päivitettyyn lainmukaiseen vastuuseen ja rahastotavoitteeseen.

Omasta puolesta annetut vakuudet

Fortum omistaa Suomessa Meri-Porin hiililauhdevoimalan, johon Teollisuuden Voima Oyj:llä (TVO) on sopimukseen perustuva 45,45 %:n osallistumisosoikeus. Osallistumissopimuksen nojalla Fortumin on annettava vakuus TVO:lle mahdollisen sopimusrikkomuksen varalta. Vakuus on määrältään 125 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 125).

Vastuut osakkuusyritysten puolesta

Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta annettavat vastuut koostuvat pääasiassa Fortumin ydinvoimaosakkuusyrityksille (Teollisuuden Voima Oyj, Forsmarks Kraftgrupp AB ja OKG AB) annetuista takauksista. Takauksia koskien vuosia 2015-2017 on annettu Forsmarks Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta. Takausten määrä oli 31.12.2016 yhteensä 5 393 miljoonaa Ruotsin kruunua eli 565 miljoonaa euroa (vuoden 2015 lopussa: 587 miljoonaa euroa). Forsmark Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta on annettu kahdenlaisia takauksia. Rahoitusmäärä (Financierings belopp) annetaan ydinjätehuoltorahaston tarkasteluhetken mukaisen alijäämän kattamiseksi olettaen, että rahastoon ei suoriteta lisämaksuja. Alijäämä lasketaan ennakoitun kulun sekä veloitteen kattamiseksi tarkoitettujen varojen erotuksena laskentahetkellä. Lisämäärä (Kompletterings belopp) annetaan sellaisen alijäämän kattamiseksi, joka voi muodostua ennakoimattomien tapahtumien seurauksena. Fortumin Forsmark Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta antamat rahoitusmäärät olivat 3 843 miljoonaa Ruotsin kruunua (402 miljoonaa euroa) ja lisämäärät 1 550 miljoonaa Ruotsin kruunua (162 miljoonaa euroa) 31.12.2016.

Teollisuuden Voima Oyj:n puolesta annettu takaus ydinjätehuoltorahastolle oli 38 miljoonaa euroa 31.12.2016 (vuoden 2015 lopussa: 37). Takaus kattaa ydinjätehuoltomaksujen jaksotuksesta aiheutuvan lainmukaisen vastuun maksamattoman osuuden sekä ennakoimattomien tapahtumien riskin.

Fortumilla on vähemmistöosuuksia yhtiöissä, jotka omistavat ydinvoimalaitoksia Suomessa ja Ruotsissa. Nämä yhtiöt käsitellään pääomaosuusmenetelmällä, missä Fortumin osuus yhtiöiden varoista ja veloista esitetään taseessa nettomääräisenä. Lisätietoja Loviisan ydinvoimalaitokseen sekä Fortumin Ruotsin ja Suomen vähemmistöomisteisten ydinvoimaosakkuusyritysten liittyvistä varoista ja veloista on esitetty liitetiedossa 17 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

Muut vastuut

Fortum Oil and Gas Oy:n vuoden 2004 jakautumisen seurauksena Fortumin kokonaan omistamalla Fortum Heat and Gas Oy:llä on yhteinen vastuusitoumus Neste Oyj:n kanssa. Vastuusitoumus perustuu osakeyhtiölain (734/1978) 14a luvun 6§:n säädökseen.

22. Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Suomessa

Fortum on saanut Suomessa vuoden 2007 tuloveroa koskevan jälkiverotuspäätöksen joulukuussa 2013. Veroviranomaiset katsoivat siirtohinnoittelutarkastuksen perusteella, että Fortum Oyj tekee yksityiskohtaiset liiketoimintapäätökset kaikkien konserniyhtiöiden puolesta ja tästä syystä Fortumin belgialaiseen tytäryhtiöön Fortum Project Finance NV:hen tehtyä pääomasijoitusta ei pidetä verotuksessa pääomasijoituksena, vaan uudelleen luokitellaan tytäryhtiön käyttöön annetuiksi varoiksi. Veroviranomaisten mielestä Fortum Project Finance NV:n lainasaamisilleen saama korkotuotto tulisi verottaa Suomessa eikä Belgiassa. Veroviranomaiset vaativat noin 136 miljoonaa euroa jälkiveroa vuoden 2007 osalta. Fortum katsoi vaateet perusteettomiksi niin perusteillaan kuin lain tulkinnan näkökulmasta. Fortum valitti päätöksestä.

Konserniverokeskuksen oikeuslautakunta hyväksyi Fortumin verovuotta 2007 koskevan oikaisuvaatimuksen 21.8.2014. Oikeuslautakunnan päätös noudattaa korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksessään kesäkuussa 2014 omaksumaa linjaa, jonka mukaan siirtohinnoittelusäännösten nojalla ei voida muuttaa liiketoiminnan verotuksellista luonnetta toiseksi, vaan ainoastaan puuttua tavaran tai palvelun hinnoitteluun. Ennakkopäätöksestä huolimatta Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö valitti tästä päätöksestä Helsingin hallinto-oikeuteen. Toukokuussa 2016 hallinto-oikeus antoi päätöksensä asiassa. Tuomioistuimen päätös oli myönteinen Fortumille ja tuomioistuin hylkäsi Veronsaajien oikeudenvallontayksikön valituksen. Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö on valittanut Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen heinäkuussa 2016.

Marraskuussa 2016 korkein hallinto-oikeus päätti olla myöntämättä valituslupaa. Tämän johdosta elokuussa 2014 annettu Fortumille myönteinen oikeuslautakunnan päätös jää voimaan ja on lopullinen. Vuoden 2007 osalta mitään veroa ei tule maksettavaksi yllä mainitun verotarkastuksen perusteella.

Joulukuussa 2014 Fortum on saanut Konserniverokeskukselta verottamatta jättämispäätöksen koskien rahoitustoimintaa Belgian ja Hollannin rahoitusyhtiössä vuosina 2008-2011. Päätös annettiin vuosina 2013-2014 suoritetun siirtohinnoittelutarkastuksen perusteella ja siinä tehty linjaus noudatti oikeuslautakunnan Fortumille antamaa päätöstä koskien vuotta 2007. Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö on valittanut päätöksistä helmikuussa 2015 Konserniverokeskuksen oikeuslautakuntalle. Oikaisuvaatimuksen mukaan noin 406 miljoonaa euroa jälkiveroa vaadittiin vuosilta 2008-2011. Joulukuussa 2016 Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö perui oikaisuvaatimuksensa koskien vuosia 2008-2011. Tammikuussa 2017 Konserniverokeskuksen oikeuslautakunta päätti, että vuosia 2008-2011 koskevat tapaukset ovat rauenneet. Näin ollen Konserniverokeskuksen verottajättämistä koskeva päätös elokuulta 2014 jää voimaan koskien vuosia 2008-2011. Vuosien 2008-2011 osalta mitään veroa ei tule maksettavaksi yllä mainitun verotarkastuksen perusteella.

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Ruotsissa

Fortum on saanut Ruotsissa vuosittain vuosien 2009-2012 tuloverotuksia koskevia jälkiverotuspäätöksiä 2011-2013 joulukuussa sekä 2014 lokakuussa. Veroviranomaisten kannan mukaan Fortumin pitäisi maksaa lisää tuloveroa vuosilta 2009-2012 vuosina 2004-2005 ruotsalaisten tytäryhtiöiden välillä toteutettuun lainojen uudelleen kohdistamiseen sekä vuosilta 2010-2012 vuonna 2008 toteutuneen TGC 10:n (nykyään OAO Fortum) osakkeiden hankinnan rahoittamiseen liittyen. Veroviranomaisten vaateet perustuvat vuonna 2009 toteutettuun verolainsäädännön muutokseen. Fortumin näkemyksen mukaan vaatimukset olivat perusteettomia. Fortum on valittanut veroviranomaisten päätöksistä.

Huhtikuussa 2016 Tukholman hallinto-oikeus Ruotsissa antoi päätöksensä koskien tilikausia 2009-2012. Osa päätöksistä oli myönteisiä Fortumille. Tuomioistuin kumosi vuosia 2010-2012 koskevat TGC 10:n osakkeiden rahoittamiseen liittyvät verotuspäätökset kokonaisuudessaan. Tuomioistuin hylkäsi kuitenkin suurimman osan Fortumin muista valituksista vuosilta 2009-2012, jotka koskivat vuosina 2004-2005 toteutettua lainojen uudelleen kohdistamista ruotsalaisten tytäryhtiöiden välillä. Fortum on eri mieltä tuomioistuimen tulkinnasta siltä osin kun tuomioistuin hyväksyi Ruotsin veroviranomaisten vaatimukset. Tämän johdosta Fortum on kesäkuussa 2016 jättänyt valituksen Tukholman valitusluotoistuimeen. Fortumille myönteiset hallinto-oikeuden päätökset ovat tulleet lainvoimaisiksi ja lopullisiksi heinäkuussa 2016.

Lisäksi Fortum on saanut vuotta 2013 ja 2014 koskevat jälkiverotuspäätökset Ruotsissa joulukuussa 2015 ja joulukuussa 2016. Päätökset koskevat Fortumin alankomaalaisen rahoitusyhtiön ruotsalaisille konserniyhtiöille myöntämiä lainoja. Näihin lainoihin liittyvät korkotulot on verotettu Alankomaissa. Ruotsin veroviranomainen katsoo kuitenkin vain puolet kunkin lainan koroista vähennyskelpoisiksi eli liiketoimintalähtöisiksi. Muita korkoja verottaja ei pidä vähennyskelpoisina. Päätökset perustuvat vuonna 2013 toteutettuun verolainsäädännön muutokseen. Fortumin näkemyksen mukaan vaatimukset ovat perusteettomia ja Fortum on valittanut päätöksistä. Tapaukset ovat vireillä hallinto-oikeudessa.

Lainopillisten arvioiden ja lausuntojen perusteella tilinpäätökseen ei ole tehty verovarauksia yllä mainituista Ruotsin verovaateista ja -oikeudenkäynneistä, eikä Fortumin oikeudellinen näkemys ole siten muuttunut. Mikäli veroviranomaisten päätökset jäävät voimaan valitusprosessin jälkeen, vaikutus tilikauden voittoon olisi noin 389 miljoonaa Ruotsin kruunua (41 miljoonaa euroa) koskien vuotta 2009, 347 miljoonaa Ruotsin kruunua (36 miljoonaa euroa) koskien vuotta 2010, arviolta 301 miljoonaa Ruotsin kruunua (31 miljoonaa euroa) koskien vuotta 2011, 69 miljoonaa Ruotsin kruunua (7 miljoonaa euroa) koskien vuotta 2012 ja 273 miljoonaa Ruotsin kruunua (29 miljoonaa euroa) koskien vuotta 2013 ja 282 miljoonaa Ruotsin kruunua (29 miljoonaa euroa) koskien vuotta 2014. Lisäksi vuosien 2009-2012 osalta korkokulun vaikutus tilikauden voittoon olisi noin 69 miljoonaa Ruotsin kruunua (7 miljoonaa euroa). Vuosia 2009-2012 koskevat lisäverot ja korko on jo maksettu kesäkuussa 2016, yhteensä 1 175 miljoonaa Ruotsin kruunua (123 miljoonaa euroa) ja lainopillisen arvion mukaisesti ne on kirjattu saamiseksi.

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Belgiassa

Fortum on saanut vuosien 2008-2011 tuloveroja koskevat jälkiverotuspäätökset Belgiassa. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum EIF NV:n verokohtelusta. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön ja on valittanut päätöksestä. Ensimmäisen asteen tuomioistuimien Antwerpenissa hylkäsi Fortumin valituksen vuosilta 2008 ja 2009 kesäkuussa 2014. Fortumin näkemyksen mukaan päätös oli perusteeton ja Fortum valitti asiassa valitustuomioistuimeen.

Tammikuussa 2016 Fortum sai myönteisen päätöksen valitustuomioistuimesta, jossa tuomioistuimien hylkäsi veroviranomaisten tulkinnan ja vuoden 2008 verotuspäätös poistettiin. Veroviranomaiset olivat tyytymättömiä päätökseen ja valittivat päätöksestä korkeimpaan oikeuteen, Hof van Cassatie'in maaliskuussa 2016. Fortumin valitukset koskien vuosia 2009-2011 ovat edelleen vireillä ja Fortum arvioi myös näiden valitusten noudattavan vuotta 2008 koskevan lopullisen päätöksen linjauksia. Tilinpäätökseen ei lainopillisten arvioiden ja lausuntojen perusteella ole tehty jälkiverotuspäätöksistä verovarausta. Vaadittujen jälkiverojen määrä on vuoden 2008 osalta noin 36 miljoonaa euroa, vuoden 2009 osalta noin 27 miljoonaa euroa, vuoden 2010 osalta noin 15 miljoonaa euroa ja vuoden 2011 osalta noin 21 miljoonaa euroa. Kyseessä olevat verot on jo maksettu. Jos verot palautetaan Fortumille, Fortum tulee saamaan 7 %:n koron maksamilleen summille.

Marraskuussa 2015 Fortum sai Belgian veroviranomaisilta jälkiverotuspäätöksen koskien vuotta 2012. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum Project Finance NV:n verokohtelusta. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön ja on valittanut päätöksestä. Vuosia 2008-2011 koskevan periaatteellisen kannan mukaisesti tilinpäätökseen ei ole tehty asiasta verovarausta. Vaaditun jälkiveron määrä vuoden 2012 osalta on noin 15 miljoonaa euroa.

Oikeudenkäynnit osakkuusyrittämissä

Suomessa Fortum on osakkaana maan viidennessä ydinvoimalaitosyksikössä, Olkiluoto 3:ssa (OL3), omistamiensa Teollisuuden Voima Oyj -osakkeiden (TVO) kautta. Fortumin 25 %:n omistusosuus vastaa noin 400 MW:n kapasiteettia. Olkiluoto 3-laitosyksikön rakennustyöt ovat pääosin valmiit. Sähkö-, automaatio- ja mekaaniset asennukset ovat edelleen kesken. Tammikuussa 2016 aloitettiin käyttöautomaatiojärjestelmien käyttöönotto. Huhtikuussa jätettiin käyttöluvapahakemus työ- ja elinkeinoministeriölle (TEM). Lokakuussa saatiin koulutussimulaattori valmiiksi ja syys-marraskuun aikana toteutettiin primääripiirin huuhtelu. Turbiinilaitoksella käyttöönoton ensimmäinen vaihe on valmistunut. Osa järjestelmistä ja komponenteista pidetään käytössä, osa on säilönnässä erillisen suunnitelman mukaisesti. Laitostoimittajan, AREVA-Siemens, syyskuussa 2014 päivitetyn aikataulun mukaan laitosyksikön säännöllinen sähköntuotanto alkaa vuoden 2018 lopulla.

Joulukuussa 2008 OL3 laitostoimittaja aloitti Kansainvälisen kauppakamarin sääntöjen mukaisen välimiesmenettelyn ja toimitti vaateen koskien OL3:n viivästymistä ja siitä aiheutuvia kustannuksia. Laitostoimittajan helmikuussa 2016 päivittämä rahamääräinen vaatimus on kokonaisuudessaan noin 3,5 miljardia euroa. Summa perustuu laitostoimittajan päivittämään analyysiin tapahtumista syyskuuhun 2014 asti ja joidenkin vaateiden osalta joulukuun 2014 loppuun asti.

TVO jätti asiassa vuonna 2012 kanteen ja vastineen. TVO:n heinäkuussa 2015 päivittämä rahamääräinen arvio yhtiön kustannuksista ja menetyksistä on noin 2,6 miljardia euroa joulukuuhun 2018 asti, joka on OL3:n säännöllisen sähköntuotannon alkamisajankohta.

Laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt (AREVA GmbH, AREVA NP SAS ja Siemens AG) ovat laitostoimitussopimuksen mukaisesti yhteisvastuussa sopimusvelvoitteista.

Välimiesoikeus teki lopullisen ja sitovan osapäätöksen marraskuussa 2016. Osapäätös käsitteli riidan alkuvaiheiden asioita, kuten aikataulua, lisensiointia ja lisensioitavuutta sekä järjestelmäsuunnittelua. Tämä käsitti monia niistä tosiasioista, joihin TVO perustaa päävaateensa laitostoimittajaa vastaan, kuten myös tietyt keskeisiä asioita, joihin laitostoimittajan vaateet TVO:ta vastaan perustuvat. Osapäätöksessä ratkaistiin lopullisesti suurin osa käsitellyistä asioista TVO:n eduksi ja toisaalta hylättiin suurin osa laitostoimittajan väitteistä näiltä osin. Osapäätös ei ottanut kantaa osapuolten esittämiin rahamääräisiin vaatimuksiin. Välimiesmenettely on edelleen kesken ja lisää osapäätöksiä on tulossa ennen lopullista päätöstä, jolla välimiesoikeus määrittää osapuolten korvausvelvollisuudet.

Areva julkaisi vuonna 2016 suunnitelman liiketoimintansa uudelleenjärjestelystä. Suunnitelma sisältää Areva NP:n liiketoiminnan siirtämisen, OL3-projektia lukuun ottamatta, uuteen yhtiöön, joka on tarkoitus myydä EDF:n johtamalle konsortiolle. AREVA ja EDF julkaisivat 16. marraskuuta sitovan sopimuksen järjestelystä, jonka on ilmoitettu tulevan valmiiksi vuoden 2017 jälkipuoliskolla. Järjestelyn toimeenpano edellyttää päätöksiä ja hyväksyntöjä muun muassa suunniteltuun valtionapuun liittyen. TVO edellyttää, että järjestelyssä OL3-projektin loppuunsaattaminen varmistetaan laitostoimittajan ilmoittaman aikataulun mukaisesti vuoden 2018 lopulla ja kaikki laitostoimittajan velvollisuudet hoidetaan laitostoimitussopimuksen mukaisesti.

Edellä mainittujen oikeusprosessien lisäksi jotkin konserniyhtiöt ovat asianosaisina eräissä konsernin normaaliin liiketoimintaan ja verotukseen liittyvissä riita-asioissa. Johdon mukaan näillä asioilla ei kuitenkaan ole olennaista vaikutusta konsernin rahoitusasemaan.

23. Lähipiiritapahtumat

Lähipiiriin kuuluvat osapuolet on esitetty Fortumin vuoden 2015 tilinpäätöksessä. 31.8.2016 Fortum saattoi päätökseen Ekokem Oyj:n hankinnan yhtiön neljältä suurimmalta osakkeenomistajalta, jotka edustivat noin 81 %:a osakkeenomistajista. Suomen valtio oli yksi suurimmista omistajista 34 %:n osakeomistuksellaan. Lisätietoa liitetiedosta 8 Yrityshankinnat ja -myynnit. Vuonna 2016 ei ole tapahtunut muita olennaisia muutoksia.

Suomen valtion omistusosuus Fortumin osakkeista vuoden 2015 lopussa oli 50,76 %. Vuonna 2016 omistusosuus ei ole muuttunut.

Liiketoimet osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	2016	2015
Myynnit	105	81
Ostot	536	509
Korot lainasaamisista	16	27
Muut rahoitustuotot	0	37

Avoimet saldot osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	31.12.2016	31.12.2015
Pitkäaikaiset korolliset lainasaamiset	886	773
Myyntisaamiset	20	11
Muut saamiset	17	14
Pitkäaikaiset velat	278	270
Ostovelat	6	9
Muut velat	6	166

24. Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

Tilikauden jälkeen ei ole ollut merkittäviä tapahtumia.

25. Tunnuslukujen laskentakaavat

Käyttökate (EBITDA =Tulos ennen korkoja, veroja ja poistoja)	=	Liikevoitto + poistot
Vertailukelpoinen käyttökate	=	Käyttökate - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät - tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	=	Arvonalentumiset + myyntivoitot ja muut + tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset + ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu
Vertailukelpoinen liikevoitto	=	Liikevoitto - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät
Arvonalentumiset	=	Arvonalentumiset + niihin liittyvät varaukset (pääasiassa käytöstä poistoon liittyvät)
Myyntivoitot ja muut	=	Myyntivoitot, transaktiokulut ja muut
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	=	Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavat johdannaisinstrumentit, joihin ei voida soveltaa suojauslaskentaa IAS 39 mukaisesti.
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	=	IFRIC tulkinnan nro 5 mukainen vaikutus, joka aiheutuu siitä, että taseen saamiin kirjattu Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ei voi ylittää vastaavaa velkaa.
Oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	=	Oikaisu liittyen IAS 39 -kirjauksiin, merkittäviin myyntivoittoiin sekä arvonalentumisiin
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	=	Liiketoiminnan rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta
Investoinnit käyttöomaisuuteen	=	Aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin tehdyt investoinnit mukaan lukien kunnossapito-, tuottavuus- ja kasvuinvestoinnit sekä lainsäädännön edellyttämät investoinnit. Investointeihin kuuluvat myös investointien rakennusaikana taseeseen aktivoidut korkokulut. Kunnossapitoinvestoinnit pidentävät olemassaolevan omaisuuserän vaikutusaikaa, ylläpitävät käytettävyyttä sekä/tai ylläpitävät luotettavuutta. Tuottavuusinvestoinnit parantavat olemassaolevan hyödykkeen tuottavuutta. Kasvuinvestointien tarkoitus on rakentaa uutta kapasiteettia ja/tai lisätä olemassaolevien liiketoimintojen asiakaskantaa. Lainsäädännön edellyttämät investoinnit tehdään tiettyinä ajankohtina lakien vaatimusten mukaan.
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	=	Investoinnit tytäryhtiöosakkeisiin, osakkuusyrittöosakkeisiin ja muihin myytävissä oleviin sijoituksiin. Investoitujen tytäryhtiöosakkeiden hankintahintaan on lisätty hankittavan yhtiön nettovelka.
Oman pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Kauden voitto}}{\text{Oma pääoma keskimäärin}} \times 100$
Sijoitetun pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Voitto ennen veroja + korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin}} \times 100$
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Vertailukelpoinen liikevoitto + osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta (tappiosta) + oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta}}{\text{Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin}} \times 100$
Sijoitettu pääoma	=	Taseen loppusumma - korottomat velat - laskennallinen verovelka - varaukset

25. Tunnuslukujen laskentakaavat

Vertailukelpoinen sidottu pääoma	=	Korottomat varat + Valtion ydinjätehuoltorahastoon liittyvät korolliset varat - korottomat velat - varaukset (korottomat varat ja velat eivät sisällä rahoitukseen, veroihin ja laskennallisiin veroihin liittyviä eräiä sekä varoja ja velkoja, jotka syntyvät tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaissopimusten käypään arvoon arvostamisesta)
Korolliset nettovelat	=	Korolliset velat - likvidit varat
Velkaantumisaste, %	=	$\frac{\text{Korolliset nettovelat}}{\text{Oma pääoma}} \times 100$
Omavaraisuusaste, %	=	$\frac{\text{Oma pääoma sisältäen määräysvallattomat omistajat}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	=	$\frac{\text{Korollinen nettovelka}}{\text{Vertailukelpoinen käyttökate}}$
Korkokate	=	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut}}$
Korkokate sisältäen aktivoitut vieraan pääoman menot	=	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut - aktivoidut vieraan pääoman menot}}$
Tulos/osake (EPS)	=	$\frac{\text{Kauden voitto - määräysvallattomat omistajat}}{\text{Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden aikana}}$
Oma pääoma/osake, euroa	=	$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa}}$
Efektiivinen tuloverokanta	=	$\frac{\text{Tuloverot}}{\text{Voitto ennen veroja}}$
Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta	=	$\frac{\text{Tuloverot - verokannan muutoksen vaikutukset}}{\text{Voitto ennen veroja ilman osakkuus- ja yhteisyritysten voittoja ja verottomia myyntivoittoja tai -tappioita}}$

Markkinatilanne ja saavutetut sähkön tukkumyyntihinnat

Sähkön kulutus				
TWh	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Pohjoismaat	107	103	390	381
Venäjä	287	275	1 027	1 007
Tjumen	25	25	94	93
Tseljabinsk	10	9	35	35
Venäjän Uralin alue	71	70	259	258

Keskimääräiset hinnat				
	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Sähkön spot-hinta Nord Pool -sähköpörssissä, euroa/MWh	34,4	21,9	26,9	21,0
Sähkön spot-hinta Suomessa, euroa/MWh	37,5	30,6	32,4	29,7
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE3, Tukholma euroa/MWh	36,7	23,0	29,2	22,0
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE2, Sundsvall euroa/MWh	36,7	21,6	29,0	21,2
Sähkön spot-hinta Venäjän Euroopan puoleisilla ja Uralin alueilla, RUB/MWh ¹⁾	1 203	1 178	1 204	1 154
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	556	396	481	359
Sähkön spot-hinta Saksassa, euroa/MWh	37,6	33,2	29,0	31,6
Keskimääräinen kaasun rajahinta Uralin alueella, RUB/1000 m ³	3 614	3 614	3 614	3 488
Keskimääräinen kapasiteettihinta vanhalle kapasiteetille, tRUB/MW/kk ²⁾	155	157	140	149
Keskimääräinen kapasiteettihinta uudelle kapasiteetille, tRUB/MW/kk ²⁾	924	701	815	641
Sähkön spot-hinta (markkinahinta), Uralin alue, RUB/MWh ¹⁾	1 063	1 064	1 054	1 047
CO ₂ , (ETS EUA), euroa/tonni CO ₂	6	8	5	8
Hiili (ICE Rotterdam), USD/tonni	81	51	59	57
Öljy (Brent Crude), USD/bbl	51	45	45	54

1) Ilman kapasiteettitariffia.

2) Kapasiteettihinnat maksettu ainoastaan kunakin ajankohtana saatavilla olevalle kapasiteetille.

Vesivarastot		
TWh	31.12.2016	31.12.2015
Pohjoismaiset vesivarastot	75	98
Pohjoismaiset vesivarastot, pitkän ajan keskiarvo	83	83

Vienti / tuonti				
TWh (+ = tuonti, - = vienti Pohjoismaista)	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Vienti / tuonti Pohjoismaiden ja Manner-Euroopan + Baltian välillä	-1	-4	-10	-18
Vienti / tuonti Pohjoismaiden ja Venäjän välillä	2	1	6	4
Vienti / tuonti Pohjoismaat, Yhteensä	1	-3	-4	-14

Venäjän sähköreformi				
%	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Osuus sähkön myynnistä vapautetulla sähkön hinnalla	80%	82%	81%	83%

Saavutetut sähkön myyntihinnat				
	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Generation-segmentin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa, EUR/MWh	31,5	34,2	31,0	33,0
Russia-segmentin sähkön hinta, RUB/MWh	1 818	1 552	1 734	1 555
Russia-segmentin sähkön hinta, EUR/MWh ¹⁾	26,2	21,3	23,5	22,5

¹⁾ Muunnettu käyttäen keskiparissa.

Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit

Sähköntuotanto				
TWh	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Sähköntuotanto EU-maissa	11,5	2,5	47,5	50,2
Sähköntuotanto Venäjällä	6,9	7,5	25,5	25,7
Yhteensä	18,4	20,1	73,1	75,9

Lämmöntuotanto				
TWh	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Lämmöntuotanto EU-maissa	2,5	2,0	7,1	6,4
Lämmöntuotanto Venäjällä	8,0	9,0	20,7	25,8
Yhteensä	10,5	11,0	27,8	32,2

Sähkötuotantokapasiteetti segmenteittäin			
MW		31.12.2016	31.12.2015
Generation ¹⁾		8 039	8 046
City Solutions		760	743
Russia ²⁾		4 482	4 903
Muut		53	0
Yhteensä		13 334	13 962

1) Kapasiteetista on vähennetty Inכון voimalaitoksen 750 MW, joka on pitkäaikaissäilönnässä ja valmistelut lopullista purkamista varten on aloitettu vuonna 2015. Kapasiteetti sisältää Oskarshamnin 1 -yksikön (205 MW), joka ajetaan alas kesäkuun 2017 lopussa.

2) Muutos edelliseen vuoteen johtuu pääasiassa Tobolsk CHP:n myynnistä (665 MW) sekä uuden Chelyabinsk 2 yksikön (248 MW) käyttöönotosta.

Lämmöntuotantokapasiteetti segmenteittäin			
MW		31.12.2016	31.12.2015
City Solutions		3 818	3 915
Russia ¹⁾		9 920	12 696
Yhteensä		13 738	16 611

1) Muutos edelliseen vuoteen johtuu pääasiassa Tobolsk CHP:n myynnistä (2 585 MW).

Sähköntuotanto lähteittäin Pohjoismaissa				
TWh	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Vesi- ja tuulivoima	4,2	5,8	20,8	25,1
Ydinvoima	6,2	5,9	24,1	22,7
Lämpövoima	0,6	0,4	1,4	1,0
Yhteensä	11,1	12,1	46,2	48,8

Sähköntuotanto lähteittäin Pohjoismaissa				
%	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Vesi- ja tuulivoima	38	48	45	51
Ydinvoima	56	49	52	47
Lämpövoima	6	3	3	2
Yhteensä	100	100	100	100

Sähkönmyynti				
milj. euroa	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Sähkönmyynti EU-maissa ja Norjassa	514	510	1 893	1 918
Sähkönmyynti Venäjällä	206	182	691	661
Sähkönmyynti muissa maissa	1	0	3	3
Yhteensä	721	692	2 587	2 582

Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit

Lämmönmyynti				
milj. euroa	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Lämmönmyynti EU-maissa	156	130	449	423
Lämmönmyynti Venäjällä	81	82	199	228
Yhteensä	238	212	648	651

Sähkönmyynti alueittain				
TWh	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Suomi	6,0	5,8	22,8	22,3
Ruotsi	7,0	7,2	28,8	29,8
Venäjä	7,9	8,5	29,5	29,4
Muut maat	0,3	0,8	2,7	2,8
Yhteensä	21,9	22,4	84,7	84,3

Nord Poolissa tehdyt ostot ja myynnit on netotettu tunneittain konsernitasolla.

Lämmönmyynti alueittain				
TWh	IV/2016	IV/2015	2016	2015
Venäjä	7,7	8,8	20,7	25,4
Suomi	1,4	1,0	3,6	3,1
Puola	1,4	1,2	3,6	3,4
Muut maat	0,6	0,4	1,5	1,2
Yhteensä	11,0	11,3	29,4	33,2